

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Cheque az egyházban.

Megérkezik a posta. Elhossa a leveleket, sürgéseket, — ez utóbbiakat a boritékban is, tapintásunkkal kiválogatjuk — és végül a postás gyermek mosolygó arccal adja tudtunkra: Tisztelteti a postamester ur a tiszteletes urat és kéreti szépen, tessék ma délután a postára járadni. — Alig is várjuk a délutánt. — A napi posta feldolgozása úgy megy, mintha a tatár ülne hátunk mellett és nem a „meghagyom“. Végre a feleség megjegyzése szerint hátunk megett tudjuk az ebédet is és felkészülődvén, a kiürült bankó tárcát, aprópénz tárcát, a megfelelő zsebekbe csusztatván — elmegyünk a postára, hiszen a postamester izenete azt jelentette: megérkezett a kongrua!

A postán aztán megkapjuk a hivatalos értesítést is. Az elsőt, ha aláírjuk, elismerjük, hogy a kor. fill.-ről szóló postautalványt a postaintézetől átvettük (a személyes ismeretség fölment a községi bíró által való igazolás szükségétől), a második aláírás a postahivatal vevényének szól és harmadikra előkerül maga az utalvány. Itt első sorban azt nézzük, mennyi a levonás? A levonások természetrajzát leírni meddő dolog volna, csak azt az ágát szeretném leírni, a mely minden utaláson ott ékeskedik és a melynek summája ez: két portó = 1 kor. 20 fill., avagy jobb esetben 2 kor., esetleg 80 fill.

Hát hogy történik a kongrua utalás? — A kerülethez leérkezett pénzt a kerületi pénztár elküldi 18 drb. pénzes levélben a 18 espereshez. A tizenhét pénzeslevél portója egyszerűsítés kedvéért a 1 kor. 50 fill. — kiteszen 27 kor.-át. A tizenhét esperes aztán utalványokon küldi szét a periferiákra. — Az utalványdíjak kitesznek (utalványlap ára nélkül) egy kongrua osztáskor az egyes egyházmegyékben:

1. Vajdahunyadi	10 K. 60 fill.
2. Gyulafehérvári....	6 „ 80
3. Enyedi	17 „ 30
4. Kalotaszegi	11 „ 80
5. Kolozsvári	11 „ 70
6. Szilágyszolnoki	26 „ 60
7. Dési	6 „ 60
8. Széki.....	10 „ 80
9. Nagysajói.....	8 „ 40
10. Görgényi	8 „ 60
11. Marosi	27 „ 20
12. Küküllői	14 „ 80
13. Szabenyi.....	6 „ 40
14. Udvarhelyi	23 „ 10
15. Sepsi.....	16 „ 60
16. Erdővidéki	5 „ —
17. Orbai.....	3 „ 40
18. Kézdi.....	5 „ —

Összesen 210 K. 50 fillérral

fizetjük meg azt, hogy a kongruánk az espereseink kezéből mi hozzánk kerül minden egyes alkalommal. (Arról nem szólok, hogy egyes ehémekben az esperes kényelemből egyszerűen duplán vonja le a portót minden egyes pap kongruája után.) És ha ehhez hozzávesszük az esperesekig szóló 27 kor.-át kétszázharminchétféle korona 50 fillér a kongruánk portója — minden félévben.

Ehhez még hozzávinném a dézsmakárpótlások dupla portóját, hozzá a papi özvegyeket terhelő kettes postadíjakat is, továbbá a missió, konventi, Gecse alapi szóval minden egyházkerületi kézen keresztül menő pénzek viteldijait és ha a hozzávetőleges számításom nem csal: nyugodtan kimondhatom, hogy kerületünk a jelen pénzkezelés mellett félévbenként 400 koronát fizet alkalmazottjai terhére a postai viteldijakban.

Ez a pénzüsszeg portója igen magas. Évenként 800 kor. kiadás hasonlít a pénzügyi hatóságok által kiállított elfüstpött milliók statisztikájához. Pedig igen könnyen nagy összeget lehetne megkimélni egyfelől a közegyház, másfelől az alkalmazottak zsebére is! Ha az anyagiakban oly kiváló korunk gondolkozása, miért ne lehetne nekünk papoknak e korszellemnek bár a minimális kamatait egyházunk javára kamatoztatni? Célunk ez esetben szent — eszközeink is tisztességesek, a jezsuita morál lólábját senki sem fedezheti fel, abban a szerény véleményben, a mit ez ügyben előadandó leszek.

Ez pedig a cheque számlanyitás kerületünk összes fizetéseinek lebonyolítására.

Az ajánlható eljárás a következő: A cheque és clearing forgalmat szabályozó 3314—1895. elnöki szám alatt kelt rendelet 10. §-a szerint az egyházkerület pénztári hivatala a 104. sz. nyomtatványon kéri a pénztári hivatal részére a cheque számlanyitását, befizetve 2 koronát egy cheque könyvecskéért. Ha engedélyt kapna a 105-ös számú nyomtatványon betérjeszteni a chequek kiállítására jogosult személyek aláírását. (Pénztárnok számvevő). És befizetne a P. z. 9032. rendelet és a 12. §. értelmében 100 koronát. Ezt később valószínűleg emelni kellene, de lenne reá fedezet.

Ime a 102 korona 12 fillér megadná a cheque-számlán való utalás lehetőségét, holott ez fele sincsen a portónknak, a mit csak kongruánk alkalmával egyszer elfizetünk.

És most jön a kongruák utalása körül való eljárás. Az egyházkerületi pénztár egy befizetési lapon = 2 fillér befizetné a kongrua teljes összegét a postatakarék-pénztárnak. Ugyanakkor minden espereshez elküldene portómentesen annyi aláírt cheque-t, a hány nyugta beérkezett az egyes esperesekhez. Az esperesek azután a fennidézett szabályzat 28. §-ának

értelmében kiállítják az egyes cheque lapokat és a 2 filléres ürlapokat 1 filléres, e célra készült borítékba téven, beküldik a m. kir. postatakarékpénztárnak (még címezni sem kellene!) És a postatakarék pénztár az ilyen lapok alapján a 111. sz. nyomtatványon mindenik papnak kiutálná a pénzét 3 nap leforgása alatt.

Ez az üzlet belekerülne :

1. Befizetési lap	=	0.02 kor.
2. 500 cheque	=	10.—
3. 500 kezelési díj	=	20.—
4. 1/4 promille	=	60.— „
5. 500 boríték	=	5.— „
		95 kor. 02 fillér.

azaz 95 korona 02 fillérért kapnók meg ugyanazt, a mit most 237 kor. 50 fillérért kapunk utalványozás útján.

Igy belekerülne a beállítás, számlanyitás az első kongrua szétküldéssel együtt = 197 kor. 14 fillérbe, tehát 40 kor. 26 fillérrel kevesebbe, mintha a régi uton utalvánnyal kezeltetnék.

Most számítsuk ki az előnyöket.

1. Előny az, hogy a kerületi pénztár 18 egyszerű levelet küld 18 pénzes levél helyett.

2. Előny, hogy maguk az esperesek nincsenek kitéve a kettős portó unalmas elosztása és levonásának.

3. Előny, hogy, a vidéki posták kis ellátmányai gyakran megnehezítvén a nagyobb pénzeszegek felváltását, akadály nélkül érkezik az oly sokszor várva-várt küldemény.

4. Előny, hogy a kongruák szétküldését az egyes papoknak — a központ ellenőrizheti a számlakivonatok útján.

5. Előny a központnak is, mert a számlakivonatok útján meggyőződik kis utánjárással bármely papjának anyagi helyzetéről a levonásokból és nem esetleg részrehajló információk állítják előtérbe akár segélyezéseknél, akár más tekintetknél az egyes embereket.

6. Előny még az, hogy az esetleg levonásba jövő egyházi illetmények után nem kell portót fizetni, hanem az esperes egy chequevel, vagy befizetési lappal a fenn vázolt módon küldi az ehmegeyi, esetleg kerületi pénztárnak 1000 kor.-ig 28 fill. költséggel. És kinek lenne több munkája? Ez a mi a kérdést elfogadhatóvá, vagy elfogadhatlanná teszi. Több munkája lenne az espereseknek az, hogy a cheque kitöltésével 3 helyen kellene az összeget leírni, 3-szor kellene címezni és az ellenőrző számkokat kivágni. Ezzel szemben elesne a külső címzés. Többlet munka lenne a levonások értesítése, egy hivatalos levelező lapon.

A központi kezelés többlete volna : Egy az utalványozó hivatalnok nevével ellátott bélyegző beszerzése és évenként kétszer az 500—500 cheque lebélyegzése, továbbá a számlakivonatok átvizsgálása az esetleges panaszok esetén. Oly csekélység, hogy az Igazgatótanács mai hivatali beosztása mellett, a hivatalszolgának 1—1 órai munkája lenne az első, a másik pedig egy rovattal gyarapítaná a könyvelést, egy számlával az évi számadást.

Mindez a nehézség a felsorolt előnyöket tekintve gondolom, hogy csekélység, hiszen kerületünk egy új alapítványának lehet a magja indítványom megvalósulása esetén.

Ez indítvány a következő:

Mondassék ki, hogy az egyházkerület az összes pénzügyi járandóságok kiutalására, a mostani állami fizetéskiegészítés egy alkalommal való postai viteldíjának felhasználásával cheque számlát nyit és feljogosítatik, hogy minden egyes 100 koronán felüli pénzküldemény után 40 fillért hozzon levonásba, a melynek a

cheque kezelés költségein felül megmaradó része egy új alapnak, a papfiúk és leányok tanulási segély alapjának javára fordíttassék és évenként a számlalebonnyoltságukor takarékpénztárba helyezve gyümölcsözőleg kezeltesseék.

Igy (miként a cheque költségszámításánál kerekszám 500 papot véve) lenne minden kongrua utalásakor a portólevonás 200 kor. (237 kor. 50 fillérrel szemben) és a 95 kor. 02 fillér kezelést levonva 104 kor. 98 tiszta jövedelme az esetleg állítandó alapponknak, a mely 10 évi tőkésítés után, tisztán csak kamataiból egyikünk gyermekének konviktusát fedezhetné, vagy esetleg 25 év után már mint derekas alap tenne számot akár küzködő theol. fakultásunknál, akár szeretetházunknál.

Es mi kellene hozzá? Vagy 200 koronányi előleg az egyházkerületi pénztárból (van még rosszabb helyen is ennyi pénz), amit aztán, kamataival együtt, esetleg 2 részletben vonnának le a mi portóink feleslegéből.

Tisztelettel kérem paptársaimat, hogy ez ügyet — egyházmegyei közgyűléseiken szóvátéve — hasunk oda, hogy a mi pénzünköből, a mi előnyünkre, minden egyházmegye javaslatom elfogadtatását kérje a jövő kerületi gyűlésen.

Hiszen csekélység az egész, a jegyző urnak 12 sorral többet, az esperes egy határozattal többet enunció — az iktatóban, egygyel több lesz a hivatalos szám és megszületik az alap, mely a mi gyermekeinknek teszi lehetővé a boldogulást.

Sztána.

Osváth Lajos.

Beszámolás.

(A missiói segélyt élvező körlelkészeknek tudomásvétel végett.)

A körlelkészek missiói segélyének levonása, illetve kiegészítése iránt tett lépésének eredményéről kívánok rövidesen beszámolni. Folyó hó 7-én fogadta a magyar kormány 11-nek ígérkező, de 5-re apadt küldöttségünket. A küldöttség vezetője és szószólója dr. Sebess Dénes kir. tábl. bíró volt. Ugy gróf Apponyi Albert miniszter ur ónagyméltósága, mint Tóth János államtitkár ur óméltósága a küldöttséget kegyesen fogadta és a kérés teljesítését ígérte az esetre, ha a küldöttség kérése törvényes alapon nyugszik. Miután a törvényes alap hiányzik, — mert a konventnek erre vonatkozó határozata annak nem tekinthető —, a küldöttség azon utasítással bocsátott el, hogy kérje a most közelebből összeülendő pótzsinattól ezen konventi határozatnak törvénybeiktatását. Ez utasítás szerint a küldöttség intézkedni is fog.

Ezuttal is kérem a t. kartársakat, hogy az ígért % -ot a küldöttség már megtett költségeinek, valamint még felmerülő költségek némi fedezésére, sziveskedjenek címemre minél előbb elküldeni, annyival inkább, mert remélhető, hogy nem végeztünk meddő munkát.

A küldöttség memoranduma, mely két példányban lett benyújtva, szól eképen:

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Kegyelmes Urunk!

A magyarországi ev. ref. anyaszentegyház egyetemes konventje Budapesten, 1905. június hó 14—16. napjain tartott ülésein többek között a 31. jkvsz. a. a következő határozatot hozta:

„Kimondja, hogy az anyaszentegyházak lelkeszeinek adott missiói segély azok rendes lelkeszi fizetésébe nem számítható, miután az az anyaszentegyházhoz gondozás végett csatolt nagy területen fekvő szórványok gyakori felkereséséért s azok

lelki szükségéi kielégítése céljából, tehát az anya-egyház teendőitől egészen különálló teendők végzéséért adatik. Ugyanazért utasítja azon egyházak lelkészeit, melyekben ezen segélyek *tévesen az anya-egyház lelkészi fizetésébe beszámítottak*, hogy illető esperesük és püspökjük útján folyamodjanak a vall. és közokt. miniszteriumhoz lelkészi díjlevelök helyesbítése és kiegészítése érdekében."

Ezen konventi határozat alapján, a nagyobbrészt missiói segélyt élvező körlelkészek a múlt 1905. év folyamán, illetékes egyházi főhatóságuk útján folyamodványokat a nagymélt. miniszteriumhoz be is nyújtották. Ezen folyamodványok azonban elintézve nem lettek, mert azokra főhatóságainkhoz eddig még érdemleges leirat nem érkezett.

Ennek okát leginkább abban véljük feltalálni, hogy a folyamodványok kérése a segélyek mely időtől számítandó levonása, illetve kiegészítése tekintetében egymástól eltérő volt, mert a felső hatóságoktól erre nézve kérelmezők utasítást nem vettek s így saját belátásuk szerint kérték folyamodványaikban a kiegészítési határidő megállapítását.

Nem akarjuk hinni, hogy Nagyméltóságod előtt ezen törvényes alapon nyugvó, jogos kérésünk kedvező elintézésének más okok is lehetnének akadályai, épen ezért e kérelmek egyöntetűségére is tekintettel, alattirtak, az összes folyamodott ev. ref. körlelkész megbízása és nevében azon alázatos kéressel járulunk Nagyméltóságod kegyes színe elé, miszerint:

méltoztassék a jövő 1907. évi állami költségvetés keretén kívül is főhatóságaink útján, a múlt év folyamán felterjesztett missiói segélyekre vonatkozó kérelmeket oly értelemben intézni el, hogy a segélyek díjleveleinkből való leszámítása és az állam által tett kiegészítése, — amennyiben az már a congrua-törvény alapján, annak életbelépte 1898 óta kellett volna, hogy részünkre érvényesüljön és csakis egyházi főhatóságaink figyelmét elkerülve, téves kihagyás folytán jutott számításán kívül: az összes missiói segélyek, melyeknek évi összege a felterjesztett kérelmekből a legvilágosabban tűnik ki, s körülbelől 50—60 ezer koronára tehető — visszamenőleg, a congrua-törvény életbelépte 1898-tól kezdődőleg, ha nem is egy egész összegben, de az államkincstár nagyobb megterhelése nélkül, a jövő 1907. évtől kezdve, fokozatosan 3 év alatt s azután az évi rendes járulék évről-évre a congrua segélyekkel egy időben és nyugtára utaltassanak ki.

Nagyméltóságú Miniszter Ur!

Kegyelmes Urunk!

Alázatos kérésünk teljesítése a ref. körlelkészek egyetemének egy régi, méltányos és jogos óhaját valósítja meg. Mert amellet, hogy az egyet. konventnek 1896 évi 23-ik jksz. a. hozott azon határozata, melyszerint a missiói segélyeket nem tekinti papi fizetésnek, vagyis olyan javadalomnak, a melyre az orsz. gyámintézeti vagy egyéb járulékok százaléka kivethetők lennének, szintén kérésünk jogos volta mellett szól: sokkal erősebbek az erkölcsi és anyagi indokok, melyek annak kedvező elintézésére nézve Nagyméltóságod előtt, döntő súlylyal kell hogy birjanak.

Kegyelmes Urunk!

Hitbuzgóságtól, lángoló haszaszeretettől hevülő nagyjaink voltak azok, kiknek lelkében ez előtt egy negyed századdal a körlelkészség áldásos csemetéje megfogant. És akiknek szilárd, hatalmas akarat- és tetterejök — anyagi erőnkét tulhaladó áldozatok árán — tették ez eszmét valósággá szerte-széjjel e hazában olyan helyeken, ahol a magyarfaj és édes anyanyelvünk már-már kihálóban volt, de a hol most e

fényes valóságok ezrek és ezreket tartottak s tartanak meg jövőben is nemzetünknek, fennen hirdetve itt is, ott is: e haza földjén a magyarnak supremációját. Az elfogulatlan bíráló, legyen bármely hitvalló, el kell ismerje azt, hogy a ref. körlelkészségek első sorban nemzeti érdekeket szolgálnak, nemcsak szellemi és erkölcsi tekintetben, de a magyarfaj számát, kulturális erejét fokozó nemzetgazdasági szempontjából is. És hogy működésük üdvös, hasznos eredménye különösen jó erőben lévő iskolával karöltve, kiszámíthatatlan.

És most minő kötelességteljesítés háramlik azokra, kiket ilyen helyekre hívott el végzetük Isten és a haza szolgálatára? Nehéz lenne mindazt felsorolni. Elég, ha mondjuk: bármely nagy anyaegyház lelkészi szolgálata csak kényelem a mienkhez mérten; járatlan utak járása; vad, zord időkben is, egészségünk kockázatételével, távoli helyeken a szolgálatok végzése; a faji öntudat és érzés ébrentartása; a mindig ragadozni akaró idegen elemektől megtántorítottak védelme, erősítése; a szétszórta élőknek hű és éber őrzés által összetartása; szóval mindenben és mindenütt: nemzeti érdekünknek szemelőttartása, érvényesítése: ez — általánosságban kifejezve — hivatásunk, küzdelmünk, életünk. Es mi érte a jutalom? A honnan elismerést érdemelnénk: kicsinyléssel, a honnan anyagi támogatást várhatnánk: csak üres szavakkal találkozunk. Igaz, hogy fizetésünk 1600 koronára ki lettek egészítve. De ez: szalmaszál a már-már vízben fuldoklónak. Későn jött s késve is marad, ha nem emeltetik. Mert manapság, terhes családdal, állásunkhoz mérten tisztességesen élni nem, csak nyomor között meghalni s eltemetkezni lehet vele.

Kegyelmes Urunk!

Tiszta hazafiságunk, drága hazánknak eleink s általunk tett s teendő sok és hasznos szolgálataink, Nagyméltóságod előtt nem lehetnek ismeretlenek s fenkölt, hazafias lelkületére nézve hatástalanok.

Épenazért merjük remélni s esedezőnk is kegyes színe előtt, hogy sokak nevében tett kérésünk találjon Nagyméltóságod kegyelmes akaratából meghallgatást, teljes méltánylást és elintézését, különösen most, amikor szánandó anyagi helyzetünket, a folyton fokozódó világ és élet drágasága is napról-napra gondterhesebbé, elviselhetetlenebbé teszi.

Alázatos kérésünket ismételve, vagyunk Nagyméltóságodnak mély és hódoló tiszteletünk kifejezése mellett,

az egyet. ev. ref. körlelkészek nevében és megbízásából

Budapest, 1906. nov. 7.

alázatos szolgálai:

*Kusztós Gyula, Kovács Ákos, Balázs Imre,
Csiki József, Kovács Lajos.*

Ördögkut, 1906. nov. 14.

Kusztós Gyula.

Az igazság érdekében.

A szászvárosi ev. ref. Kun-kollegium előljáróságának egy a f. évi egyházkerületi közgyűléshez intézett beadványában a többek között az az indoklás is foglaltatik, hogy gimnáziumunk az elégtelen osztályzatok arányszámát tekintve az 1905—6. tanévben kollegiumaink között nem áll utolsó helyen, mint a megelőző évben, mert Maros-Vásárhelyen és Nagyenyeden a vizsgálatot tett tanulóknak 30·2%-a elégtelen osztályzatú, míg Szászvárosban ez arányszám 29·0%-ot teszen.

Az előljáróság korántsem azért hozta fel ezen adatokat, mintha azokra különös súlyt fektetne, mert hiszen a tanítás csak egyik tényezője az osztályzati eredménynek, s ezenkívül sok más tényező, így pl. a tanuló ifjuság nagyon is változó kvalitása, a helyi viszonyok, a társadal-

mon áthullámzó eszmeáramlatok stb. szintén befolyással vannak arra. Az általunk fölhozott adat csak kényszerű védekezés volt a mélt. igazgató tanács által egy korábbi leiratban fölhozott azon állításra, hogy Szászvároson a tanítási eredmények kollegiumaink között a legkedvezőtlenebbek.

Váró Ferencz h. tanügyi előadó ur előljáróságunknak ezen fölterjesztését egész terjedelmében fölolvasta a közgyűlés előtt s ezen adatra azt mondotta a gyűlés színe előtt, hogy az *nem igaz*.

Mivel a kérdésben érdekelt félnek tekintetem, s így szólni nem volt jogom, de másfelől *számadatokra* ilyen kategorikus lecafólas után bajos dolog is újabb számítás nélkül rögtönösen válaszolni, hiszen errare humanum est: a dolog a közgyűlés előtt annyiban maradt.

Íthton azonban mégis furta a dolog az oldalamat s még egyszer utána számítottam, meggyőződni, hogy mi lehetett az oka tévedésünknek.

A vonatkozó adatok úgy az értesítők, valamint a mélt. igazgatótanács nyomtatásban kiadott jelentése szerint mind a 7 kollegiumunkra nézve következők: A mult 1905—6. tanévben osztályoztatott a *marosvásárhelyi* kollegiumban 424 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 128, azaz 30·2%; *Kolozsvárt* 370 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 112, azaz 30·2%; *Szászvároson* 327 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 95, azaz 29·0%; *Nagyenyed* 338 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 88, azaz 26·0%; *Sepsiszentgyörgyön* 296 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 60, azaz 20·2%; *Zilahon* 348 (a tanügyi jelentésben levő számok 345-öt adnak összegül, ami nyilván sajtóhibából származik, lám tehát, a hivatalos toll is hibázhatik néha!) kik közül elégtelen osztályzatot nyert 60, azaz 16·9%; (ha a 345-öt vesszük alapul 17·3%); *Székelgyudvarhelyen* 265 tanuló, kik közül elégtelen osztályzatot nyert 39, azaz 14·7%.

Szándékosan közöltem mind a 7 kollegiumunkra vonatkozó adatokat, hogy így a kérdés teljesen tiszta világitásba legyen helyezve.

Mint látható, fölterjesztésünkben ugyanazon adatok foglaltattak, melyeket főntebb említék, csupán azon tollhiba csuszott be, hogy „Kolozsvár és Maros-Vásárhely“ helyett „Nagyenyed és Maros-Vásárhely“ említettett, s ez elég volt a t. tanügyi előadó urnak, hogy az „egészre ott a gyűlés színe előtt reá vágja, hogy *ez nem igaz*, holott a tanügyi jelentés elkészítése végett bőségesen volt alkalma foglalkozni mind a 7 kollegium statisztikájával, s tisztán láthatta, hogy itt nyilvánvaló névcsereéről van szó. E nyilvánvaló tollhiba kijavítása helyett tehát, melyet neki jól kellett ismernie, egyszerűen lecafólni az előljáróság egész statisztikai adatát, lehet az előadói széken kényelmes, de nézetem szerint annál kevésbé méltányos eljárás, mivel ha Nagyenyedre nézve a Kolozsvárral való fölcserélés folytán nem is, de Maros-Vásárhelyre nézve föltétlenül igaz volt a fölterjesztésben foglalt állítás.

Ennyit az igazság érdekében szükségesnek láttam elmondani.

Szászvároson, 1906. november 26.

Simon Ferenc,
ig. tanár.

Egy pap levelei.

Kedves Barátom!

Azt írod, hogy a közelebbi egyházkerületi közgyűlésen te is a bankdirektor papokkal tartottál s te is segítettél az igazgatótanács leszavazásában.

Rosszul tetted, kedves barátom.

Ha e kijelentésem után leszel kegyes leveletem végig olvasni, az alábbiakban azt is megmondom, hogy miért tetted rosszul.

En az igazgatótanácsnak a mellékfoglalkozások szabályozására irányuló javaslatát — nem lévén tagja a kerületi közgyűlésnek — nem ismertem. De hittem, s most miután közzététetett látom, hogy nem akarta az egyházi tisztviselőt általában minden mellékfoglalkozástól eltiltani, hanem csak egy határvonalat kívánt meghúzni, s az által megállapítani, hogy meddig tartja az egyházi tisztviselőre nézve megengedhetőnek, bizonyos magasabb érdekek veszélyeztetése nélkül, az idegen mezőkön való foglalatosságot.

Es ugy vagyok meggyőződve, hogy ezt a javaslatot megtenni kötelessége is volt. Es a közgyűlésnek is, a mely sem nem szabadkőműves páholy, sem nem szociális szakszervezet, hanem legeslegelső sorban az egyházi érdekek előmozdítására és védelmezésére hivatott testület, szintén kötelessége lett volna e javaslathoz hozzájárulni és azt határozattá emelni, még akkor is, ha tán ezáltal némi szociális és egyéni jogokat korlátozott volna is. Mert egy státus igazgatóását, fennállását és virágzását tekintve, nem az a lényeges és elsőrendű szempont, hogy én magam, annak kebelében torkig legyek szabadsággal; hanem az, hogy abban a státusban ugy történjék minden, a hogyan történnie kell. Vagy tartunk fenn státust, vagy nem tartunk. Ha nem tartunk, akkor az egyénre nézve nem létezik semmiféle korlát, akkor mindenféle elvek szabadon diadalmaskodhatnak; de ha tartani akarunk, akkor a személyes érdekeket önkéntes függésbe és alárendeltségbe kell hoznunk a státus érdekeihez és ezeket az érdekeket nem szabad elvekre való hivatkozással agyonütnünk.

Hát hiszen igaz, az egyházi tisztviselőnek, vagy mondjuk különösebben: a papnak, le kell olykor-olykor szállania az ő katedrójából. El lehet, sőt kell is vegyülnie az élet nyüzsgésében. De sohasem azért, hogy a Mammon lábaihoz üljön, hanem azért, hogy e katedrák levegőjét belevigye a társadalomba.

Ha leszáll a katedrójából, nagyon kell vigyáznia, hogy hova lép. És én hiszem, hogy az igazgatótanács az egyház érdekeire való tekintetből és felelősségének érzetében csak ezeket a lépéseket akarta szabályozni.

És ti leszavaztátok.

Eszerint ti megengedhetőnek tartjátok, hogy a pap legyen reggeltől estig minden, csak éppen pap ne. Megengedhetőnek tartjátok, hogy olyan utakon járjon, a melyeken minden lépésében beleütközik azokba, a kiknek szeretetről, békességről, önzetlenségről, lemondásról, a világ javainak megvetéséről, az ideálok kultuszáról beszél. Megengedhetőnek tartjátok, hogy mint politikus belevesse magát a szenvedélyek küzdelmeibe. s kitegye személyét, palástját a sárral való hajigálásnak. Megengedhetőnek tartjátok, hogy vasárnap prédikáljon a hivatali hűségről, egész héten át pedig ne legyen otthon azoknak, kik egyházi ügyben felkeresik, mert vagy postát kell indítania, vagy szövethozati gyűlésen kell jelen lennie, vagy pártértekezleten kell szónokolnia. Megengedhetőnek tartjátok, hogy reggel beszéljen a könyörületről, délután pedig váltót óvatoltasson; reggel beszéljen a szegények gyámolításáról, a nyomorultak felségítéséről, délután pedig zsebre vágja a takarékpénztári osztalékot, vagy igazgatói honoráriumot, melynek minden filléréhez a nyomor gyermekeinek véres verejtéke tapad és a mely akárhány esetben egy-egy elesett szegény ember utolsó kis vagyonkájának elárvereztetése után folyt be.

Hát csak előre kedves barátom! De aztán ne jajgassatok és ne beszéljétek az egyház zülléséről, ha az ígét ti hazudtoljátok meg első sorban. És főleg ne takargassátok zsebetek önzését holmi szociális elvekkkel, s az egyház érdekeivel való nem törődéseket holmi emberi jogok érvényesülésének hangoztatásával. Ez mind hazugság! Az igazság csak az, hogy nem láttok tul a zsebeteken és hogy inkább akartok gazdagon ebédelő tekintetes urak lenni, mint az Úr Jézus Krisztusnak s az ő Anyaszentegyházának alázas, szegény, de hűséges szolgálói.

Jól tudom, kedves barátom, hogy leveletem türelmetlenül olvasod, de mégis engedd meg, hogy még egy megjegyzést tegyek.

Említést teszsz hozzáam írott leveledben arról is, hogy egy közgyűlési tag az emberi és szociális jogok védelmére tartott tüzes beszédében ilyenforma

kijelentést tett volna: „nem kívünk egyházi rendőrködést.“

Nos hát, kedves barátom, ha ti véletlenül ennek a kijelentésnek is tapsoltatok, akkor egész nyugodt lelkiismerettel nevezlek benneteket forradalmároknak és anarkistáknak, akik azt tartjátok, hogy a „rend“ a státusban egészen felesleges valami; vagy pedig együgyü utópistáknak, akik azt képzelitek, hogy a „rend“ magától is meg lesz.

Hát hiszen gyönyörűség és szabadság. De azt helyesen értelmezni még gyönyörűsebb.

Mert ime Münster városában sem történt egyéb, csak épen annyi, hogy az atyafiak önkényesen magyarázták Márton doktornak a keresztyén szabadságról írott könyvét. Es hogy ez a knipperdollingoskodás és leidenijánoskodás hová vezetett, arról szomoruan beszélnek Münster városának ánnáleseai.

Egyebekben pedig béke veled!

1906 november 20.

Gy. pap.

A tanuló-ifjúság reformáció-ünnepé Kolozsvárt.

Lapunk 44-i: számában megemlékeztünk arról, hogy az idén ez ünnepelés, a több éves gyakorlattól eltérően, hevenyészetten s idő tekintetében is célszerűtlenül rendeztetett. S ezzel kapcsolatban több megjegyzést kockáztattunk a kolozsvári viszonyokra.

E cikkünkre most két helyről is kaptunk rektifikációt kérő iratot. Leadjuk *szó szerint* mindakettőt, hogy a szólásszabadság megakadályozásával ne vádolhassanak. Ime:

Szám: 135—1906.

Az „Erdélyi Protestáns Lap“ szerkesztőségének, nagytiszteletű Nagy Károly ref. theol. tanár — szerkesztő urnak

Kolozsvár.

Nagytiszteletű Szerkesztő Úr!

Iskolaszékünk 37—1906 számú jegyzőkönyvi határozata értelmében hivatalos tisztelettel van szerencsém Nagytiszteletednek megküldeni az alább következőkben foglalt jegyzőkönyvi határozatot.

„Iskolaszékünk komoly megbeszélés tárgyává téve az egyházi hivatalos lapunk 44-ik számában — a különfélék rovatában megjelent s iskolaszékünket is érintő közleményt s úgy a Magyar-utcai iskolánk tanítótestületének erre vonatkozólag írásban beadott nyilatkozata, mint a jelenlévő Herepei Gergely esperes és többek hozzászólása alapján meggyőződést szerezvén arról, hogy ez ügyben sem iskolaszékünket, sem annak elnökét hanyagság vagy mulasztás nem terheli, mert a Magyar-utcai iskolánk növendékei 2 vasárnap kivételével (mikor is figyelemreméltó ok miatt maradtak távol a templomból) egész ős folyamán jártak templomba; s a szokásos reformáció emlékünnepe is az eddigi gyakorlat szerint október hó utolsó vasárnapján délután megtartott s az ott jelenlévő iskolaszéki tagok állítása szerint is — a belfarkas-utcai nagy templomot megtöltötte az egybesereglett gyermek sereg s nem csak azoknak töredéke: kimondja, hogy a szóban forgó hirlapi közlemény nem felel meg a való ténynek s megbizva elnökséget, hogy kérje fel az egyházi hivatalos lap szerkesztőjét a jelzett 44-ik számban megjelent tudósítás rektifikálására.

Egyben azt is kimondja iskolaszékünk, hogy tekintettel az okt. 31-nek nagy jelentőségére, maga is helyesebbnek látván a reformáció emlékünnepejét ifjúságunk lelki épülésére ezen az évfordulati napon s nem az azt megelőző vasárnapon megtartani —: jövőben egész lélekkel arra törekedik, hogy ez ünnepnap prot. ref. ifjúságunk által méltó módon megünnepelessék s az előkészületeket a presbyteriummal egyetértve, azzal együttesen fogja megtenni, hogy okt. 31-ke a lehető legillendőbb módon és kellő ünnepélyes színezettel szenteltesse maradandó becsü nagy ünnepé.“

Midőn e határozatot Nagytiszteleteddal közölni van szerencsém — ehhez sem hozzá nem adva, sem el nem

véve semmit — atyafiságos szeretettel arra kérem, hogy a lehetőség körében mielőbb az iskolaszék által óhajtott rektifikációt egyházi hivatalos lapunkban e határozatunk alapján és értelmében megtenni méltóztassék.

A kolozsvári ev. ref. egyház iskolaszéke nevében:

Kolozsvárt, 1906. évi november hó 27-én.

Szives üdvözlettel:

Benedek Árpád,
iskolaszéki elnök.

A Prot. Lap nagytiszteletű Szerkesztőjének.

A Nagytiszteleted által szerkesztett Protestáns Lap 44. száma „Különfélék“ rovatában „Az iskolás növendékek reformációs emlékünnepe“ címen egy közlemény jelent meg.

E közleményben, téves információ alapján megróvásban részesítik a kolozsvári egyházközség vezetőségét, hogy az idén nem október 31-én, hanem az ezt megelőző vasárnap délutánján vezette a templomba az iskolás növendékeket. A közlemény szerint „évek óta az volt a nagy nehezen megteremtett gyakorlat, hogy október 31-én az összes ref. iskolás növendékek számára a nagy templomban ifjúsági istentisztelet tartatott, melyen 1000-et jóval meghaladó ifjúság, tanítók és szülők vettek részt. Hogy hogy nem: az idén ez elmaradt. A legutolsó pillanatban a gyermek-sereg egy kis töredéke gyűjtetett össze a mult vasárnap délutánra a reformáció ünnepére stb. stb.“

Hát nt. szerkesztő ur, bizony mondom téves információ után irta különfélék rovatvezetője e megrovást.

Hogy évek óta az volt a gyakorlat, hogy az összes ref. isk. növendékek számára október 31-én tartatott meg a nagytemplomban az ifjúsági isteni tisztelet. Hát ez téves. Bár így lehetett volna. De hát nem így volt. Hanem egy pár esetet kivéve, mindig okt. 31-ike előtt eső vasárnap délutánján.

És pedig azért ekkor, mert az egyh. község presbyteriumában e felett folytatott diskusziók után így határozták el. És pedig azért, mivel Kolozsvárt október 31-én a legnagyobb országos vásári mozgalmak miatt az iskolákban szünidő van és a nagyon is hétköznapias körülmények miatt nem tartották tanácsosnak ezen nagyjelentőségű ünnepünket illuzoriussá tenni.

Ezért tartatott az ünnep a híveknek vasárnap délelőtt is az iskolás gyermekeknek az nap délutánján (egy pár eset kivételével) mindig.

Egy alkalommal október 31-ike épen vasárnapra esett. Tavaly pedig épen a Nagytiszteletű ur lelkes szónoklatával tartatott meg október 31-én. De bizony ekkor nem volt jelen minden iskola ref. növendéke!

Hogy pedig az idén nemcsak „a gyermek-sereg egy kis töredéke vett részt“ e lélekemelő ünnepén: erről velem együtt polgártársaim, a kik jelen voltunk, jó lélekkel tehetünk tanubizonyságot, s állítjuk, hogy a nagytemplom egészen és annyira megtelt, hogy többen állva hallgatták végig Veszprémi, Magyar-utcai lelkipásztor a.-nak hangulatos és a növendékek értelmi felfogásához alkalmazott szép beszédét.

A közelebb tartott iskolaszékünk ülésében különben ez ügy tárgyalatván, elhatározatott, hogy az iskolaszék az egyházi vezetőséggel együtt lehetőleg mindent elkövet, hogy október 31-én tartassék meg ezután ez ünnepély.

Kolozsvárt, 1906. november 27.

Herepei Gergely,
ref. pap.

Megjegyzéseink a következők:

a) Az iskolaszéknek:

A magyar-utcai iskolánk növendékei templombajárásával nem kívánok most bővebben foglalkozni. Ismerik a „beavatottak“ azokat a „figyelemre méltó“ okokat. Ha belekényszerítenek, mi is szólunk róluk. Most még hallgatunk. — A „szokásos ref. emlékünnepe is az eddigi gyakorlat szerint okt. utolsó vasárnapján délután megtartatott“ — mondják. Nó hát kérem azt vitatjuk, hogy 5 év óta nem az a gyakorlat. Csak a kikre mi emlékszünk Molnár Albert kétszer, Kecskeméthy István egyszer, Nagy Károly egyszer okt. 31-én prédikáltak az ifjúság előtt. Még sem felel meg a hirlapi közlemény a való tényeknek?! — Az sem felel meg a valóságnak, hogy „a legutolsó pillanatban való intézkedéssel gyűjtettek össze a növendékek“?

Tessék megkérdezni az összes igazgatókat; mikor kapták a felszólítást a növendékek templomba vite-
lére? Megadjuk a választ: szombaton, sőt némelyik
vasárnap. S mégsem, csak „töredék“ volt jelen? Ki
vette számba és vezette el a róm. kath. és állami
iskolákba járó növendékeket? — Tehát „sem az
iskolaszéket, sem annak elnökét hanyagság vagy mu-
lasztást nem terheli“: állítja ki magáról a szép bizo-
nyítványt az érdekelt. Hát mi ezt nem is mondtuk;
bár most már mondhatnók, mert ezekről előre intéz-
kedni — mint a multban — az idén is az iskolaszék
kötelessége lett volna, a minthogy lám, — felszólá-
lásunk folytán — most már *jövőre* intézkedik is. A
mi kötelesség a jövőre, nem volt kötelesség a je-
lenben?

b) *Herepei Gergely esperes-lelkész urnak:*

A „*téves információ*“, melynek helyreigazítását
méltóztat kérni, ime, az előbb előadottak szerint *nem*
téves. Az az „egy pár kivételes eset, a mikor okt.
31-én tartatott az ifj. reform. emlékünnepe“ s a
mit Ntű ur is elismer, a mi tudomásunk szerint pár
éves *állandó* gyakorlat.

Tehát *jövőre* okt. 31-én fognak tartatni. Tudu-
másul vesszük s most szidhatnak minket ha jól esik:
a célt legalább *jövőre* elértük. S ezzel kötelességün-
ket megtettük.

Szerk.

Rétyi Antos János meghalt.

Meghalt Réty községének jóltevője, rétyi ref.
egyházunk felsegítője, örökös főgondnoka. Bizony
szívfájdalommal mondom el f. hó 25-én Jeremiással:
„Jaj minékünk! Elesett a mi fejünknek koronája“.

Hogy ki volt id. Antos János, mint 48—49. évi
szabadságharcunk egyik hőse, azt megírta és még
elmondja a történetíró. Hogy milyen mély vallásos
érzésű, nagy ember volt, azt igen szép szavakban
domborította ki a dunamelléki ékes szavu püspök.
Hogy lakóhelyén, Abony városában és főképen ref.
egyházában mennyi jót tett, azt elmondta az abonyi
ref. pap. Hogy 40 éven át milyen vezére, utmutatója
volt a kecskeméti egyh. megyének, azt csaknem síró
hangon adta elé a kecskeméti esperes, mint 25 éves
elnöktársa. És azután nekem adtak egy pár percet,
hogy szülötte földjétől Réty közönségétől, ref. egy-
házától, ez a kettő csaknem egy, bucsuztassam el.
Koporsója mellé állva eszembe jöttek a kicsinyek, a
szegények, a szerencsétlen tüzkárosultak és egyhá-
zam, hogy mily nagy adományokban részesültek.
Nem tudtam elé sorolni, mert láttam, hogy gyer-
mekei és a résztvevők könnyeznek s én is azt cse-
lekedtem. Csak épen bucsuztam.

Itt, e megírt sorokban szeretném, ha sikerülne
egy mély vallásos, valódi kalvinista főgondnok
képét adni!

Édes papom! Így szólott hozzám 18 évvel ezelőtt
540 -öl kora helyen pap és mester együtt nem lak-
hatik, csináljunk valamit...

Az Ur asztala milyen pusztá, ékesítsük. Gábor
Áron elvitte egyik haragunkat; pótoljuk.

Jön a millenium: Készüljünk, fákat küldök. Hát
az a templom és torony milyen kopott, ezt is res-
taurálni kellene. *Hát édes papom ezeket ketten kell,
hogy elvégezzük.*

Nos hát elvégeztük eddig ilyenén formán: vet-
tünk új papi lakot, ehhez hozzájárult 540 korona. Az
Ur asztalán ezüst kanná, tányér, pohár és terítő,
összes értéke 1000, azaz egyezer korona értéken felül.

Gábor Áron által ágyuba öntött haragunk helyett
ujat és a régiék átalakítási költségei 1000 azaz egy-
ezer korona.

Adám fia emléken, Béla fia emlékére 300—200
korona. Áldott emlékü neje emlékére 1000, azaz
egy ezer korona és a *miig él* tőkésítve a kamatját

5%o fizetve a nagy lélek. Urasztalára kenyér és bor;
Legatusi alap 600 korona és még több apróbb ala-
pítványok.

Hát még a családi kriptát is nekünk hagyta,
mellette 100 azaz egyszáz koronát jövedelmező földet
és hisszük, hogy hagyni fog ott még a *saját emlé-
kére is*, vagy az utódai.

Bizony nagy református főúr volt a mi főgond-
nokunk! Ilyeneket adjon nekünk a jó Isten!

Hiszen hogy bánt velem?

Csaknem minden évben bejött Rétyre. Első dolga
volt, levelet irt feleségének. Ekkor jött a papi lakba,
onnan a templomhoz. Nos, nos édes papom csinál-
junk valami jót. És addig el nem ment, míg valami
jót ki nem gondolt. De ki nem mondta, míg haza
nem ment Abonyba és az ő imáadásig szeretett neje
az ő br. *Radák* Katájának, a mély vallásos kalvi-
nista nejeének el nem mondta, mit akar?

Ekkor levelet irt a rétyi egyház iránti jó aka-
ratáról.

Én megköszöntem. Presbyteri gyűlésbe terjesz-
tettem. Erről jk. kivonat és levélben értesítettem.

És a mikor újból bejött: a Presbyterium élén,
palásttal a hátamon, újból, élőszóval megköszöntem.
Láttam jól esett. Hát mindég ismétellem. Négyyszer,
ötször otthonában meglátogattam 800 klméter távol-
ságban Abonyban és ez neki igen jól esett. Így sze-
rettük egymást az én öreg jó Patronusommal.

Adjon Isten még ilyen jó kalvinista főurat a
kihalófélben levő br. *Radák* és *Antos* családok után!
Réty, 1906. nov. 26-án.

Czeglédi János,
ev. ref. lelkész.

TÁRCZA.

Schopenhauer személye.

Irta: *Ravasz László.*

(Folytatás.)

Nem engedi, hogy fia nála lakjék, mert meg-
rontja „derült humorát“. Ebédre, theára megjelen-
hetik nála, de a házi dolgokba bele ne szóljon és
jourjai kellemes derűjét ne zavarja sötét arcával és
órákulumszerű nyilatkozataival. Hagyjon fel a világ
nyomorult volta és az emberek butasága fölött foly-
tatott örökös lamentálásával, mert ez neki mindig
rossz éjszakát és kellemetlen álmokat okoz, ő pedig
szeret jól aludni. Mikor Schopenhauer 1813-ban
átnyujtotta anyjának doktori értekezése egy példá-
nyát, az elégséges ok elvének négyágu gyökeréről,
az anyja gunyosan jegyzi meg: talán valami patikás-
nak való tudomány ez? A fiu sértődötten vág vissza:
az én írásaimat akkor is fogják olvasni, mikor a
tiedből egy példány sem lesz! Az anya replikáz:
Igen, a tiedből az egész kiadás kapható lesz. (Gw.
117.) — Még csak az kellett, hogy ez a két hiu
teremtés féltékeny legyen egymásra!

Aztán látja, hogy anyja, ki a Goethe pleiadjához
tartozott, stilszerűnek találja kétes viszonyba lépni
valami weimari „széplélek“-kel. Schopenhauer ez
rendkívül bántotta; hamleti gerjedelemmel, de ham-
leti méltóság nélkül lázad föl, aminek a vége az lett,
hogy anya és fiu örökre elváltak egymástól. Évtize-
dek mulva, mikor anyja és testvére már rég a sirban
vannak, tudósítja Freuenstädt Schopenhauert, hogy
Anselm Feuerbach posthumus kiadott naplójában a
philosophus anyjáról mily sértőleg nyilatkozik. Scho-
penhauer *megköszöni* s azt feleli: „A jellemzés találó,
uram bocsá, nevetnem kellett.“ (K. Fischer 131. l.)

Később testvérével is összetűz, mikor a danzigi
kereskedő-cég bukása miatt vagyontukat veszély
fenyegette. A cég 30%o kiegyezést ajánlott, ha a

betevők mind elfogadják ezt a feltételt. Schopenhauer anyja és testvére kaptak rajta, csak Schopenhauer utasította vissza. Megvárta, míg 30% kiegyezők pénzüket megkapták s mikor a bankház így kiheverte a bajt: egyre-másra mondotta föl váltóit s így egész vagyonát, kamatostól együtt, megmentette, míg az anyjái és testvérei nagyrészt oda vesztett. Hja, „az ember lehet bátran philosophus, a nélkül, hogy azért bolondnak kellene lennie“, írja a sarokba szorított bankárnak. Mikor a kiegyezésről volt szó, mely az egyhangu elfogadáshoz volt kötve, Adél rá akarta beszélni bátyját, hogy ő is járuljon hozzá az egyezéshez, s ekkor gyanúsította meg finom lelkű, magas gondolkozásu hugát azzal, hogy megvan vesztegetve. (Az egész ügyet lásd: Gwinner 200—220.)

Ime, a Schopenhauer ifjúsága. Családi érzés semmi sem volt benne s ő szétépte azt a köteléket, a mely anyjához és testvéréhez fűzte. Mindezt kicsinyeskedő nagyzásból cselekedte, pörpatvar volt az egész küzdelem. Anyjával való szakadásban nincs semmi tragikai erő: könnyű volt összeveszniök és könnyű elválniok. Schopenhauer egész életét társaltalanul élte le, szeretetben sohasem volt része, s ő maga igazán sohasem szeretett. Akkor hát nem csoda, ha pesszimista volt és semmit érőnek mondta a világot, de ebben nem egészen a világ volt hibás.

Goethével való ismeretsége még fokozta önérzetét. A színelméletben találkoztak: a Goethe divinatív intuitiója akkor pillantotta meg a színek polaritásának és skálájának törvényeit. Schopenhauer ezt a kanti subiectivismus philosophemáival igazolni akarta, de Goethének az elmélet iránt s különösen Kant phaenomen gondolata iránt nem igen volt hajlandósága. Schopenhauer felhevülve magyarázza, hogy minden az én képem; ha én nem nézném, nem létezne a nap, mire Goethe ráveti átható, kéklő tekintetét: „inkább ön nem lenne, ha a nap nem nézné!“ Sokáig leveleznek, s Goethe a Schopenhauer könyvét oly buzgón olvassa, mint még senkiét. Goethe, a szellemi világ padisahja, meglátja és becsüli Schopenhauert, a fiatal doktort, kinek nevét senki sem ismeri, holott Schillert hire delelőjén alig akarta számba venni! (v. Stein.) Goethe volt az egyetlen ember, akit Schopenhauer mindig csodált és sohasem kisebbitett; pedig ő ilyesmit Kanttal, sőt Buddhával is megtett. A Goethe társaságában szokott hozzá ahhoz a titáni fejtartáshoz, melyről akkor sem tett le, mikor Frankúrtban ismeretlenül élt s a járókelők meg-megcsodálták a „bolondos öreg urat“. Schopenhauer emlékkönyvében egyetlenegy lap volt, a Goethe soraival:

Willst du dich deines Wertes freuen,
So musst der Welt du Werth verleiben.

A Goethe közellétében átjárta lelkét a művészet örökkévaló melege, mely a költő-fejedelemből delejes erővel sugárzott.

Anyjával való összetűzése után Dresdába megy, s ott írja meg fő művét. A műélvezet és műalkotás kettős gyönyöre közt ideje van ismerősei körében pöröllyel philosophálni, akik Jupiter tonans-nak nevezik el a kiméletlen, souveraine önbizalmu ítéletmondót.

A szép Elba város tájai, gazdag műkincsei állandóan táplálják lelkét s a képtárban a renaissance és holland festészet ezer csodája szól kijelentést. Az ősi dóm titokzatos boltjai alatt mystikus zeneművek beszélnek tulvilági igazságokat, s ragadják föllele a lelket, mint megannyi szeráf. Az emberek művészi benyomásoknak élnek: szállong a levegőben a romanticismus tömjén illata, s a lelkek mélyén bontogatja szárnyait az a nagy rajongás. Az emberek most érzik, hogy a művészet életszükség. Gyakorlativá vált a kanti igazság: „az aesthetikai problémák az élet legvégső szálaival fonódnak össze, s éppen ebben

rejlik a jog arra, hogy e problémákat, mint az életkérdés új megoldásának hordozóit nézzük.“ (Simmel, Kant, Leipzig. 1905. p. 169.)

Schopenhauer egyéni természete még fokozta a kor adta általános benyomás erejét. „Le père et la mère de Schopenhauer — mondja Th. Ribot (La philosophie de Sch. Paris, 1874 p. 165) — devait naitre un artiste.“ És a korban, melyben Sch. főműve megjelent: l'art régnait en maître; il était devenu une religion; et Sch. si hostile qu'il fût à la philosophie de son temps, ne pouvait se soustraire à certaines idées dominantes, vers lesquelles sa nature eût suffi à l'incliner (Ibid.)

A klasszicizmus átlátszó, fénylő világa után elkövetkezett a romanticizmus ködös, sejtelmes ege. Az olympusi derű sugárkévéjét megunva vágnak az emberek a félhomály, a claire obscure után. A tiszta forma, a bevégzett külső tökély helyett az érzelmek határozatlan kavargását, tuláradását látjuk. A klasszicizmus nyugodt tárgyilagossága oda lett, beteges ingerlékenység fogja el a lelkeket, s az általános liraiság idején a szív annyira érzékeny, hogy dobognia is fáj. Ez ideges, tulontul feszült korban, midőn az érzelmvilág egész örvénylő gazdagsága feltárul: mindenki fájdalmas, melancholikus; az élvezet is szenvedéssé lesz és a szenvedés — élvezetté.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Theol. fakultásunk első dr. növendéke. *Ifj. Bartók György*, püspökünk fia, ki két év előtt kitünő eredménnyel tette le theol. fakultásunkon a papi vizsgálatokat s azóta a kolozsvári, lipcsei és heidelbergi egyetemeket látogatta s most kolozsvári kollegiumunknál gyakorló-tanár, nov. 29-én tette le a kolozsvári tud. egyetemen a doktorátust a philosophiából, aesthetikából és paedagogiából. A kiváló képzettségű ifju tudori értekezése „Az akarat szabadság problémája“ ról szól, melyet a bírálók „summa cum laude“ fogadtak el s mely egy hasonló című könyv alakjában meg is jelent. Ismertetésére reátérünk. Az ünnepélyes doktoráavatása decz. 1-én volt, díszes közönség jelenlétében, kik őszinte szívvvel gratuláltak a kiváló ifju dr.-nak, boldog apának és családjának. Ifj. dr. Bartók György az első kolozsvári theol. fakultásunk papnövendékei közt, aki doktorátust tett; egyben az első doktor, aki a bölcsészettől dr. Böhm Károly kiváló bölcsészettanártól kapta a tudorságot. — Mi is szívből gratulálunk az ifju doktornak s elismeréssel nyugtázzuk azt a dicsőséget, melyet theol. fakultásunknak is szerzett. Remélljük, hogy e szép kezdetet hasonló folytatás követi s fakultásunk gyümölcsét is szedheti jeles növendéke szép tehetségének.

A kolozsvári ev. ref. theol. facultás ifjúsági Ének és Zeneegylete szép sikerű hangversenyt rendezett november 25-én az intézet dísztermében. Az estély műsora első pontjaként Nicolai: Nyitányát a Windsor vignók című dalműhöz adta elő a kol. VI. honvédkerületi zenekar teljes precizitással. Majd a prot. női énekar éneklé Mendelssohn: Madarak bucsuja, őszi dalát szép sikerrel. Most az estély egyik fénypontja *Király Béla* ref. lelkész hegedűszólója következett, ki bámulatos művészi érzékkel játszott egy pár dalt. A szokásos felolvasást *Erdélyi Pál* az egyemi könyvtár tudós őre tartotta az „Olvasni valóról“, s egy kellemes csevegés végén a Bibliát jelenté ki a legjobb, de a legkedveltebb olvasni valónak. Alig hangzott el a felolvasás *Biró Lili* a nemzeti színház művésznője lépett a pódiumra s Erkel Bánk Bánjából a tiszparti jelenetet énekelte el, magával ragadva az egész közönséget. *Farkas Imre*—*Farkas Lajos*: A vén cigány c. melodramáját *Kacsóh Lajos* szavalta igen finom előadásban, a zongorakiséret *Sült József* jogszigorító talentumát dicséri. *Acél Ilonka* a nemzeti színház művésznőjének szavalata után ki az Arany: Méh Románc-át adta elő elbájoló kedvességgel *Borsay Samu*, *Barcarolla* című darabját élveztük a honvédenekar kíséretével s *Biró Lili* szóló énekével a protestáns női énekar pompás előadásában. *Gebédi Lajos* kissé tulzott vigszavalata után a theol.

fakultás énekara énekelt egy pár magyar dalt s az estélyt a honvéd zenekar zárta be *Liszka* Rákóczi emlékével. Az estély, melyen szépszámu közönség vett részt a theol. fakultás ifjúságának nemes ámbícióján kívül *Borsay* Samu karmester és *Bartha* Péter elnök fáradhatatlan buzgalomról tesz tanuságot.

Brassói hírek. A brassói egyházközség életében két említésreméltó mozzanat folyt le a mult héten. Felállították és felavatták a néh. *Koós* Ferencz hagyományából készített negyedik legnagyobb harangjukat, melyet átlukasztott rendszerrrel *Novotny* temesvári gyáros készített és beiktatták a nőegylet új elnökőjét. E célra a Nőegylet nov. hó 27-én népes közgyűlést tartott. Makoldy Józsefné alelnökő bejelentette, hogy a kiküldött bizottságnak sikerült az üresedésben volt elnöki állásra *gróf Mikes Zsigmondné* ő méltóságát az új főispán nejét megnyerni. E bejelentést a gyűlés örömmel vette tudomásul és felkérte *Kónya Julcsa* alelnököt és *Ábrahám Istvánné* gazdát, hogy kérjék fel *gróf Mikes Zsigmondné* ő méltóságát a gyűlésen való megjelenésre. Rövid idő múlva a kiküldöttek visszatértek az új elnökővel, kinek Makoldy Józsefné átadta rövid beszéd kíséretében az elnöki széket. *Gróf Mikes Zsigmondné* elfoglalván helyét, szép beszédben kifejtette programját és kérte a nőegylet támogatását programja megvalósításához. Ezután *Péchy* Árpád lelkész, egyleti védnök üdvözölte az elnököt, kifejtette a nőegyletek magas hivatását a vallástársadalmi élet regenerálásában és melegen emlékezett meg az elnökő családjának közismert hazafiságáról és jótékonyaságáról, s biztosította őt az odaadó és ügybuzgó támogatásról. Beszédét lelkes éljenzéssel fogadták. Ezután áttért a gyűlés a napi-rend tárgyalására, melynek folyamán bejelentetett, hogy az október havi estély jövedelméből 100 korona, a megállapodás szerint a tüdőbajosok sanatoriuma javára alapított tagdíj címen kiutaltatott. Intézkedés történt *Pap Éva* elaggott nőnek a városi szinylőházba való elhelyezése iránt. *Péchy* Árpád védnök bejelentette, hogy néhai *Kohn József* brassói lakos 500 koronát hagyományozott nőegyletünknek; ugyancsak elhatározatotott, hogy e nemes szívű emberbarát emléke jegyzőkönyvileg megörökíttessék. Ezután megállapították a karácsonyi ünnepély ideje, amelyet templomi istentisztelet vezet be, az ünnepély pedig a gyülekezet nagytermében tartatik. Karácsonyi segélyben a történet intézkedések szerint 86 tanuló és 40 szegény aszszony részesülnek, mindenik kap meleg ruhát és az ünnepekre élelmet. A megüresedett két választmányi helyre *Péchy* Lajosné műszaki tanácsosné és *Szépréthy* Béláné főreál isk. igazgatóné választattak meg. A gyűlés végén, lelkész új elnökőnek bemutatva a közgyűlés tagjait, kik élénk óvatióban részesítették őt. A tagok ezután ünnepélyes hangulatban és tette kész elhatározással oszoltak el az ünnepélyes szép gyűlés színhelyéről.

Elszámolás és köszönet. Kolozsvári református egyházközségünk hidelvei temploma az utóbbi években meghasadozott. Egyháztanácsunk *Kilyén Sándor* presbiter atyánkfíát bízta meg a renoválásra szükséges összeg egybegyűjtésével s a javítások keresztülvitelével. A nyár folyamán szép kis templomunk 1700 korona költséggel teljesen kijavítva, kitakarítva rendeltetése céljára készen áll. A kegyes célra adakoztak: *Szacsavay Sándor* 300 kor., br. *Jósika Sámuelné*, br. *Wesselényi Istvánné*, br. *Wesselényi Miklós*, gr. *Teleki Károly* 100—100 kor., gr. *Teleki Mihály*, gr. *Wass Albert*, *Szalay Lipót*, *Kolozsvári* gazdák hitelszövetkezete 50—50 kor., dr. *Gidófalvy István*, *Lendvay Emil*, † dr. *Pisztóry Mór*, gr. *Bánffy György*, br. *Bánffy Ernő*, *Nagy Gábor*, gr. *Nemes Jánosné*, gr. *Nemes Pólika* és *Sarolta*, *Rucska János*, *Szekula Ákos*, *Deák József*, gr. *Eszterházy Jánosné* özv. *Pál Andrásné*, özv. *Biró Mihályné*, dr. *Vályi Gábor*, id. *Rucska Lajos*, *Kenessey Béla*, *Becsek Lajos*, *Inczé Gerő*, *Hóry Béla*, *Kilyén Sándorné*, *Kilyén Sándor* 20—20 kor., özv. *Aubin Károlyné*, *Tordai Sámuel*, *Sándor József*, *Tóth Zsigmond*, *Schilling Lajos*, dr. *Török Imre* orvos, *Pap Mihály* ezredes, *Szele Márton*, *Horváth Kálmán*, *Horváth Kálmánné*, *Régeni György*, *Kolláth Vilma*, *Nagy Pál* 10—10 kor., *Pozsoni Antal* 6 kor., *Tókos Zsigmond*, dr. *Kecskeméthy István*, *Pünkösti Pál* 5—5 kor., *Rucska Mihály*, *Püspöki Miklós* 2—2 kor., *Kocsis János* 3 kor., *gróf Bethlen Karolina* 40 kor. A kegyes adakozók egyházunk nevében fogadják hálásköszönetünket. *Inczé Gerő* főgondnok, *Herepei Gergely* ref. esperes.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 4961—1906.

ÉRTESTITÉS.

A *parochiális könyvtár-bizottság* elnökségétől nyert értesítés alapján tudatjuk a nt. lelkész urakkal, hogy a parochiális könyvtár első évi jelentése (*Varga Lajos*: Ker. egyháztörténet I—II. kötet) megjelent s szétküldése a napokban kezdetét veszi. A szétküldést bérmentes postai csomagokban *Trocsányi Bertalan* sárospataki könyvkereskedő eszközöli. Felhívjuk a nt. lelkészi hivatalokat, hogy az érkező csomagot átvéve, a könyveket a parochiális könyvtárak szabályzata értelmében kezeljék.

Kolozsvárt, 1906 nov. 26.

Bartók,
elnök.

Elek
titkár-helyettes,
előadó.

Sz. 5076—1906.

KÖRLEVÉL

a központi nyomtatványok tárgyában.

Hivatkozással f. évi 181. sz. rendeletünkre, melyben kizárólag a központi nyomtatványok használata kötelezővé tétetett, tájékozunk az összes érdekeltet arról, hogy az idők szerint a következő nyomtatványok állanak raktárunkon az alábbi árak mellett:

1. minta. Keresztelési anyakönyv 10 fillér, 2. minta. Házassági anyakönyv. 10 f., 3. minta. Halottas anyakönyv 10 f., 4. minta. Családkönyvi iv 10 f., 5. minta. Konfirmáltak anyakönyve 10 f., 6. minta. Keresztelési anyakönyvi kivonat 8 f., 7. minta. Esketési anyakönyvi kivonat 8 f., 8. minta. Halottas anyakönyvi kivonat 8 f., 9. minta. Népiskolai törzskönyv 10 f., 10. minta. Népiskolai statiszt. A. ref. felekezeti isk. 6 f., 11. minta. Népiskolai statiszt. B. nem felekezeti isk. 6 f., 12. minta. Tankötelesek nyilván-tartása 6 f., 13. Bevételi számadás 8 f., 14. minta. Bevételi számadáshoz beliv 8 f., 15. minta. Kiadási számadás 8. f., 16. minta. Számadási napló-8 f., 17. Költségelőirányzat 8 f., 18. minta. Vagyonleltár 8 f., 19. minta. Vagyonleltárhoz beliv 8 f., 20. minta. Nyugta központi fizetéshez 4 f., 21. minta. Nyugta kongruához 4 f., 22. minta. Kimutatás illetményekről, esperesek részére 12 f., 23. minta. Fizetési iv darabonként 6 f., 24. minta. Körlelkészek jelentőive 10 f., 25. minta. Szerződés egyházközs. mint eladó 6 f., 26. minta. Szerződés egyházközs. mint vásárló 6 f., 27. minta. Kötelezvény betáblázásra 6 f., 28. minta. Kötelezvény kezessel 6 f., 29. minta. Díjlevél lelkészek részére 10 f., 30. minta. Díjlevél tanítók, kántorok, léviták részére 10 f., 31. minta. Kérvényiv egyházközségek részére 4 f., 32. Kérvényiv lelkészek részére 4 f., 33. minta. Iktatókönyv 6 f., 34. minta. Posta- és kézbesítőkönyv 4 f., 35. minta. Iratjegyzék levéltárak részére 6 f., 36. minta. Körlelkészek utazási naplója 6 f., 37. minta. Körlelkészek működéséről táblás kimutatás 6 f., 38. minta. Áttértek anyakönyve 10 f., 39. minta. Kitértek anyakönyve 10 f., 40. minta. Tőkekönyv, küliv, 10 f., 41. minta. Tőkekönyv, beliv 10 f., 42. minta. Érettségi bizonyítvány őrlepek 20 f.

Kolozsvárt, 1906 nov. hó 5.

Kenessey Béla,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 1672—1906.

KÖRLEVÉL

A méltóságos igazgatótanács 4530—1906. a hivatalos lap 48. számában megjelent rendelete alapján felhívom egyházmegyénk tiszteletes aait és presbitériumait, hogy a zsinati egy képviselőt f. é. december 15., vagy 16. napján mindenik egyházközségben megválasszák. Utmutatásul szolgál az 1000—1904 sz. a. június 24-én általam minden egyházközségbe megküldött utasítás és szabályrendelet.

A jegyzőkönyvek a szavazó lapokkal együtt 20-ig az esperesi hivatalhoz beterjesztendők.

Az országos közalap járulékokat minden egyház terjessze be 12-ig ellenkező esetben az egyhm. pénztárból fizettetem ki, hová kamatot lesz köteles fizetni az egyházközség.

M.-Ujvár, 1906 dec. 1-én.

Jancsó Lajos,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

A Zsinat VI. ülészaka.

I.

Tisztelgés a Király Ő Felségénél.

B. Bánffy Dezső üdvözlő beszédje a királyhoz és a király válasza.

Felséges Király! Nekünk legkegyelmesebb Urunk!

A magyarországi református egyház, mely ki terjed a magyar koronához tartozó országok összes református hiveire, Felségednek legkegyesebb engedelmevel 1904. november hó 10-én országos zsinatra gyűlt egybe. Hosszu időn keresztül elszenvedett üldöztetések és küzdelmek után Felséged nagynevű elődje, II. Lipót király 1790. évi decretumának 26. cikke végre biztosította a protestánsoknak vallásuk szabad gyakorlatát és szabályozta már előbb is a bécsi és linzi békekötésekkel és ezek alapján alkotott törvényekkel biztosított jogait. Ezen decretum hivatkozott 26. cikkének 4. pontja biztosította a protestánsok részére a zsinatok tartásának jogát is. Ezen törvényvel biztosított jog alapján tartotta meg most a magyar református egyház Felségednek bölcs uralkodásának idejében, már harmadik zsinatát, megalkotva és a változott viszonyok szerint szükségesnek mutatkozóan átalakítva egyházi törvényeit. Az 1904. évi november hó 10-én összeült zsinat működésének végéhez közeledik; már legközelebb abban a helyzetben leszünk, hogy az újra szerkesztett törvényeket az 1848. évi III. t.-c. 6. §-a értelmében a felelős magyar kormány utján Felséged legmagasabb színe elé terjeszthetjük, alattvalói hűséggel és tisztelettel kérve azoknak legkegyelmesebb megerősítését. Midőn ezen kérelmünk szóbeli kifejezésére is itt Felséged legmagasabb színe előtt megjelentünk, egyszersmind alattvalói hálánkat és köszönetünket fejezzük ki, hogy zsinatunk megtartására az engedélyt megadni Felséged kegyeskedett. De kegyes volt Felséged belénk helyezett bizalmának azzal is kifejezést adni, hogy — mint azt különben az 1790. évi decretum 26. cikkének 4. pontja előírja — ellenőrzésünkre „királyi ember” kiküldésétől eltekinteni kegyes volt. A magyar református egyház, mint a multakban, úgy ma is alattvalói hűséggel ragaszkodik Felségedhez és Felséged házához. Mint a multakban, úgy ma is egyeztetni tudja őseinek hitéhez való szívós ragaszkodását, erős, hű ernyedetlen nemzeti érzését, a szabadsághoz és szabadelvűséghez való törhetetlen kitartását a trón iránti hűséggel és alattvalói hódolattal.

Fogadja Felséged a magyar ref. egyház hálás, legőszintébb jókívánságait, melyeket itt, Felséged magas színe előtt a ref. zsinat tagjainak sorai élén a zsinat nevében kifejezni alattvalói hódolattal szerencsém van.

Az Isten éltesse, tartsa Felségedet, népeinek javára, az egész magyar haza, az egységes magyar nemzet boldogítására. Eljen a király. (Lelkes éljenzés).

A zsinati elnök beszéde után a király a következőképen válaszolt:

„Két évvel ezelőtt örömmel adtam meg az engedélyt országos zsinatuk megtartására s most, midőn a zsinat hódolatát köszönettel fogadom, egyszersmind elvárom, hogy a zsinat az általa alkotott törvényjavaslatokat legfelsőbb jóváhagyás és megerősítés alá mielőbb felterjeszti.” (Lelkes éljenzés.)

II.

A kormány leirata.

A magyarországi református egyház 1904. évi november 10-én megnyitott budapesti országos zsinatja főtiszteletű és nagyméltóságu elnökségének.

Magy. kir. Miniszterelnök. 5241. M. E. I.

Főtiszteletű és nagyméltóságu elnökség!

A magyarországi református egyház 1904. évi november hó 10-én megnyitott budapesti országos zsinatja által alkotott kilenc törvénycikknek folyó évi július hó 1-én 144. sz. a. felterjesztett példányait az Ő Felségéhez intézett hódolatteljes felirattal együtt volt szerencsém kézhez venni.

Mielőtt azokat Ő Felsége legmagasabb jóváhagyása és megerősítése alá terjesztettem volna, ezen zsinati törvényeket az érdekelt minister urakkal és a horvát-szlavon-dalmátországi bán urral tárgyalás alá vettem, amelynek során a kérdéses törvényekre vonatkozólag egyes észrevételek merültek fel.

Ezen észrevételek a következők:

Az I. törvénycikknél.

Az 1. §-ban és más helyeken is (pl. 105. §) „a magyar koronához tartozó országok és tartományok”-ról tétetik említés.

Javasoltatik ezen kifejezés átszövegezése, mert közjogunk a magyar szent koronához tartozó „tartományokat” nem ismeri.

Az 5. § a) pontja helyett ajánlatik a következő szöveg: „az egyházi bíróságok oly jogerős ítéleteivel kiszabott marasztalási összegek és pénzbüntetések biztosítása és behajtása céljából, melyeket az egyházi bíróságok törvényes hatáskörükben hoztak.”

c) pontja helyett meghagyandó volna a régi törvény rendelkezése, a mely általánosságban az állam hatóságairól szól; mert az újabb szöveg félreértésre adhat okot abban a tekintetben, hogy még a hatáskör szempontjából se bírálható el a megkeresések jogossága.

A § utolsó bekezdésének alábbirt módosítása javasoltatik: „ . . . meg nem tagadhatják, kötelesek azt teljesíteni: az egyházi határozatok és ítéletek érdemi részét nem vizsgálhatják felül, csak abból a szempontból, vajjon az az ügy, amelyre a határozatok és ítéletek vonatkoznak, nem a világi hatóság ügykörébe tartozik-e ?

A 15. § e) pontja megfelelően módosítandó volna, mert a vallás- és közoktatásügyi miniszter előzetes hozzájárulása nélkül a lelkészi állások javadalma congrua-kiegészítés esetén az 1898.: XIV. t.-c. 14. §-a értelmében és a tanítók javadalma államsegély esetén az 1893.: XXVI. t.-c. 10. §-a értelmében le nem szállítható.

Az 56. § g) pontját illetőleg önként értendőik ugyan, mégis a szabatoság érdekében ajánltatik annak bevétele, hogy a congruás lelkészi egyházközségek affiliációja csak az 1898.: XIV. t.-c. 14. stb. §-ainak korlátai között foglalhat helyet.

Az 67. § n) pontjának intézkedése szintén csak 1898.: XIV. t.-c. korlátai között lehetséges.

A 114. § a) pontjának újabb szövegezése ajánltatik; mert a mostani szöveg félreértésekre szolgálhat, amennyiben a rendes lelkésznek évi törzsjavalmazását *stólán kívül* évi 1600 korona, illetve 2400 koronában határozza meg, holott az 1600 korona fizetési *minimumban*, legalább azon lelkészségekre nézve, amelyek az államkincstárból jövedelem kiegészítésben részesülnek a stólajövedelem (az esketési és keresztelési stóla kivételével) az 1898.: XIV. t.-c. 11. § I. 5. alatt foglalt határozott rendelkezés értelmében a tiszta jövedelembé beszámíttatott.

A 183. § utolsó bekezdéséhez a következő javasolt toldás képezhetné megfontolás tárgyát: „A gyermekeknek az ev. ref. vallásban való nevelésére vonatkozó kötelesség azonban nem állhat ellentétben az állami törvényeknek a gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó rendelkezéseivel. Ezen szakasz rendelkezése nem vonatkozik azokra az egyházi alkalmazottakra, akik azzal már a jelen törvény hatályba lépte előtt jutottak ellentétbe.“

A legutóbbi irt bekezdés kijelentésére nézve javasoltatik, hogy azon §-oknál is alkalmaztassék, amelyek a tanárookra és tanítókra vonatkoznak.

A 137. § d) pontjának alábbi újabb szövegezése javasoltatik: „Letartóztatási és javító intézeteknél s általában az állami, alapítványi, törvényhatósági vagy községi közintézeteknél működő lelkészek, azok, akik a nevezett közintézeteknél alkalmaztatnak s egyházi és vallási ténykedésükben azon egyházmegye főhatósága alatt állanak, amelyhez az a polgári község tartozik, ahol az illető közintézet van, érintetlenül maradván természetesen azok a jogok, amelyek az őket alkalmazó világi hatóságokat a szolgálati viszonyból megilletik.“

A 143. § C) c) pontjánál a világos rendelkezés érdekében ajánltatik annak a kitétele, hogy nemcsak az egyházi anyakönyvek vezetése kötelessége a lelkésznek, hanem az állami anyakönyvek életbelépte előtt vezetett felekezeti anyakönyvek kezelése és ezekből közhitelességü kivonatoknak kiállítása is, amiről az 1894.: XXXIII. t. c. 94. §-a rendelkezik.

A II. törvénycikknél.

A 60. §-nak alábbi szövegezése ajánltatik:

Katonai lelkészek . . . püspök elnökének meghallgatásával nevezetnek ki.

Letartóztatási és javítóintézeti . . . lelkészek . . . azon egyházkerület püspökének meghallgatásával nevezetnek ki, fekszik.

A III. törvénycikknél.

A 10. § 6-ik bekezdése, mely a katonatisztek s általában a katonák megadóztatásáról szól, teljesen

kihagyandónak javasoltatik, miután a ref. egyház a hivei között adózás tekintetében, foglalkozásra nézve nem tesz különbséget.

A többi hivatalos foglalkozások sincsenek különkülön felemlítve, tehát félreértések kikerülése végett kihagyandó.

A 12. §-ból kihagyásra ajánltatik az „összes“ szó, mert ez a szó sem az állami törvényben (1848.: XX. t.-c.) nincs meg, sem pedig a törvény intenciójának meg nem felel.

A 23. §-nál az utolsó sorban „ . . . közigazgatási birói eljárásnak van helye“ elé az „egyházi“ szó beszúrása javasoltatik, hogy minden félreértés elkerültessek.

A § végén pedig célszerű és alkalmas, ha mint a régi törvényben is, zárjel közt a vonatkozó rendelkezés idéztetik pl. (V. t.-c. 33. § 10. pont.)

A IV. törvénycikknél.

A 2. § e) pontjából törlésre ajánltatik az a kifejezés, hogy „vagy azon tul fekvő államokban“, miután a nem magyar állam területén levő hifielek ügyeinek intézéséről a zsinat VIII. t.-c. rendelkezik.

Az V. törvénycikknél.

A 15. § b) pontjának értelmezése gyanánt javasoltatik a szakasznak azzal a kijelentéssel leendő bővítése, hogy: „letartóztatási és javítóintézeti lelkészeknek csupán egyházi és vallásos ténykedéseire terjed ki az egyházmegyei bíróságok hatásköre.“

A § eredeti szövege már azért is hiányos, mert az I. t.-c. 137. § d) pontja fogházi lelkészekről is szól.

A „fegyházi és fogházi“ kifejezés helyett már az I. t.-c. 137. § d) pontjánál és a II. t.-c. 60. §-ánál újabb szövegezés ajánltatván, a helyesbítés e helyen is indokolt.

A VI. törvénycikknél.

A 8. § rendelkezéseinek teljes átszövegezése javasoltatik, mert a felekezeteknek az 1868.: XXXVIII. és 1891.: XV. t.-cikkek megadják ugyan a jogot iskola, illetve óvoda állíthatására és fentartására, de ha a felekezet ezzel a joggal nem tud vagy nem akar élni, nincs joga a felhívott törvényekben megállapított községi kötelezettségek érvényesülése körül kikötéseket tenni.

Az említett kötelezettség alapján létesülő, t. i. községi intézettel szemben adózó felekezeti mivolta az 1868.: XXXVIII. t.-c. 36. §-a értelmében csak akkor és annyiban igényel tekintetbe vételt, amennyiben saját felekezeti iskolájának fentartásához is hozzájárul.

Más az, ha a felekezet mint a § folytatólag említi, meglevő iskoláját adja át a községnek. Ekkor helye van a szerződészerű megállapodásnak.

Mindezekhez képest ajánltatik, hogy a § tervező része elhagyassék, mert a felhívott törvények rendelkezéseivel szemben hatályt nem nyert. E helyett az alábbi szöveg javasoltatik:

„Ha az egyházközség iskoláját a községnek vagy állami kezelésbe“ stb.

A § b) pontja pedig pótlásra szorul azzal, hogy az ingatlanok hasznélvezeti jogának az állami iskola javára való telekkönyvi biztosítását is megengedheti az egyházközség.

A 22. § ama rendelkezése, mely szerint „akik valamely felsőbb tanintézetben két évig tanultak“ polgári iskolai tanképesítő vizsgálatra is bocsáthatók, megfelelő módosítás végett különösen felhivatik a figyelem: mert az ilyenek az érvényben levő szabályok szerint polgári iskolai tanképesítő vizsgálatra nem bocsáttatnak.

A 34. § rendelkezéseire nézve figyelembevétel végett a következők ajánltatnak:

Az egy, vagy két évre alkalmazott ideiglenes tanítónak nem fizetés, hanem csak díjazás volna

megállapítandó; fizetés csupán csak a szervezett és állandó állásokkal szokott egybekötve lenni.

A § a) pontját illetőleg figyelemre ajánlatik az, hogy az 1893. XXVI. t.-c. keretében s az annak alapján nyert hitelből csak 800 koronáig adható fizetéskiegészítésül államsegély. Ha tehát e § rendelkezése, mely szerint a tanítóknak alapfizetése rendkívüli személyi pótlékként 1000 koronára kiegészítetik, meg nem toldatnék azzal, hogy „ezen személyi pótlék”, a mely t. i. 800 koronától 1000 koronáig az iskolafentartó által adatik „nyugdíjba beszámítható járulékot nem képez”, nemcsak a keletkező új állásokhoz nem fog a kormány fizetéskiegészítési államsegélyt adhatni, de a már engedélyezett segélyeket is megfelelő mérvben redukálni lesz kénytelen. Más az, — természetesen — ha új novelláris törvény az egész vonalon felemelné a fizetéskiegészítés lehetőségét.

Az 58. §. tekintetben különösen megfontolásra és figyelemre ajánlatik éppen az ev. ref. egyház intézményeinek magas színvonala érdekében az, hogy a tanító- és tanítónőképző intézetekben a mai igényekkel szemben nem kellően képesített és képzett egyének ne alkalmaztassanak, ami annál könnyebben is keresztülvihető, mert az állás nélküli képesített tanítók száma ugyanis nagy . . .

A 35. § legvégén az alábbi pótlás javasoltatik: Amely intézet évi fentartási állami segélyben részesül s ez iránt szerződés kötött, a tanári személyzet illetményeire nézve a szerződés intézkedései irányadók.“

Végül a IX-ik törvénycikk, oly módon lenne kiegészítendő, hogy Horvát-Szlavonországok területén az egyházi törvények végrehajtása nemcsak az 1898. évi május hó 7-én kelt törvény, hanem általában ezen országok autonóm törvényeinek figyelembevételével eszközözlendő. E szerint ezen utolsó törvénycikk vége következőkép hangzanék:

„ . . . végrehajtása Horvát-Szlavonországnak e tárgyban hozott 1898. évi május hó 7-én kelt törvényének értelmében, valamint általában Horvát-Szlavonországok autonóm törvényeinek és azon jogi helyzetnek teljes figyelembe vétele mellett . . . “

Miután ezek az észrevételek abban lelik indokukat, hogy a zsinati törvények köztörvényeink rendelkezéseivel mindenben helyes összhangban álljanak, tisztelettel kérem a Főtiszteletű és Nagyméltóságú Elnökséget, hogy a zsinati törvénytervezeteknek ily irányu módosítása s illetőleg kiegészítése iránt a zsinat elhatározását kikérni méltóztassék, hogy azok a kormány által legfelső szentesítés alá legyenek terjeszthetők.

Budapesten, 1906. évi november hó 17-én.

Wekerle Sándor.

Szabályzat

a felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolák igazgatóinak, tanárainak és tornatanítóinak engedélyezendő rendkívüli segélyről, illetőleg személyi pótlékról.

1 §. A felekezeti, törvényhatósági és községi középiskolai rendes igazgatók, rendes tanárok és rendes tornatanítók jelenlegi fizetése személyi pótlékkal az állampénztárból az államköltségvetésben e célra felvett összeg keretén belül fokozatosan oly összegre egészített ki, aminőt az állami középiskolai igazgatók, tanárok és tornatanítók az 1893. évi IV. és az 1904. évi I. t.-cz. alapján élveznek.

2 §. Ezen személyi pótlék fizetés természetével bir és azok számára, kiknek iskolai főhatósága, illetőleg községi és törvényhatósági középiskoláknál a fenntartó hatóság folyamodványát a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterhez legkésőbb 1906. évi

december hó végéig benyújtja: 1906. évi július hó 1-től számítva fog folyósíttatni.

Azon rendes igazgatók, rendes tanárok és rendes tornatanítók számára azonban, kiknek iskolai főhatósága, illetőleg községi és törvényhatósági középiskoláknál fenntartó hatósága a folyamodványt 1906. évi december hava után nyújtja be: a személyi pótlék csak a folyamodvány benyújtását követő hó elsejétől számítva fog folyósíttatni.

3 §. A személyi pótlék egyénenként fog ugyan megállapíttatni, azonban a felekezeti középiskoláknál az egyes egyházi főhatóságok, a törvényhatósági és községi középiskolákra nézve pedig az iskolafenntartó kezeihez egy összegben, naptári előleges fél-évi részletekben fog utalványoztatni.

4 §. Az, kinek kezeihez az összeg utalványoztatott, tartozik a pótléket előleges havi részletekben a jogosultaknak kiszolgáltatni.

Az egész félévi összegről szóló és a jogosultak szabályszerűen bélyegelt nyugtáival okmányolt számadások minden naptári félév végén — legkésőbb azonban a következő augusztus, illetőleg február hó végével — a vallás- és közoktatásügyi miniszternek bemutatandók.

5 §. Minden középiskola tanári személyzete a személyi pótlék megállapítása szempontjából külön státusnak fog tekintetni, melyben a rendes tanárok fele a VIII., fele pedig a IX. fizetési osztálynak megfelelően részesül személyi pótlékban.

Az összes állandóan alkalmazott igazgatók fele a VII., fele pedig a VIII. fizetési osztálynak megfelelő kiegészítésben részesül, mely beosztásnál a szolgálati idő irányadó.

A nem állandóan alkalmazott igazgatók a személyi pótlék megállapításánál rendes tanároknak tekintetnek.

Minden magasabb fizetési osztálynak megfelelő beosztásnál csak az illető minőségben megszakítás nélkül eltöltött szolgálati idő vehető figyelembe.

A rendes tornatanító a X. fizetési osztálynak megfelelő kiegészítést nyer.

6 §. Valamely alacsonyabb fizetési osztály illetményeinek megfelelő személyi pótlék helyett a magasabb fizetési osztály illetményeinek megfelelő személyi pótlék, ez utóbbival egybekapcsolt állás üresedésbe jövelele napját követő naptári félév (január, vagy július) első napjától kezdve lesz esedékes.

7 §. Arra nézve, hogy a személyi pótlék eltávozás, lemondás, nyugdíjazás, halálozás, egy évnél tovább tartó szabadságolás, vagy más esetben, mely nappal szüntendő meg, továbbá a szolgálati idő beszámítása, annak megszakítása s egyéb e körül még felmerülhető kérdésre nézve: az állami középiskolai tanárookra e részben fennálló szabályok analógiája irányadó.

Csak az egyfolytában eltöltött szolgálati idő számítható be.

8 §. Az iskolai főhatóságok, illetőleg fenntartók kötelesek a tanszemélyzetben és ennek fizetési viszonyaiban előforduló minden változást a miniszternek kellő okmányokkal fölszerelve, haladéktalanul bejelenteni, hogy a személyi pótlék újabb megállapítása iránt intézkedés történhessék.

9 §. Minden első megállapításnál a következő okmányok mutatandók be:

1. Az illető iskolai főhatóság, illetőleg községi és törvényhatósági középiskoláknál a fenntartó hatóság folyamodványa.

2. Születési bizonyítvány (keresztlevél).

3. Középiskolai tanári oklevél, vagy az 1883: XXX. t.-c. alapján nyert jogosítás, illetőleg hittanári képesítés.

4. A megválasztást, illetőleg alkalmazást, annak időpontját és minőségét előtűntető okmány.

5. Pontos kimutatása és igazolása annak, hogy jelenleg minő illetményeket élvez és ezeket honnan kapja az illető.

Ezen okmányok a községi és törvényhatósági középiskoláktól az illetékes tankerületi kir. főigazgatóság, a többi középiskoláktól pedig egyházi főhatóságuk utján nyújtandók be a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez.

10. §. Rendkívüli segélyben, illetőleg személyi pótlékban csak oly középiskola rendes igazgatója, rendes tanárai és rendes tornatanítója részesíthetők, melynek iskolai főhatósága a jelen Szabályzatot magára nézve kötelezőnek elismeri. Nem szükséges, hogy ez kifejezetten megtörténjék, elegendő, ha a tanszemélyzetnek személyi pótlékban való részesítéséhez a maga részéről hozzájárul, illetőleg ezt elfogadja.

11. §. Azok, a kik az első megállapítást akár a beosztás, akár a pótlék magassága szempontjából, vagy más tekintetben is sérelmesnek vélik: az ellen három hónapon belül a miniszterhez folyamodhatnak.

12. §. Új tanári állás szervezése esetében személyi pótlék engedélyezése tárgyában, az állás szükségessége és az iskolafenntartó által biztosított illetmények elengedőségének mérlegelésével, a miniszter esetről-esetre határoz.

13. §. Az első megállapításkor bünyenyítő, avagy fegyelmi eljárás alatt álló igazgató, rendes tanár, vagy rendes tornatanító, míg az eljárás befejezést nem nyer, személyi pótlékban nem részesíthető.

Amennyiben a bünyenyítő, vagy fegyelmi eljárás az illető felmentésével végződik, személyi pótléka 1906. évi július hó 1-től, illetőleg a 2. §. második bekezdésében megállapított határnaptól kezdve fog folyósíthatni. Ha azonban az ítélet elmarasztaló, a 14. §. az irányadó.

14. §. Az igazgatók, tanárok s tornatanítók elleni bünyenyítő, vagy fegyelmi eljárás esetében szükséges felfüggesztés, valamint az eljárás eredményét képező bünyetés, vagy felmentés, hatálya tekintetében, illetőleg ezen személyi pótlékra való következményei szempontjából, azonos az állami tanári személyzetre nézve fennálló törvényekkel és szabályokkal.

15. §. Nem részesülhet személyi pótlékban, s ha részesült, elveszíti aki államellenes magatartást tanúsít s e miatt bünyetöbírósági ítélettel vagy fegyelmi uton el lett marasztalva.

Mi tekintendő államellenesnek, azt az 1893 : XXVI. t.-c. 13. §-ának utolsó bekezdése határozza meg.

16. §. Ha személyi pótlékban részesülő igazgatót, tanárt, vagy tornatanítót bünyetöbírósági ítélettel szabadságvesztésre ítélték, vagy ha ellenük a miniszter előtt állásukhoz nem méltó súlyos erkölcsi vétség, vagy államellenes magatartás miatt alapos panasz emeltetik a miniszter az illetékes iskolai főhatóságot a fegyelmi eljárás megindítására, a vádirat másolatának megküldése mellett felszólítja.

17. §. Ha az iskolai főhatóság fegyelmi határozata az illető igazgatót, tanárt, vagy tornatanítót a panasz alapos volta dacára felmenti: a miniszter a személyi pótlék esetleges megvonása iránt a rendelkezésre álló adatok alapján is határozhat.

Ezen határozata azonban indokaival együtt az illető iskolai főhatósággal közölni fog és ennek, illetőleg az érdekeltnek jogában áll, kifogásainak előadása mellett, a miniszterhez három hónapon belül felfolyamodással élni, mely felfolyamodás újabb tárgyalás alá vétetvén, az ügyben végérvényes határozat fog hozatni.

A végérvényes határozat az illető iskolai főhatósággal egész terjedelmében szintén közölni fog.

18. §. Ha azonban az iskolai főhatóság, a felszólítás dacára, (16. §.) az illető igazgató, tanár vagy tornatanító ellen a fegyelmi eljárást folyamatba nem tette, a miniszter a felszólítás kézbesítésétől számi-

tott 3 hónap elteltével, a 17. §-ban jelzett eljárás szerint, a személyi pótlék esetleges elvonása iránt határoz.

19. §. A szerzetes-rendek által egészen vagy részben ellátott középiskoláknál a rendhez tartozó igazgatók és rendes tanárok után járó rendkívüli segély megállapítása, utalványozása és elszámolása a jogegyenlőség elve alapján és a szerzetes-rendek különleges szervezetének figyelembe vétele mellett történik.

A természetben nyert teljes ellátásnak megfelelő összeg levonásba fog hozatni.

20. §. A 9. §-ban elősorolt okmányok felterjesztése alkalmával a szerzetes-rendi főnökök által a szerzetes tanárok természetbeni ellátásának egyenértéke is kimutatandó.

21. §. A jelen szabályzat nem prejudikál az iskolafenntartókkal a középiskoláknak az 1883 : XXX. t.-c. 47. §-a alapján való segélyezése, illetőleg ennek módja tekintetében történt megállapodásnak, a már megkötött és még megkötendő szerződések intézkedéseinek, illetőleg a megkötött szerződések revíziójának, sem pedig az új szerződések vagy szerződési revíziók alkalmával a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek fenntartandó tanszékek számának.

22. §. Ezen Szabályzat értelmezése és végrehajtása körül felmerülő minden vitás kérdésben a végső döntés a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszterrel illeti.

Budapest, 1906 november 7 én.

»Az igazság érdekében.«

E címmel lapunk 49. számában Simon Ferencz ig. tanártól vett közleményünkhöz, illetékes forrásból a következő felvilágosításokat kaptuk:

1. A szászvárosi kollégium előjáróságának az egyházközségi közgyűlésen, az ottani tanárok mellékfoglalkozásainak tárgyalása rendjén felolvastott 361. sz. a. kelt beadványában ez a mondat áll: „Gimnáziumunkban (t. i. Szászvárosban) az elégtelen osztályzatú tanulók száma 29%, míg Naggyenyeden és Marosvásárhelyen 30-20%.” Ezt Váró Ferencz h. tanügyi előadó jogosultán vonta kétségbe, mert Naggyenyeden az elégtelen bizonyítványok száma csak 26%.

2. Hogy Simon Ferencznek „furta az oldalát” a „lecáfolás” és otthon utána számítván, azt találta, hogy a beadványba „tollhiba csuszott be” „névcsere” történt, s „Naggyenyed” helyett „Kolossvárt” kellett volna írni: ez helyes; de nem helyes a tanügyi előadót megvádolni, hogy miért nem javította ki a „tollhibát”? A referensnek nincs joga, nem is szabad, javítgatnia a beadványoknak sem tollhibáit, sem másféle hibáit. (Még a tanítványok dolgozataiban is csak megjelöljük a hibákat.) A javítás annak a dolga, a ki a hibát ejtette.

3. Általában a hibajavítás körül, még nem hivatalos tollal is, csinyján és lelkiismeretesen kell eljárni. Simon Ferencz maga felületesen kísérel meg egy hibajavítást, midőn közleménye 6. bekezdésében így ír: „elégtelen osztályzatot nyert... Zilahon 348 (a tanügyi jelentésben levő számok 345-öt adnak összegül, a mi nyilván sajtóhibából származik, lám tehát a hivatalos toll is hibázhatik néha!) A valóság az, hogy a tanügyi jelentésben ezen számot illetőleg nincs sem sajtóhiba, sem tollhiba, a „345” szám a Kincs Gyula igazgató s. k. aláírásával hitelesített statisztikai ivból van véve, ugyanaz a szám áll a zilahi Értesítőben is, az osztály létszámok összegezéséből is ugyanaz a szám jön ki. És így itten nem helyesnek bizonyul Simon Ferencznek gunyos megjegyzése, hogy „lám tehát, a hivatalos toll is hibázhatik néha!”

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

„Köznapi imádságok. Irta Csiky Lajos debreceni ev. ref. theol. akad. tanár. Ára kötvé 8 korona. Debrecen, 1906. Hegedűs és Sándor könyvkiadóhivatala.”

Ha mi a prédikációkra vonatkozólag is azt valljuk, hogy azok igazában csak tanulmányra valók, hogy a pré-

dikátor egyénisége gazdagodjék általuk, de nem arra, hogy egyszerűen betanulva egy másik pap által elmondassék: mennyivel áll ez az imádságokról. Imakönyvek, amelyek arra szánvák és arra használtatnak, hogy egyszerűen valamely gyülekezetben felolvastassanak az előimádkozó liturgus által: kiszámíthatatlan kárt okoznak a prot. élő valóságosságra s azt a papságot, mely használja, valósággal degenerálja. Betanult kész imádságot mondani: csak gyermekeknek való. Mert ha a prédikációtól is megvárjuk, hogy az mindig alkalomszerű legyen, azaz, olyan mely a prédikátornak és gyülekezetének lelkét uraló kérdésekre vonatkozzék: mennyivel inkább meg kell követelnünk azt az imádságot, amely a világon a legszubsztívőbb dolog! Csak imádságos érzésektől tultelt lélekből fakadhat olyan igazi imádság, mely ezt az érzést a helyzet és lélek közösége alapján másokban is felkelteni képes, hogy együttimádkozók lehessenek. Csak az a pap mondhat jó gyülekezeti imádságokat, akinek lelke együtt dobog gyülekezetével; akinek lelkében mintegy gyűjtőpontban összefutnak mindazok az érzések, aggodalmak, vágyak, remények, hálaadások, amelyeket gyülekezete érez, azzal a közvetlenséggel, azzal a bensőséggel, melyet csak az együttélés s a lelkek tartalmának kölcsönös kicserélése adhat meg.

Ezért mi mindig tartózkodással fogadjuk a templomi használatra szánt imádságos könyveket. Mert vagy igazi az imádság s akkor annyira hű kifejezése az imádkozó lelkének, hogy azt más időben, más viszonyok közt élők alig mondhatják maguké gyanánt, vagy „csinált“ az az imádság, azaz elképzelt helyzetekre, viszonyokra vonatkozó s akkor nagy általánosságokon, bibliai és vallásos szövegeken alig emelkedik túl, ami pedig nem lesz képes az utánmondó egész lelkét megindítani, hanem csak érzelmei tavának felszínét fogja gyengén fodrozni.

Imádságot igazában csak azok számára kell írni, a kik vagy imádkozó lelkület nélkül vannak s így ezt kívánjuk bennük létre hozni, felkeltetni, vagy nem képesek érzéseiket szavakba önteni s így maguk vagy mások számára közvetíteni. Papok számára, nyilvános istentiszteletek céljaira irt imádságok tehát vagy az egyik, vagy a másik, vagy mindakét feltételen épülnek. Ami a papságra nézve nem valami megtisztelő felvétel. Tovább megünn s igazolni kívánjuk, hogy azokat, a kik használják — s ez által az előbbi felvételeket magukra nézve igazolják — még tovább rontja — degenerálja. A pap, a ki a kész imádságra — bízza magát, imádkozó érzések nélkül lépi át a templom küszöbét s csak visszhangja lesz — minden eredetiség nélkül — egy általánosságokban szétfolyó imádságnak, mely mint maga is visszhang, fokozottabban gyengébb visszhangot ébreszt a hívók lelkében, a mely nélkülöz minden egyéniséget, erőt, színt s legfeljebb a csinált virág illatának illúzióját kelti. Nincs benne semmi, a mi specifikuson az övék, saját tulajdonuk volna. Csak izentek az Istennek, de nem beszéltek vele, hogy választás is közvetlenül vehessék. Így senyved, pusztul az élő összeköttetés az Isten és az ő gyermekei között, mely folytonosan nagyobb elhidegedésnek ad helyet. A gyermeki szó varázsának hijját a tolmács most *ékes beszéddel* próbálja meg pótolni. Így születik a bombaszt, szóvirág; őszinte egyszerűség helyett mesterkelt cicoma, mely annál bántóbb, ha még ez is kölcsönzött.

De legyen elég ennyi az elvi álláspont jelzésére s igazolására annak, hogy mily uton jut oda a protestáns pap és nép, hogy az élő Istennel való közvetlen összeköttetés és élő kapcsolat magaslatáról lesüljed oda, ahol lényegileg a római egyház kegyessége áll, annak aeszthetikai és magikus — miszteriozus ceremoniai hatása nélkül; t. i. hogy a papból gépies liturgus lesz, — kít a modern élet még megkísért majd az olcsóbb phonográffal helyettesíteni, — a népből pedig laikus tömeg, mely rituálijzmusba sülyed.

Ami magát a *Csiky* Lajos imádságos könyvét illeti, természetesen, hogy az imádságos könyvek általános, eredendő gyengeségei alól ez sem kivétel. Az írótól nem lehet ugyan megtagadni az imádkozó érzéseket és hangulatot, de ez annyira általános, színtelen alakban jelenik meg, hogy az egyéni hit erejét, változatosságát, életteljességét, lüktető vérkeringését kifejezésre juttatni nem képes. És ez természetesen is, mikor arra kell törekedni, hogy minden pap szájába találjon. Ebből kifolyólag az alkalmi imádságai tulságosan a külső helyzetek által befolyásoltak; az általánosoknak meg egységét az által igyekszik biztosítani, hogy vagy egy-egy bibliai locust parafrázisos elmélkedéssé

szélesít ki, vagy valamely kultusz-rész, vagy lelki jó magasztalásában és kérésében merül el. Az előbbieknél példái: 44—47, 91—94, 83—86, 129—132 stb. Az utóbbiaké: 13—16 (akaraterőért), 17—21 (dalért-énekért), 21—24 (imádkozó lélekért) stb. Az *évszaki* 40 imádságnak fő jellemvonása a természeti élet és munka (itt-ott banalitásig menő) jelenségeinek a lelki élet analogiái szerinti felhasználása, mely kiterjed egész a „szántás“ részletezéseig, a „szántott föld színének megegyesítéséig“, tehát a „boronálás“-ig, (245 l.), sőt a „munkaeszközök előkészítéséig“ (210 l.)

A stilusa különben egészen emelkedett és nemes. Jellegetesen feltűnő azonban a bibliai szövegeknek, sok helyt a tul-reális képek („te mérted meg araszszal az eget“) keresése. Ritka a helytelen mondat szerkesztés olyan hibája, mint pl: „adj erőt munkának ugy végzésére“ (7 l.), vagy zavaros képzetek alkalmazása, mint: „benned bizva végezik kezeid munkáját“ (246 l.), vagy: „vizeit tápláljad halakkal“ (462 l.), „olvassza fel kegyelmed napja a gonosz indulatok jégvirágait“ (356 l.).

A választékosságra és ékesszóra és plaszticitásra nagyon törekszik az író, a mi itt-ott tulvilágosságot, keresett jelzők tulhalmozását érzékies képzetek zsufoltságát eredményezi: „Add fel mireánk a kiengesztelődés szelid érzelmének fehérlo ruháját“ (464 l.); „ragyogjon fel körülötünk, emelkedjék fényre mibennünk a csillagok derűje, melyek a te kegyelmed napjának felderültét prédikálják nekünk“ (357 l.), „a te irgalmasságod tengerének mély vizein eljuthatunk ama kies földnek partjaira, hol a te mennyei országodnak hajlékait helyezted el, hol cedrusok illatában járunk s a boldog idvezülteknek és a te szenteidnek örvendező társaságában vidám hallelujákat énekelünk neked...“

Még csak egyet. Imáinknak szokásos és dogmatikailag csaknem nélkülözhetetlen, keresztyén protestáns jellegűt annyira kifejező végző formuláját „a Jézus Krisztus nevében“ mintha tudatosan kerülne szerző. Nem tudjuk mi legyen ennek a magyarázata, — de mert tudatosnak látszik, kérdésbe tesszük: miért?! — Mert tudatos és következetes mellőzését nem helyeselhetjük.

Egyébként írón meglátszik a Révész iskolája: a szelid elandalodásra való törekvés a kegyesség karjain. A gondolategységre törekvésben modernebb mint Révész, a bibliasságban régieskedőbb. A bibliasság Révészben lelkén átszűrődött jellemző hangulat; Csikynél inkább forma, styl-utáztat és dekoráció.

Az egész mű különben 122 imádságot tartalmaz. Négy hét reggeli és esteli imákat, mindeniknél elő- és utófohászszal; 40 (10—10) négy évszaki adventi, bűnbánati, káros időjárás-kori, nagy emléknapokra és betegekért mondandó imádságokat. A 482 lapot tartalmazó testes kötet öreg cicero-betűkkel nyomva merített papiroson készült, egyszerű diszes, de nem valami tartós kötésben. Ára elég tekintélyes: 8 korona. — Megjelent a prot. theol. irodalom kiadásában már is nagy érdemeket szerzett „*Hegedüs és Sándor*“ debreceni cégnél.

Az érdeklődők figyelmébe szívesen ajánljuk.

Censor.

TÁRCZA.

Schopenhauer személye.

Írta: *Ravasz László.*

(Folytatás.)

Az emberek önkénytelenül is a multban időznek, a középkor celláiban, melyeket annyi rajongó látomás és elragadtatott hallomás szentelt meg, lelkük pedig mohón issza be a vértanuságok, askesisek nagy emlékezéseit. A mysticismus süppedő árnyába vezet a költészet, a vallás, a philosophia hármasság utja s ebben a titokzatos, ellenőrizhetetlen világban összeolvadnak. Meister Eckhardt, Jacob Böhme világa ez, mely a festészetben Giotto, Eyck és Boticelli nagy neveihez tapad. „A klastromban, mint egy alvó ligetben megőrzött lélek békéje, a splejtlen tisztaság, a bánatos szendeség, az igazi vallásos nő végtelen engedelmissége, ki rajongásba merülve él, kinek tágra nyílt szemei néznek, anélkül hogy látnának“

Taine, Német alföldi művészet bölcselete. Bpest, 1888 Olcsókönyvtár, 76 l. — ime kor művészi tárgyai. Ezek az ecsettel irt zsolozsmák újra elragadják a lelket s a műélvezet vallássá, üdvvé válik. „Menekülni e világból“, lón az egyetemes jelszó, s a végtelenben uszó paradicsomkert, ahová pihenni szálltak a megtépett lelkek, a — művészet.

Schopenhauer lelke nagyon sokban hajlott ez egyetemes irányhoz. Erős művészi diszpozíciója, mysticismus felé hajló kedélye, állandó melancholiája, irónikus kedve mély metaphysikai szükségérzete őt is romantikussá tették. De ő közvetlen a Goethe oldala mellől jött, ki betegségnek tartott minden romanticismust. Ott állott az új Musagetes mellett és nézte, mint szedegeti a „Hesperidak kertjének aranyalmáit“. Tehát a romanticismus szétfolyó kódéből szeme előtt plasztikus igazságok váltak ki, s öltöztek szilárd, logikai páncélba. Azonkívül Schopenhauer a Kant tanítványa. Mesterének „fénylő szárazsága“, metsző analysise, józan, rideg kritikája megóvták őt a romanticismus elfajulásaitól. Végül a Schopenhauer lelkét a görög szellem s a római poézis egészen átította: tehát él, a lelkének dynamikája romantikus, statikája klasszikus. Hajlamai a romanticismus felé vonzzák, miveltsége, nevelése, klasszicizmust parancsol reá. — Ime egy újabb ellentét Schopenhauer személyében, melyet fontosnak tartottunk kiemelni, annál is inkább, mert eddig elkerülte a figyelmet.

Ily körülmények közt született meg főműve: Die Welt, als Wille und Vorstellung. Leipzig, 1818. Mint valami embryo, ugy növekedett, fejlődött, alakult ki benne a pompás rendszer, mely egy genialis ötletből fogant. A lángész mámoros gyönyörével élvezte az alkotás szent pillanatait, s művének első csodálója önmaga volt. Mint hajnali ködből egy csodaszép tájkép, ugy bontakoztak ki előtte hatalmas rendszerének egyes részei. — 1818-ban kikerül a sajtó alól főműve. Egy olyan gondolatot dolgoz rendszerré, benne „amilyen még soha senkinek eszébe nem jutott“. (Nyomatás alatt halálosan összevész kiadójával.)

Indul pihenni Italia sugaras ege alá, hogy majd hazajöttekor a dicsőség lényében folytassa a sütközését. Lelke belevész a művészet és élet szépségeibe; Velencében a boldog szerelem hint rózsát a világgyűlölőnek homlokára, sőt kedvesét méltónak tartaná arra is, hogy feleségül vegye, de elvi kifogásai vannak a házasság intézménye ellen. Lord Byronhoz Goethétől ajánló levele van, de „Dulcinea“ egyszer rajta felejtí szemét a mellettük ellovagló „poeta inglese“-n, s emiatt Schopenhauer ugy meggyűlöli pesszimista társát, hogy fel sem keresi (VI. 192.) Élete vége felé felemlegette, hogy akkor egyszerre Itáliában volt a világ három legnagyobb pesszimistája: Byron, Leopardi, és — ő. Itália beszélő kövei megígézik lelkét s ő, a romantikus, egészen benne él a klasszicizmus tiszta, meleg, fénylő világában. „Sancto quidem horrore reputans me jam in eo pavimento figure gradum, quod forsitan ipsissimi Platonis solio tritum fuerat“ (VI. 261.)

De most hirtelen egymást érik a kellemetlenségek. A bankház romlása, az akadémiai pályán valott kudarca. Magántanárrá habilitaltatja magát Berlinben és summa philosophia címen 6 órás kollegiumot hirdet. Disputatiojában Hegelt az egyetem büszkeségét sophistának nevezi, aki megkísérli ugyan, hogy neki opponáljon, de csak a Hegel tudatlansága sült ki. Azonban hiába biztosította az egyetem senatusát, hogy a szóbeli előadás egyik legerősebb oldala, hiába követett el mindent: hallgatói csak nem szaporodnak. Nem is lehetett másképp, mert óráit szántsándékkal ép' akkor tartotta, amikor Hegelhez tolongott az ifjuság.

Keserűen összetűz Benekével, majd újra 4 éves

utazásra indul. Angolul beszél, angol szokásoknak hódol, szégyenli, hogy német, s hangsulyozza hollandus származását. Abban a korban, mely a nemzeti eszme bölcsője volt, mikor a patriotismustól forró volt a levegő s a megifjodott Németországban a hazafiság és vallás szövétneke félelmes lánggal lobogott, Schopenhauer így nyilatkozott a németekről: „Legostobább náció a világon, csupán egy előnye van: legkevésbé keresztény.“ Tehát letért már a kor-szellem megsejéről — nem csoda, ha sokáig kellett bolyongania az ismeretlenség rengetegében. Művei nem kelnek; a philosophiai közvéleményt Hegel uralja s az ellenmondó hangokat föl se veszik rajongó tanítványai. Romantikusnak nem volt elég sentimentális, ideálistának nem volt elég vakmerő a Schopenhauer philosophiája. Szembe állott a divat árjával, de az átzugott rajta. Ekkor történik, hogy szobájából kidob egy öregrendü varrónét, aki súlyos testi sértés miatt bepereli. Sokáig huzódik a pör, végre is Schopenhauer elmarasztalják 15 tallér évi fizetségben, melyet az öreg asszony haláláig köteles fizetni. 20 év múlva, mikor meghal az asszony, megkönnyülten írja Schopenhauer a hivatalos gyászjelentésre egyik legjobb szójátékát: obit anus, abit onus.

Schopenhauer 40 éves. Egyedül, társtalanul áll a világban, szomorú vigasztalása a byroni szó: solitude of kings. Az élet egyetlenegy vágyát sem teljesítette — pedig mennyi vágya volt! Férfikora a hirtelű sivatár pusztaságban élte át. Szomjazott a hirtelen olyan égő ajkkal, ahogy még senki — s egy kortyot ihatott csak, izlelítőül. Egy babér erdő kevés lett volna neki, s ő csak egy pár megtépett levelet kapott. Vagyonának tetemes része elveszett, akadémiai pályafutása, melyre egyedül érzett hivatást, kudarcot vallott, műveit senki sem olvassa, — s neki hallania kell a megvetett szofis'ák egetverő dicséretit.

Szomoruan zug föl mélységes panasza:

„Sie sind mir alle fremd, die mich umgeben,
Die Welt ist öde, und das Leben lang. (V. 695.)

S még ezt nevezi K. Fischer „Glücklicher Lebenslauf“-nak! (J. m. 132.)

Álmában megjelenik atyja s egyik elhunyt barátja. Schopenhauer ezt arra magyarázza, hogy a halál les reá; menekül Berlinből, ahol megsuhintotta rend döntő kaszáját az 1830-iki cholera.

Frankfurtba költözik s végkép sátort üt a Majna partján, szemben azzal a házzal, ahol állítólag Jacob Böhme, a Theologia Germanica szerzője lakott. Buddha, a Frankfurti, és én, — szokta mondogatni. Szobáját, földi vándorlásának „szellér-tanyáját“ (547 Gw.) stilszerűen rendezí be. A falakon híres-neves uszkárkutyák képei — számszerint 16 — mert a kutyák nélkül végtelen sokat vesztené az élet értékéből. Szobájában csak egyetlen lény sátorozhatik az ő engedelmével: a pudli, akit Atma-nak, világléleknek nevezett el, ős indus bölcsesség napnyugati prófétája. Világlélek ott bóbiskolt a hagyományos medvebőrön, s ha valami neveltlenséget követett el, gazdája komolyan rápirított: ne tégy ugy, mint egy ember! (Witte Schopenhauer's charakter, Zeitschrift für Philosophie u. Philosophische Kritik. 1884. évf. 214—248.) A falakon Descartes, Kant és Mathias Claudius képei, mert ezek becsületos pesszimisták voltak, optimista „zsidókat“, vagy Bierwirtschaft physiognomiákat (Hegel, V. 676), nem aggat a falára. Goethenek olajba festett képe ott függött a kerevet fölött. A sarokban Kant mellszobra, melyet magával Rauchhal mintáztatott, egyenest azt adván utasításul, hogy a szobor Kant trónjának egyetlen igazi örököse számára készüljön! Asztalán az Oupnek hat latin kiadása nyitva hevert, lefekvés előtt ezzel táplálgatta lelkét. Mivel az emberek ugy hasonlítanak az ember ideájához, mint a vad gesztenye a szelidhez: burnótos

szelencéjére vadgesztenyét véset, „hadd legyen még tubákolása is pesszimistikus.“

(Folyt. köv.)

GYÁSZROVAT.

Kovács János, a debreczeni ref. főiskola főgimnáziumának nyugalmazott tanára a főiskolában töltött 40 éves érdemes tanári szolgálat után, nyugalomba vonulásának 11-ik, életének 91-ik évében, folyó évi december hó 7-én Szalacson elhunyt. Temetése ugyanott folyó hó 10-én délelőtt 10 órakor volt. A hű munkás nyugodjék csendesen!

KÜLÖNFÉLÉK.

Az orsz. ref. zsinat VI. ülészaka dec. 7-én befejezte tanácskozásait. Mig tudósításunk során részletesen beszámolunk róla, már most jelezzük, hogy két kiemelkedő mozzanata volt csupán: az Ó Felsőge előtti hódolatnyilvánítás és a kormánynak a zsinati törvényekre tett megjegyzéseinek tárgyalása. — Mai számunk már közli azt a beszédet, melyet — a gyengélkedő egyházi elnök helyét — Br. *Bánffy Dezső* világi elnök tartott Ó Felsőge előtt és a Király válaszát erre. A kormány megjegyzéseinek ez alapon való zsinati tárgyalásnak ismertetése, helyszüke miatt jövő számunkban nyer folytatást. Most csak annyit jegyzünk meg, hogy a Zsinat a 114 § a) pontja újra szövegezésével egy nagy jelentőségű lépést tett. *Kimondta, hogy a missziói segélyek a lelkészek rendszeres fizetésébe s így államilag kiegészítendő fizetésekbe be nem számíthatók.* Az illetékes kormányfőnöknek ehhez való hozzájárulását megbízható személyes értesülés alapján dr. *Sebess Dénes* egyházkerületünk agilis zsinati képviselője jelentette be, ki a missziói lelkészek ide vonatkozó mozgalmának is lelkes felkarolója volt s kinek e helyen is kifejezzük köszönetünket a siker kivívásában való fáradozásaiért. Részletes tudósítást jövő számunkban adunk.

Az Irsay fegyelmi ügyében a kolozsvári egyh. megyei bíróság dec. 12-én új lépést tett. A perújítási kérvényt elutasító végzését a kerületi főtörvényszék újabb kiegészítésre visszatette volt főleg arra nézve, hogy a koronatanusként felajánlott asszony kihallgatására nézve döntsön. Az egyh. megyei bíróság, miután az asszony jogerős bírói határozattal mai nap is *gondnokság alatt* van, tanuként való kihallgatását mellőzendőnek mondta ki, s így fentartotta a perújítási kérvény elutasítását kimondó végzését. A végzés, természetesen, most már hivatalból felterjesztetik az egyh. ker. főtörvényszékhez.

Zsigmond Ferenc a híres szépénekü kolozsvári ref. kántort a miniszter zenetanárrá nevezte ki a kolozsvári áll. tanítóképző-intézethez. Gratulálunk a megérdemelt ki nevezéshez, de reméljük, hogy egyházunk nem veszi el őt teljesen.

A kolozsvári református szeretetház árvái karácsonyfájára adományoztak: Ujváry István esperes (Bukarest) 5 koronát, Papp István esperes 5 koronát, Török Sándor 2 koronát, Demeter Zsigmondné sz. Magyar Mária (Székely-Földvár) 4 koronát, Berde Amál tanítónő (Kisszelmecz) az intézet volt árva növendéke 2 koronát, a bánffyhunyadi ref. egyházközség perselyes gyűjtése 20 korona. Fogadják a kegyes adományozók a szeretetház keblbi tanácsa hálás köszönetét.

A kolozsvári Bethlen Gábor Kör folyó hó 12-én (szerdán) d. u. 5 órakor az ev. ref. theologia disztermében felolvasó estélyt tartott a következő műsorrall: 1. Gálya rabok éneke, ének szoló. Előadta *Zsigmond Ferencz* ev. ref. énekevezér. Harmoniumon kísérte *Benedek Árpád* ev. ref. lelkész. 2. „Bod Kata öröksége.“ (Irodalom történeti rajz.) Felolvasó *Váro Ferencz* ny. tanár. 3. Szavalt *Maksay* Ferencz orvostanhallgató. 4. Ének szoló. Előadta *Tóth Zsiga* orvostanhallgató.

Papválasztás. Görgényi egyházmegyei szászrégeni egyházunk december 2-án egyhangu határozattal *Radits István* temesvári segédlelkészt hívta meg lelképásztorául. Gratulálunk!

Hálás köszönet. Egyházam szép templomának augusztus 19-iki felszentelése alkalmával Ngs özv. Telegdy Károlyné szül. Végh Irma törvényszéki bíróné és helybeli birtokos urnó, bár nem a mi hitünknek cseléde, mégis jóságos és vallásos szívének egyházunk iránti mély szeretetéből indítva egy gyönyörű szép kivitelű, aranyrojtos, selyembársony 120 korona értékű papírszészék terítőt, Ngs dr. Albrecht Lajosné szül. Bonis Irén urnó a férfiak 1759. évben készült. de használhatatlanná vált ezüst urasztali kelyhét kijavíttatta 20 korona értékben, Ngs dr. Tutsek Sándor orsz. képviselő ur az egyház közszükségei fedezésére 20 koronát ajándékoztak. A nemes szívű adakozók fogadják nagybecsű adományaikért magam és egyházam leghálásabb köszönetét. Magyarókeréken 1906 nov. 19. Barabás Árpád ev. ref. lelképásztor.

Nyugtázás és köszönet. Póka és vidéke intelligens ifjusága f. évi nov. hó 3-án, a ref. templom-alap javára táncal egybekötött színelőadást rendezett. Ezen alkalomból a „Gyimesi vadvirág“ került színre meglepően jó előadásban, a jelenlevő nagyszámú közönség teljes meglegedésére. Felülfizettek a jótékony célra: Gróf Teleki Károly 20 kor., Gellért Mózes 5 kor., Albisi Károlyné 5 kor., Jeney Attila 50 fill., Kacsó Béla 3 kor., Frenkel Izsák 3 kor., Egyed Jánosné 1 kor., Farkas Károly 2 kor., Vásárhelyi Jenő 1 kor., Gábor Miklós 1 kor., Gábor József 1 kor., Tavaszi Károly 4 kor., Madaras Árpád 1 kor., Gócz Flek 1 kor., Csekme Ferenc 1 kor. 50 fill., Farkas Jenő 2 kor. 50 fill., Filep Árpád 50 fill., Adorjáni Károly 2 kor., Gyalsi Ferenc 2 kor., Kiss Anna 3 kor., Tolvaly Benedek 2 kor. 50 fill., Kelemen István 2 kor., Farkas Károlyné és Gámán Margit urhölgyek téstábol és gyümölcsből 7 kor. 76 fill., Bod Tibor 2 kor., Moldován Viktor 2 kor. Tiszta jövedelem, mely a ref. templom-alap javára fordítatik 58 korona. Midőn ezt nyugtázom, egyben hálás köszönetet mondok a szíves szereplőknek és a tisztelt felülfizetőknek. Póka 1906. nov. 5. Farkas Jenő ref. lelképásztor.

Hálás köszönet. Ozv. Péchy Mihályné szül. gr. Degenfeld Mária óméltósága, a fenkölt lelkületéről általánosan tisztelt főrangú urnó, magasztos lelkületének áldásos jóságát szegény egyházamra is kiterjeszteni kegyeskedett. Ugyanis a most folyó papi, illetőleg cinterem-telek bekeríthetőségének hamarabb megvalósulása céljából 50 korona értékű lát kegyeskedett erdejéből egyházam részére utalványozni. A fenkölt lelkü grófnőnek mivel fizessünk eme végtelen jóságáért? Czikó-Sülemed társ egyházunk főpatronája a szomszéd egyház sorsa iránt is — magasztos lelkületéből kifolyólag — érdeklődni kegyes volt. Mivel fizessünk ezért? A jó Isten az áldott lelkü grófnő életét nyujtsa a legmesszibbre, hogy nemes lelke — még életében — gyönyörködhessék önzetlen, jó szívének alkotásiban! „Ő valóban gazdag jó cselekedetekkel és alamizsnákkal!“ Monóban 1906. november 20. Székely Árpád ev. ref. pap.

HIVATALOS RÉSZ.

Sz. 1312—1906. ref. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett ketesdi papi állomásra pályázat nyíttatik.

Javadalom: szép lakás, gazdasági épületekkel. Fizetés kanonica portio 6 hold, 211 négyszögöl bérértéke 55 korona, készpénzfizetés negyedévi előleges részletekben 843 K. 40 fillér. Regale-kamat félévi utólagos részletekben 23 K. 80 köbméter tűzifa értéke 66 korona 67 fillér. Közmunkatétel értéke 16 korona 89 fillér, stóla jövedelem 20 korona, Kongrua 616 korona 14 fillér. Összesen 1641 korona 10 fillér, a melyből 41 korona 10 fillér a miniszter által engedélyezett levonás. Ezenkívül az állam iskolai vallástani-tásért bizonyos tiszteletdíjra számíthat a lelkész.

Kötelessége az anyaegyházban minden lelkesi teendő végzése, valamint a szórványokban is felmerülhető esetekben.

Pályázati határidő december 25. A folyamodványok nt. Deési Gyula esperes atyafihoz küldendők, Gyaluba.

Kolozsvárt, 1906. dec. 8.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1311—1906. ref. püsp.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben a kalotaszegi egyházmegyébe kebelezett bánffy-hunyadi egyházközség énekvezéri állására pályázat nyitattik.

Javadalom: tisztességes lakás, kerttel, gazdasági épületekkel. Fizetés, buzakepe értéke 553 kor., borkepe 445 K, garaspénz 88 kor., korcsma-regálekamat 324 kor., a község pénztárából 30 kor., szántó, kaszáló jövedelme 130 kor., stóla, a passzio éneklésével együtt, 104 korona. Összes jövedelem 1754 korona.

Kötelesség, a rendes templomi és templomon kívüli énekvezéri teendőknél kívül, az állami iskolai ref. felekezeti növendékének tanítása, a meghatározott óraszám.

Folyamodási határidő december 25. A kellő okmányokkal felszerelt folyamodványok nagytiszteletű Deési Gyula ref. esperes atyafihoz küldendők, Gyaluba.

Kolozsvar, 1906. dec. 8.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1319—1906. ref. püspök.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. egyházkerületben a sepsi egyházmegyébe kebelezett szacsvai papi állomásra pályázat hirdettetik.

Dijlevél szerinti javadalom: lakás, gazdasági épületekkel és 290 négyszögöl kerttel. Földhasznélvezet: 8 hold 774 négyszögöl szántó, 749 négyszögöl rét és 4 hold 424 négyszögöl erdő, melynek bérértéke 52 kor. 86 fillér. Kézpénz az egyházközség pénztárából 143 kor. 75 fillér. Konsistoriale 8 kor. Terményjövedelem pénzértéke 215 K. 55 fill. Stóla átlagos pénzértéke 8 kor. Összes jövedelem 428 kor. 16 fill., melyből leütve 21 kor. 70 fill. kiadást, az állami fizetléskiegészítési összeg 1600 koronáig 1193 K. 54 fillér.

Kötelességek: Szacsva anyaegyházban a rendes lelkész teendői ellátása. A községi iskolában a ref. vallású növendékek vallásos oktatása.

Pályázati határidő 1907 január 1.

A szolgálati bizonyítvánnyal és minősítvánnyal felszerelt pályázati kérelmek nt. Józsa Sándor esperes aához küldendők Ilyefalvára.

Kolozsvar, 1906. dec. 10.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1325—1906. ref. püspök.

PÁLYÁZAT

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, az orbai egyházmegyébe kebelezett zágoni I-ső osztályu egyházközség papi állására pályázat hirdettetik.

Javadalom: Szép lakás, gazdasági épületekkel. A kepeváltási alpból évnegyedi utólagos részletekben 2000 K, ami 10 évi szolgálat után 200 koronával, 20 évi szolgálat után ismét 200 koronával emelkedik. Fakepeváltás és irodai átalány 380 kor. Szántó, kaszáló bérértéke 300 kor., erdőváltás 200 korona, stóla értéke 335 kor., az állami iskolában vallásos tanításért 600 korona. Összesen 3815 K.

Kötelességek: a zágoni egyházban és a szórványokban minden papi teendők elvégzése és az állami iskola minden osztályában, úgy az ismétlő iskolában a vallásos tanítás.

Pályázati határidő 1907 január 15.

Kellően felszerelt folyamodványok nt. Péter Károly esperes aához intézendők, Szörcsére, u. p. Kovászna.

Kolozsvar, 1906. dec. 11.

Dr. Bartók György, püspök.

Sz. 5073—1906.

KÖRLEVÉL

szabad liceumi tanfolyamok rendezése tárgyában mindenik kollegium méltóságos t. Elöljáróságához.

A nagyméltóságú vallás- és közoktatásügyi miniszter ur ide 103800 sz. intézvényével mozgalmat kíván megindítani az iránt, hogy a vidéki városokban „a helyi társadalom megfelelő tényezőivel — az alkalmas egyéniségekkel, irodalmi, tudományos, művészeti, közművelődési és társadalmi egyesületekkel karöltve, azokat az akcióba egyrészt belevonva, másrészt őket adandó alkalmakkal támog-

gatva — tartsanak a tanárok felolvasásokat s vegyenek részt a tudomány, irodalom és művészet köreibbe vágó előadások rendezésében, tudásukat értékesítsék a nagyközönség köreibben is, használják ki az iskoláknak most ugyszólván üresen álló, évente alig egyszer-kétszer igénybe vett dísztermeit, az intézeti gyűjteményeket, könyvtárt, szertárakat, az azokon fekvő nagy kultúrális kincs kamatoztatásával, használják fel az iskola falai közül már kikerültek tudásának felfrissítésére, tudásuk hiányainak pótlására, műveltségük emelésére, vegyék igénybe a modern művelődés egyik legjobb bizonyult, leghatalmasabb fegyverét, az oly szép eredményekkel biztató demonstratív előadások eszközét: a vetítő gépet, s mindezek nyomán közműveltségünk színvonala rövid időn bizonyára észrevehetőleg emelkedni fog.“

Részünkről kollégiumainknál ily irányu hagyományos törekvéseket eddig is örömmel tapasztaltunk. És, mint az egyházkerületi közgyűlés elébe terjesztett legutóbbi Tanügyi jelentésünkben (23. lap.) is kifejeztük: „a tanári hivatással szoros kapcsolatban álló ily mellékfoglalkozások minden más felett méltánylást érdemelnek.“

Azért nem is tartjuk szükségesnek a miniszteri intézvényt indokolásával együtt egész terjedelmében közzé tenni. Csupán gyakorlati érdekből való tájékoztatásul iktatjuk ide a miniszter következő kijelentését:

„A mi magokat a felolvasásokat, előadásokat illeti, azokat, nézetem szerint, bizonyos tervszerűségnek kell jellemeznie. Vagy ciklusos előadásokat kell tartani, egyegy tudománykörből, vagy egymást kiegészítőket, a tudás különböző ágazataiból.

Egyelőre egy tanévben 6—10, de legfeljebb 12 előadástól álló felolvasás ciklus tartandó. Eleve hangsúlyozom, hogy attól a tanártól, a ki ennek a meggyőződés szerint szent ügynek apostolává szegődik, nemcsak elismerésemet nem fogom megtagadni, de, habár különösen eleinte, fedezeti nehézségek miatt csak csekély mérvben, tiszteletdíjjal is jutalmazni igyekezem munkásságukat, fáradásaikat. Egy előadás díjazására husz koronát helyezek kilátásba.“

A méltóságos előjáróság támogatása mellett a kollégiumban, „a helyi társadalom megfelelő tényezőivel karöltve“ rendezendő ily felolvasások, előadások tervezetét jóváhagyás és a tiszteletdíjak engedélyezése végett a miniszterhez megfelelő ajánlással fogjuk fölterjeszteni.

Kolozsvar, 1906 december hó 12.

Dr. Bartók György,
elnök.Váró Ferencz,
előadó tanácsos.

Sz. 821—1906.

KÖRLEVÉL

a görgényi egyházmegyében.

Hivatkozással igazgatótanácsunknak a hivatalos lap idei 48-dik számában 4530—1906. sz. a. kiadott körlevelére, az egy rendes egyházi zsinati képviselő megválasztásának határidejéül, az 1896. évi kerületi közgyűlés 58., illetve az 1890. évi közgyűlés 48. jegyzőkönyvi határozatával megállapított „Szabályrendelet“ 6-dik, illetve 10-dik §. alapján jelen év és hó december 23-dikát tűzöm ki, s az idézett „Szabályrendelet“ 9-dik §-a alapján a presbiteriumi választási jegyzőkönyvek másolatai, a lepecsételt szavólapokkal együtt, 3 nap alatt hozzám beküldendők.

Gernyeszeg, 1906 december 10.

Csekme Ferencz,
görgényi esperes.

Sz. 1484—906.

KÖRLEVEL

az udvarhelyi egyházmegye t. presbiteriumaihoz.

A mélt. Igazgatótanácsnak 4530—1906. sz. alatt a hivatalos lap 48. számában megjelent körrendelete alapján felhívom a t. presbiteriumokat, hogy a zsinati egyházi rendes képviselőt f. hó 23. napján válasszák meg s a választásról felvett jegyzőkönyvet a tiszt. lelkész aai. a lepecsételt borítékba zárt szavólapokkal együtt legkésőbb h. hó 26-ig küldjék be hozzám.

A választásnál és a jegyzőkönyv szerkesztésénél az idevonatkozó szabályzat, mely annak idején minden egyházközségnek megküldetett, tartandó szem előtt.

Alsósófalva, 1906 dec. 9.

Ifj. Péter Károly, esperes.

Erdélyi Protestáns Lap.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Karácsony.

A mi Urunk Jézus Krisztusnak kegyelme legyen a ti lelketekkel!

A természet világa pihen. Téli álmát aluszsza, hogy új erőt gyűjtsön új tavaszra, új életre, új feltámadásra. Hosszu éjszakák sötétsége borít be mindent. Ködön szűrődik át a rövid nappalok napsugára is. Még a verőfénynek sincs melege s a mint a nyugvó nap visszapillant az ég pereméről, nem lát egyebet, mint élet és virág nélkül való pusztaságot, száraz, zörgő ágakat, a melyek között kísértetiesen suhog a fagyasztó északi szél.

De a kegyelem, de az üdvösség világában nincs pihenés; nincs álom; nincs hosszú éjszaka, dermedt fagy; nincs pusztaság és nincs nyomasztó köd. A kegyelem napja szüntelen szórja fényének sugárvéit, ontja életet adó melegét és vonja örök világosságba még a legszegényebb, legelhagyatottabb lelkeket is.

A kegyelem világa angyalok lépteitől, suhogó szárnyaiktól zajos. Angyalok énekétől csillogó és üde. Mennyei fény árjában usziks benne az örökéletnek hervadást nem ismerő és a boldogság virágainak pompájában ragyogó örök tavasza honol.

Bethlehem égi követei, a mióta először hirdettek örömet a jászolbölcső felett, nem szüntek meg mind e máig napig örömmüzenetet hozni a mennyből ennek a szegény, folyton aggódó, folyton elégedetlenkedő, kételkedő és kétségek között hánykodó emberi léleknek... de vajjon meghallják-e örömmondó szavukat?

Azóta, hogy az isteni dicsőségnek első fénysugara kilövelt Efratának kicsiny Bethleheméből, szüntelen árad onnét az égi fény... de vajjon azokban a folyton tépelődő, szenvedélyektől elhomályosított, önző törekvések, sőt bűnök sötétségében bolyongó lelkekben támad-e világosság?

És a mióta megcsendült a szeretetnek első szava a világot Megváltónak születésénél az angyalok énekében, azóta ez a hang soha el

nem némult, cseng és zug az ég és föld között hiv szünetlenül Ahhoz, a ki maga akar nyugasztalni bennünket de vajjon visszhangra talál-e az égi hang a fásult, közönyös, földi zajtól eltompult szivekben?

Amaz első szent Karácsony óta hány nemzetek tűnt el! Népek, nemzetek, birodalmak, hatalmasságok, királyságok és uraságok emésztettek meg a mindent megörlő idő által, csak az Isai törzsökéből hajtott vesszőszál és az ő gyökereiből növekedett virágszál nő mind magasabba, hogy legyen az Urnak nevére örökkévaló jegyül. Mennyi vihar tombolt át azóta ezen a világon és mennyi mindent elsodort magával: csak azt a Jákóbból származott csillagot, csak annak az örök fényét nem homályosíthatta el és csak azt nem dönthette meg, a kinek ama „Régi idejű“ adott hatalmat és dicsőséget és országot, hogy minden népek, nemzetek és nyelvek néki szolgáljanak.

Vigyen karácsonyi örömmüzenetet az Atyafiaknak ifju tanítványunk, a kit követségbe bocsátottunk, hogy az ígét hirdetvén, legyen mindeneknek épülésére és hogy vigye meg a gyülekezet minden egyes tagjának legszivelebb köszöntésünket és áldás kívánatunkat. Találjon kedvességet a hivek előtt. Az atyafiaknak pedig adjon az Ur békességes és üdvösséges ünnepeket!

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás tanári kara s annak nevében

Kenessey Béla,
igazgató.

Pénzalapjaink elhelyezéséről.

A sokat emlegetett protestáns szegénység mellett ma már ezen kérdéstről: pénzalapjaink, felszaporodott pénzkészleteink mikénti elhelyezéséről is beszéltünk. Az utóbbi pár évtized alatt főleg kepeváltási alapjaink mutatnak tetemes emelkedést. Hány lelkész egy egész küzdelmes élete munkájának eredménye, gyümölcse ez, mellette a keserűségek emlékének egész láncolata, melyek megértésére egyedül csak az képes, aki saját tapasztalatából ismeri, aki átélte az ezeket létrehozó szorgalmi jövedelem munkálatának vezetését, avagy magtárt kezelte. A gör-

gényi egyházmegyében 5—600 ezer korona van csak a két helyi takarékpénztárban elhelyezve és azt hiszem más egyházmegyében is aránylag hasonlóan áll az eset. A legkényelmesebb pénzkezelésnek általában a pénz takarékpénztári kezelését tartják, szemben a földbirtokba fektetéssel és a sok kellemetlenséggel járó, egyeseknek 8% kamatozással kiadott betáblázó kölcsönöknél. Innen van, hogy betéteink jó részével egyes vidéki, olyan 8—10%-al dolgozó érdekcsoportok pénzügyi szolgálataiban állunk, melyek csak osztalékra dolgoznak, nemzeti, egyházi, kulturális célokra alig áldoznak valamit; vezetőik pedig hozzá nem értő laikusok. Veszteségek bennünket még nem értek, de a takarékpénztári bukások szörványosan előfordulnak, legalább az elég rövid időközötti csabai, soproni, m-szigeti, sz.-udvarhelyi stb. esetek azt mutatják és arra intenek bennünket, hogy pénzeink elhelyezésénél gondos körültekintéssel legyünk, új, biztos elhelyezési módokról is gondoskodjunk, hasonlóan más betéti összegekkel rendelkező testületek eljárásához. A sulyos erkölcsi, lelkiismeretbeli felelősség alul nem ment fel senkit ama tudat, hogy nem a mi hibánkból történt, tehát felelősök nem vagyunk. Az Igazgatótanácsot szintén hasonló gondolatok vezérelték, mikor egyházi testületeinknek a betéteknek több olyan pénzügyi intézetek közötti megosztását rendeli el, melyeknek benyújtott és felülvizsgált mérleg- és nyereségszámlájok a pénzügyi intézet szilárdságát illetőleg semmi kételyt nem hagynak fenn.

Utóbbi időben több pénzügyi intézet a betéti kamatot 4 $\frac{1}{2}$ %-ra szállította le és sokan vannak, a kik beérik még ezzel is, ha pénzeik biztos elhelyezésének tudata nyugtatja meg őket. A betéti kamat ilyen fokú leszállása mellett az Igazgatótanács rendelkezésének is megfelelő, de kevésbé elterjedt, nálunk a köztudatba még át nem ment eszmét, az értékpapírok, kibocsátott pénzügyi kötvények vásárlásának, mint stabilis tőkék egyik legjobb elhelyezésének eszméjét vetem fel és ajánlom melegen az érdekeltek komoly megfontolására. A jó értékpapír és kötvény biztosítási értéke közvetlenül a földbirtok után következik, miért is kibocsátáskor nagy gyorsan kelnek el a pénzpiacon és vándorolnak tőlünk nagyjából külföldi, nekünk hitelező bankok kezei közé. Mondják, hogy pl. magyar aranyjáradékot nálunk csak nagy nehezen és ritkán lehet kapni, mert külföldön van a legnagyobb része. A róm. kath. egyházi pénzügyonnak tetemes része ilyen kisebb kamatot hajtó, de biztos értékpapírokban van elhelyezve.

Egy ilyen nagyobb, kötvényeket kibocsátó, pénzügyi művelet hazánkban most van folyamatban, mely teljes mértékben alkalmas arra, hogy figyelmünket magára vonja és mi is foglalkozzunk vele. Az Országos Központi Hitelszövetkezet most bocsátotta ki felhívását 20 millió korona értékű, egyenként 100 kor. névértékű, 4 $\frac{1}{2}$ %-ot kamatozó kötvényei vásárlására. Felkérés folytán a legnagyobb készséggel azon tudatban vállalkozom az alábbiakban ezen kötvények és csak igen röviden az Országos Központi Hitelszövetkezet ismertetésére, hogy ez által hasznos szolgálatot teszek, értékpapírokat, pénzügyi kötvényeket vásárló és erre ösztönt kapó egyházi testületeinknek.

A kibocsátott felhívás értelmében ezen kötvények az 1897. évi XXXII. t.-cikk és az 1898. évi XXIII. t.-cikk alapján bélyegmentesek. Kibocsátott kötvények biztosítékát képezik: a központ kötelekébe tartozó összes szövetkezeteknek a központban elhelyezett összesen 29, 436, 152 korona értékű kötvényei — az egyes szövetkezeti tagok adóslevelei — és így a biztosíték kiterjed a központ és az összes szövetkezetek összes vagyonára és biztosítva vannak ezen kötvények a szövetkezeti adós hitelképességével. Biztosítva vannak továbbá ezen köt-

vények állampapírokba fektetett körülbelül 4 millió korona értékű különbiztosítéki alappal, az állam által külön ezen kibocsátandó kötvények biztosítására adott 3 millió koronával. Az Országos Központi Hitelszövetkezet a lehető legnagyobb, a pénzügyi intézetek között páratlanul álló ellenőrzés alatt van. Elnökét a király ő Felseége, alelnökei egyikét a földművelésügyi, másikat a pénzügyminiszter nevezi ki, az intézet állandó felügyeletére pedig külön kormánybiztos van kirendelve.

Az itt felsorolt biztosítékok minden kételyt eloszlatnak arra nézve, mintha ezen kötvények bevásárlása a legkisebb kockázattal is járna, miért is egyházi testületeink figyelmébe — pénzelhelyezésre — nem lehet eléggé ajánlani. A róm. katolikusok már addig is nagy előjegyzéseket tettek, mert a vall. és közoktatásügyi miniszter a kibocsátási felhívásra rendelkezést adott ki, mely szerint a kath. egyházi törzsvagyonok ezen kötvényekben is elhelyezhetők.

Ezek után nem felesleges, ha mi is megfontolást tárgyává tesszük ez ügyet, mert tekintve a kötvények feltétlen szilárd alapját, azon egyházi testületeink, melyek megelőlegeznek 4 $\frac{1}{2}$ % biztos és változatlan kamatozással, ezzel a legjobb, legszilárdabb alapu tőkeelhelyezést teljes megnyugvással eszközölhetik.

Az Országos Központi Hitelszövetkezet rövid 7 évi működése alatt elért hatása ma már annyira belevág nemzetünk főleg anyagi, közgazdasági, de erkölcsi életébe is, melynek mozgató, nemesítő ereje egyházi életünkben is több helyt érezhető. És ha tekintjük ennek rohamos fejlődését, erősödését, nemzeti életünk mezején gyorsan terjeszkedő térfoglalását és tovább menve, ha egy kis körültekintéssel a nyugati államokban elért magas nívót, nemzet fenntartó erejét tekintjük; tisztában lehetünk vele, hogy ezt a hatást mind fokozottabb mértékben fogjuk érezni. Az 1905. év végén 1814 szövetkezettel 5867 községben 125 millió koronát forgatott, 60,246,566 korona betét és befizetett üzletrészszel rendelkezett. Jelzálog kölcsönei és újabban a kisbirtokosok földhitelintézetével közösen csak szövetkezeti tagok részére kibocsátott földkölcsönei, a legolcsóbb törlesztő kölcsönök az országban, melyből egyházainknak is készséggel nyújt kölcsönt az igazgatóság.

Mindez távol sem elég anyagi erő azokhoz a hazafias feladatok betöltéséhez, mely az Orsz. Központi Hitelszövetkezetre várakozik. Akkor áll előtűnk a kirívóan feltűnő távolság, ha az összehasonlítást egy más állammal tesszük meg. Pl. Csehországban csak a cseh szövetkezeti központ az 1903. évben 558 hitelszövetkezettel 501,183,985 korona kölcsönt forgatott és 536,639,873 korona betétekkel rendelkezett. A nemzeti összetartó erő ott nem üres szólalomban, hanem eme horribilis számokban csucsosodik ki. A több irányu, cseh nemzeti működése közül, a térszűke miatt, csak azt említem fel, melylyel az eladásra jövő német birtokot vásárolják meg, épen úgy, csak nagyobb erővel, mint nálunk a szövetkezeti oláh pénzügyi intézetek teszik ellenünk. Ami tehetetlen viszonyaink és az ottani viszonyok jellemzéséül egy igen érdekes összehasonlító példát hozok fel. Ezelőtt néhány évvel Sziléziában egy több millió forint értékű (talán Lichstenstein) hercegi birtokot megvásárolt a cseh szövetkezeti központ. A birtokot cseh földművelők között felparcellázta és a négy millió forint értékű művészi kastélyba állandó néprajzi, művészi, történelmi kiállítást rendezett be. Nálunk szintén csak pár évvel ezelőtt Kolozsvár mellett eladóvá lett téve a néhány százezer forint értékű zsuki birtok. Magyar vevő nem jelentkezett, de az Albina ügynöke 23-szor kereste fel eladó tulajdonost megvétel céljából. És ha nincs az a köztisztelő, derék özvegy mágnásnő, aki aztán meg-

vásárolta; Kolozsvár mellett, a hol pedig a köztéren, a sajtóban annyi tette buzditó, hangos hazafias beszéd hangzik el, megesik velünk az a szégyen, hogy egy nagy magyar birtok megy oláh kézre. Időszerű, sőt hazafias dolgok ezek, mert főleg a gazdasági lapokban mindennapi a feljajdulás, mikor egy-egy nagy ősi birtok megy idegen kézre. A vészharang kongásai ezek, de az ezen bajon segítő akció nem mozdult meg sehol. A külföldi példák mutatják, hogy ez is az Országos Központi Hitelszövetkezet feladata fog lenni.

Finnország köztudomás szerint a cári hatalom ellen folytatott nemzeti küzdelmében a győzedelmes eredményt elsősorban jól szervezett, erős szövetkezeteinek köszönhetette.

Jellemző ami viszonyainkra egy jó barátom következő előttem tett nyilatkozata: hitelszövetkezetet állítottam fel, a Mezőségen egyedül álló reform, népem megerősítésére; a szövetkezet szépen virágzik, hanem a környéken elveszítettem minden jó barátomat, az intelligens elem ellensége lettem.

Azon meggyőződéssel zárom, hogy ezek elmondásával egyházainknak, egyházi férfiainknak nem tettem rossz szolgálatot.

D.-Széplak, 1906. dec. 8.

Papp Lajos,
ev. ref. lelkész.

A zsinat VI. ülészaka.

III.

A tanácskozás lefolyása.

December hó 4-én d. e. 10 órakor kezdődött a tanácskozás Kun Bertalan püspök áhitatos imájával, melyet a tagok számbavétele (80-nál többen voltak jelen), az igazoló bizottság jelentése s br. Bánffy Dezső elnök rövid megnyitója követett.

Jelentette az elnökség nevében, hogy ez ülészakot az elnökség kizárólag abból a célból hívta össze, hogy a zsinati törvények a kormány leiratához mérten szentesítés alá végleg előkészítessenek. Semmi esetre sem akarja az elnökség ezzel háttérbe szorítani azon kötelességet, hogy a többi zsinati tárgyak is letárgyalassanak, de annak letárgyalási idejére nézve főleg — miután egyes bizottságok munkálataikkal még maig sem készültek el — később tesz javaslatot. A mostani ülészak beosztására nézve javasolja, hogy a kormány leiratának alapján készült és kinyomott előadói tervezetek a megfelelő szakbizottságoknak a mai nap folyamán való letárgyalásra kiadassanak, jelentéseiket a holnap délután megtartandó ülésen terjesztvén elő. Javasolja továbbá, hogy holnap, szerdán délelőtt 11 órakor a zsinat, elnökségének vezetése alatt, a budai királyi várpalotában Ó Felsége előtt hódoló tisztelgésre megjelenjen, ugyanaz nap d. u. 4 órakor tartassék rendes tárgyaló ülés. Egyben bemutatja a missió lelkészeknek a zsinathoz intézett ama kérvényét, melyben az iránt folyamodnak, hogy a missiói segélyek a rendes lelkészi fizetésbe be ne számítassanak. Kiadatik a kérvényi bizottságnak javaslatételre.

Elnökség nevében br. Bánffy Dezső világi elnök jelentést tesz az elnökség azon eljárásáról, melyben a zsinati végzésekkel megállapított egyházi törvényeket a kormány útján királyi megerősítésre felterjesztette. Jelenti, hogy — eltérőleg az eddigi gyakorlattól — a kormány az Ó Felségével való közlés nélkül maga tette meg a zsinat határozataira megjegyzéseit s kéri a zsinatot ezek tekintetbe vételével tárgyalás alá venni a kifogásolt szakaszokat, hogy

a megfelelő módosítások után minden megjegyzés nélkül ajánlhassa Ó Felségének szentesítésre. Az elnökség maga is világos tudatával bír annak, hogy ez az eljárása a kormánynak bizonyos mértékig eltérő a mult gyakorlatától; de tekintettel különösen az; 1848-iki III. törvénycikkre s az alkotmányos kormánynak ebben körvonalozott felelőségére, e változtatásban egyházunkra nézve semmi hátrányt nem lát, közjogilag pedig még helyesebbnek is látja a mult gyakorlatánál s így minden megjegyzés nélkül tudomásul vételre s a zsinat tárgyalásai alapjául való elfogadásra ajánlja.

Az elnöki javaslattal szemben Sass Béla zsinati jegyző fejezte ki aggodalmát az eddigi gyakorlattól való eltérés miatt. Aggályosnak tartja nem annyira a jelen, mint a bekövetkehető rosszabb jövődől szempontjából, hogy egyházunk zsinatának végzései kérésünknek megfelelőleg nem terjesztettek Ó Felsége elé, hanem a kormány tárgyal a zsinattal. Ebben olyan precedenst teremthetnek, melyben esetleg a kormány nehezítheti, sőt megakadályozhatja zsinatunknak Ó Felségével való érintkezését. Ez egyházunkat a „bevett“ vallások közjogi állásáról könnyen az „elismert“ vallások nivójára súlyosztja. A Sass Béla által kifejtett komoly aggodalmak eloszlatására s a mostan inaugurált gyakorlat igazolására Nagy Dezső, Baksa Lajos és Hegedűs Sándor vállalkoztak. S bár a zsinat nagy többsége elfogadta az elnökség álláspontját s így belenyugodott az új eljárásba, sokaknak lelkében megmaradt az aggodalom a változtatás miatt. Annyi bizonyosnak látszik, hogy ez új gyakorlatból egyházunknak semmi előnye nem származik, de hátrányai származhatnak s most legfennebb arra jó, hogy a kormány ezt is „alkotmánybiztosíték“-nak tüntethesse fel a hiszékenyekkel szemben. Mindegy; a zsinat többsége elfogadta s ez alapon mellőzte Sass Béla azon indítványát, hogy a kormányleirat tisztelettel félretétessék s Ó Felsége válasza kéresek ki a zsinat végzésére.

Ezzel az első napi ülés, a tárgysorozat megállapítva lévén, el is végződött.

Az Ó Felsége előtt való hódoló tisztelgésen elmondott elnöki beszéd és Ó Felségének erre adott válasza lapunk mult számában közölletett. Bővebb reflexiókat ez alkalommal nem kívánunk hozzá csatolni, bár a királyi válasz hangja mindenesetre melegebb lehetett volna egy oly egyházzal szemben, mely a nemzeti élet fejlesztése tekintetében annyi áldozatot hozott és hoz ma is, mint a magyarországi református egyház. Ez a szelid megjegyzésünk ter mérszeten a királyi szóért felelősséget viselő kormányra vonatkozik. S van okunk e megjegyzésre, mert a cercle alkalmával is feltűnt nekünk s az összes jelenlevőknek egy olyan dolog, mely arra mutat, hogy Ó Felsége a magyar ref. egyház viszonyai és igényei felől aligha van egyházunk érdekeinek megfelelően tájékozott. Amidőn ugyanis br. Bánffy Dezső elnök a megszólítás során arról szolt, hogy egyházi adóval tulterhelt hiveink állapotán valamit segíteni fog a 3 millió korona állami segély, melyet Ó Felsége egyes hozzájárulásával a törvényhozás az 1848-iki XX. tc. egyelőre részleges végrehajtása címén egyházunknak kilátásba helyezett: Ó Felsége közbevetve kérdésbe tette, hogy „Egyelőre?!“ „Részleges?!“ Br. Bánffy Dezső azonnal alkalmat is vett magának arra nézve, hogy teljesen hangsúlyozza, hogy igenis csak „egyelőre“ és „részleges“, mert a protestánsok igényei a többi felekezetekhez viszonyítva legalább is évi 16 millió koronát tennének ki. Csak jelezni kívántuk ezzel is, hogy egyházunknak oka van, hogy — nagyobb bizalmatlanság nélkül is — jogai védelme felett abban a tudatban örködjön, hogy az állam mostani képviselőiben is jogainkat szélesíteni nem tartja feladatának. Sapienti sat.

A szerdán d. u. 4 órakor tartott zsinat ülésén mindenekelőtt az elnökség bejelentése formájában megörökítették a zsinatnak Ő Felsege előtt való hódoló tisztelgése az ott elhangzott beszédekkel egyetemben. Majd tárgyalás alá vétettek a zsinati törvények azon szakaszai, a melyekre vonatkozólag a kormány leirata megjegyzéseket tett.

Nagyjában, azt mondhatjuk, minden ponton telen a kormány kívánságának megfelelően tette meg a zsinat a módosítást. Szerintünk különösen kirívó az a módosítás, amely a tanárok, tanítók, énekvezérek, lelkészek gyermekeinek a ref. vallásban való nevelési kötelezettségére vonatkoznak. Ezeket mindig meg fog látszani, hogy ezt nem spontán, de rádiktálás következtében alkottuk. Bár az iskolaügyi bizottság javaslata értelmében tettük volna a módosítást! Ez ugyanis azt ajánlotta: „A gyermekeknek a református vallásban való nevelésére vonatkozó köteletség az államtörvényeknek a gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó rendelkezéseivel *összhangzó módon* teljesítendő”. — De nem, hanem így iktatták be: „... köteletség azonban nem állhat ellentétben az állami törvényeknek a gyermekek vallásos nevelésére vonatkozó rendelkezéseivel”. S azonfelül mi szükség volt még hozzátenni, hogy „ez a rendelkezés nem terjed ki azokra, akik ezzel már a törvény hatálya lépte előtt jutottak ellentétbe”? Hiszen természetes, hogy a törvényeknek, ha expressis verbis ki nem fejeztetett, visszaható ereje nincs. A reversalisokat kifejezetten elismertették velünk nemcsak állami, de egyházi vonatkozásában is. Ezt tartjuk egyik szomorú eredménynek. A többiek kisebb jelentőségű dolgok. De még sem. Van még egy: a horvátországi egyházközségekre vonatkozólag. Ezek teljesen kiszolgáltattak az elhorvátosításnak, mikor kimondatott a IX. t.-c.-ben, hogy a törvények végrehajtása a Horvát-Szlavon országok területén „ezen országok autonóm törvényeinek és azon közjogi helyzetnek teljes figyelembe vétele mellett eszközölendő”, amelyet ezen országok a magyar korona országainak keretében elfoglalnak.“

Egyetlen értékes eredmény, hogy a 114. §. a) pontjához toldásul elfogadtatott a kérvényi bizottság előadója Nagy Károly által tett azon toldási indítvány, hogy „a missziói segélyek a lelkészek rendes fizetésébe be nem számíthatók”. Ezzel valamivel több igényüvé és több sikerüvé vált lelkészeink missziói működése és szabadabb egyházunk egyetemének a misszió irányában kifejtendő működése.

A módosítások tárgyalása még ugyanazon ülés folyamán véget is ért s más napra csak a jegyzőkönyv hitelesítése s a jövő ülészsakra vonatkozó intézkedések maradtak. Ezekre vonatkozólag az utolsó ülésen megállapították, hogy felszólíttatnak az összes bizottságok, hogy 1907. január végéig minden hozzájuk utalt ügyet ellásanak, úgy hogy a február végén vagy március elején tartandó utolsó ülészsakban — amikor remélhetőleg a szentesített törvények kihirdetése is megtörténhetik — minden még hátralevő kérdés véglegesen letárgyalható legyen.

A zsinat Kun Bertalan püspök, elnök buzgó imájával s az elnökség éltetésével ért véget.

Tudósiú.

TÁRCZA.

Schopenhauer személye.

Irta: Ravasz László.

(Folytatás.)

A főhelyen pedig Buddhának, a Tökéletesnek, egyenest Tibertől való bronzszobra, „orthodox ábrázolva, ajakán a híres szelid mosoly”; s a szögletet, hol a

Magasztos szobra állott: „szent csarnok“-nak nevezte el. Mikor vakbuzgó katolikus szolgálójával a Buddhának szánt takaros oltárt ékesen s jó móddal elkészítették, vigyorogva jelenti ki a cseléd: „ni, úgy ül ott, mint egy szabó!” „Paraszt, horkan fel gazdája, így mer beszélni a Győzedelmesről? Mikor bántottam én a maga Uristenét?” (Gwinner 547.)

A genieben mindig van valami a gyermekből, hirdette maga a Schopenhauer (II. 465.) S benne nagyon sok a gyermekes vonás. Senkije se volt, akit szeretett; szerette önmagát s játszott magával. „A világ én vagyok”, e szavakban nemcsak philosophiáját, de egész természetét össze lehet foglalni.

Frankfurti remeteségében egymás után rohantak el az évek öregedő feje fölött. A napok oly egyformák; ugyanaz a munka, ugyanaz a szórakozás. Szigorú életrendet követ s betegség nem is látogatja. E mellett egyre jobban elmélyed az élet szemléletében s az emberiség szellemi termékeinek buvárlásában. Ebben segíti óriási nyelvtudása. Angolra akarja fordítani Kanto', a francia második anyanyelve, az olasznak még tájszólásait is beszéli, spanyolból remek műfordítást csinál, latin stylusa tömör, elegáns, Senecara valló, a görög nyelv is teljesen hatalmában van. Föltárult hát lelke előtt az emberi szellem ezer gazdagsága, a maga közvetlen voltában. De ő mindentől csak a pesszimista tanokat használta föl s ezért van, hogy Schopenhauer philosophiája az emberi szellem pesszimizmusának essentiáját nyújtja.

Életében csupán egy-egy új könyv kiadása megy eseményszámba. Napvilágot látnak: Über den Wille in der Natur, Frankfurt 1836, „philosophia Schopenhaueriana in nuce”. Megnyeri a norvég tudós társaság pályadíját az akarat szabadságáról írott művével s a társaság tagjává nevezik ki; (1839) *nem* nyeri meg a dán tudós társaság díját az „erkölcsstan alapja” című dolgozatával s a bírálók szemére hányják, hogy a summus philosophusokról (Hegel etc.) méltatlanul beszél; mind a kettőt kiadja „Die beiden Grundprobleme der Ethik” címen (Frankfurt 1841). Főművének első kötete második, második kötetének (mely, szerzője szavai szerint, gondolatokban leggazdagabb az egész német literatúrában) első kiadása megjelenik, a melyért a kiadótól már nem kap honoráriumot (Leipzig 1844). Utolsó műve, Parerga und Paralipomena, elhagyja a sajtót (1851), alig-alig, hogy akadt kiadója.

É művek fokozatos sikertelensége a praefatiók egyre keserűbb szavaiból is kiolvasható. „Minden pörusomból ömlik az indignatio”, írja doktori értekezése második kiadásához. Féktelenül támad neki kortársainak, a „tiszelt német publicumnak”, a közvéleménynek. Majd nemes resignatióval írja: „Nem honfitársaimnak, vagy kortársaimnak, az emberiségnek adom át immár véghez vitt művemet” (II. előszó), s e szavakból maga a történelem beszél.

De mindegyre előnti az epe, valahányszor melőlőzött voltára gondol. Ilyenkor aztán van drága dolguk a philosophia-professzoroknak, kiket egyedül tart ludasoknak a rajta esett vérlázító iniuriában. Elnevezi őket csizmadiáknak, félbolondoknak, komédiásoknak, iparosoknak, akik kenyerért az állam füttyére táncolnak és szükség esetén az ördögöt és nagyanyját is a priori deducalják, vagy intellectua-liter szemlélik (III. 206). Majd a materialisták és természettudományos bölcseledők felé fordítja figyelmét s inti őket, hogy a kotyvasztás révén csak patikus lehet az ember, de nem philosophus. Az ő tudományuk a spritzologia, maradjanak meg a mellett, gyógyszerésztanonc- és borbélylegény-philosophiájukkal ne tolakodjanak okos emberek közé. Tudhatja valaki egy szuszra mind a 16 majom-species nevét, ismerheti a tégelyek, piócák és irrigatorok virtusait, ha ezenkívül csak a kis kátéig terjed min-

den tudománya: tökfilkó marad egész életében. A cselédszobában még megbámulják az ilyen embert, mint a hogy bámulják most őt (t. i. Hegelt.) És így tovább.

A dán tudós társaságot Midashoz hasonlítja, ki Apollóval szemben Marsyasnak adta a pálmát s ezért jutott ama fatalos symbolumokhoz. Hiába titkolgatja a dán tudós társaság cimeres díszét, a nád már susog, a nád már susog!

Lassankint az a rögeszme ver lészket lelkében, hogy a philosophia-professzorok összeesküdtek ellene. Ismerik jól őt, reszketnek, ha eszükbe jut, éjszaka felriadnak álmukból, mert őt látják szakállas farkas képében, de kétségbeesett önvédelemmel folytatják az agyonhallgatást. Ugy vannak vele, mint a mágus, ki fogvacogva szorongatja az üveget, melybe Asmódi ördög van bezárva és didergi: „tudom, hogy ha kijössz, rögtön elveszesz engem!” Egész nap rá gondolnak, meg-meglapulva szepegnek, mint a szentgal- leni apát, ki zöldet, kéket látott: „óh drága Bendix Jancsi!” (K. Fischer i. m. 95.)

De kezd egy pár hívő csatlakozni hozzá. Köztük első Fraenstándt, a főevangelista, ki Schopenhauer nevét galádul kihasználta. Reá is talál, amit Schopenhauer általában mondott: „mindannak absolut hiánya, amit a latin verecundia szó alatt fejez ki.” Előbb Schellingnél próbált szerencsét, de ez könyvét „kol- dulás-szerű piszkos könyvgvárthatnáság produktumának” nevezi. Ösztönszerű szimatja Schopenhauer- hez vitte, kinek nevében aranybánya rejlett, csak vállalkozó kellett hozzá. Émelygős módon kezd írni róla, csinálja neki a reklamot, házi szellemének szegődik, aki csodálja és szolgálja urát. Eltűr neki mindent, pedig gazdája kezében sokszor korbács suhog. A vállalat nagy haszonnal járt. Neve beleke- rült a philosophia történetébe, bár egyike ott a leg- szomorubb statisztáknak. Művei tulajdonjogát Scho- penhauer ráhagyta, s Kéfas apostol e műveket úgy rendezte sajtó alá, hogy minél több hasznot lás- son utána, de a kiadás minél rosszabb legyen. Reclamnak használta a Schopenhauer nevét Asher, ki főféle való furakodtában Schopenhauert hol Faust magyarázó- nak, hol Avicebron középkori talmudista követőjének tün- teti föl. Egyébként ez írásokban tudatlanságának ragyogó tanujelét adja. (K. Fischer 110 l.) Tanítvá- nyai seregében jól esik látnunk Gvinnert, a komoly, őszinte embert, s még inkább Bähr-t, a mély gon- dolkozású, derék leipzig-i jogászt.

Schopenhauer, kit egyik ismertetője, „der Scharf- sinnigste der Scharfsinnigen“ nevezett, a naivsáig ros- z emberismerő volt. „Immer zugeknöpt“ volt a jelszava a bipedesekkel, a természet eme gyári ipar- cikkeivel szemben; de ha valaki magasztalta, vagy csodálta, két kézzel szórta bizalmát. Apostol serege közt igen soknál hiányzott az, amit ő intellectualis becsületnek nevezett: az igazságnak önérdek nélkül való szolgálata. Ő, aki minden idők legnagyobb anti- semitája volt s a zsidóságot rövidesen βδελουγμα- nak, fürtelemnek nevezte: három legbizalmasabb emberé- nél ezt a „charakter hibát” föl sem veszi. Lávás gyűlölettel beszélt a papság ellen s hogy egy ó-ka- tholikus pap méltatja műveit, megbocsátja neki a „félneműséget”. Protestantizmus és vízfejűség nála egyet jelent: s Gwinner, testamentumának végrehaj- tója, evangélikus egyháztanácsos.

Végre tehát Schopenhauer fölött derengeni kez- dett. Őrszemek álltak a hegyormán, hogy a dicsőség legelső sugaraiból egyet se veszítsen el a fennvi- rasztó philosoph.

Csakugyan virradott. A Parerga és Paralipomena már feltűnést kelt s az emberek figyelme Frankfurt fele fordul, hol a „titokzatos lény” a postkantianus rendszereket porrá törve, új philosophiát ír. Hegel s az idealismus büszke rendszerei megbuktak, egyfelől

a materialismus, másfelől a romantikus irány spiritis- mus felé hajlandó mysticismusa adja meg a kor szí- nét. Az irodalomban és művészetben tobzódó érzé- kiség, vagy émelygős sentimentalismus váltogatja egymást. A politikában teljes ur a reakció, melyet a rendőrállam és az exarchatus iker ideája vezet. E kor főmotivuma, mint Kuno Fischer írja: „Oh, du lieber Augustin, alles ist hin!” (I. m. 101.)

Most veszik észre, hogy él a Majna partján egy ismeretlen bölcs, aki emberöltővel ezelőtt már a speculativ idealismusként halálos ellensége volt; ki a kor divatos természettudományos kérdéseinek meta- physikai alapot ad; amellet tanítja, hogy a világ lényege valami ismeretlen, igézetes, egyetemes erő, mely sötét mélységekből a látható universumot meg- valósítja; aki a spiritizmust tudományos lehetőség- nek tartja s egyik ilyen spiritizista albumában bizo- nyítványt ír „tisztán és franciául”; ki rendszeres világnézetté emeli a kor általános hangulatát. Maga is reaktionarius, amennyiben a népet gyógyíthatatlan kiskoruságban szenvedő souverainenek tartja s az államot csupán mint a közbiztonság és rend érdeké- ből támadt szükséges rosszat ismeri el. Amellet egyéniségében van valami mágikus vonás új evan- geliumot predikál diabolikus hévvel.

De ne legyünk igazságtalanok. Ezek csak külső találkozások. Schopenhauer nem ennek a kiábrándult, megcsömörlött lustrumnak a philosophusa: Schopen- hauer az emberisége. Sokszor történik, hogy akik századok számára születnek, életük folytában hirne- vük még csak a gyermekkort éli, s haláluk után indul szellemük a végtelenbe vesző pályának. A tár- sadalom még nem a történelem; amaz örökös jelen, emez mult és jövő.

Halhatatlanok birája az idő.
Csak akkor tudjátok meg, ki ő,
Ha elvonultak hosszú századok,
S hozzá hasonlót még nem láttatok.

Vajda János.

Schopenhauer dicsősége élete alkonyán hajnalott föl. Csöndes resignatióval idézi Petarca szavait: si quis toto die currens pervenit ad vesparam, satis est. Elég, ha valaki naphosszat szaladván, estefelé cél- t ér. A Goethe leánya 1860-ban köszönti őt, mert elérte célját: a XIX. század philosophusa lőn. Meg- írja hatyúdalát:

Finale.

Fáradtan állok itt a pálya végén.
Öreg főmnek nehéz már a babér.
De műveimre büszkén vissza nézván:
Föl sem veszem, mit a világ beszél!

(V. 696.)

De bizony fölvette. Beteges szomjúsággal sür- csölte a dicsőség borát, életében az egyetlen kely- het, mely nem volt keserű. Elhalmozzák virágokkal, ajándékokkal, lefestik, szoborba mintázzák, tör- ik magukat látása, kezeirása után. Művei gyorsan kel- nek, második, majd harmadik kiadást kell sajtó alá rendeznie. Szeme előtt fényes perspectiva tárul föl: a philosophia fejedelmének, világbölcnek, vallásala- pitónak érzi magát és ehhez illendő méltósággal jár. Mikor meg tudja, hogy egyik tisztelője az ő arcz- képe számára külön kápolnát akar építeni, így kiált föl: „A kultusz kezdete! — És anno 2100?” Egyik rajongó látogatója kezét csókol neki; először föl- riad a meglepetéstől, de azután hamar megszokja, ezt „az ő császári méltóságát úgy megillető cere- moniát.” Könyvének egy példányát valamelyik bata- viai tisztelője megrendeli s ő felkiált: „Végre Ázsiába!”

„Az öregkor rózsákat hozott, de fehér rózsákat”, mondogatta. És az agg pesszimista, ki a világ hiv- ságos voltát az élet értéktelenségével egyben oly élesen látta mosolyogva játszik a rózsalevelekkel.

Szinte kedve volna amnesztiát adni a világnak és az embereknek. Egy francia szobrász leány sokáig van mellette, gondolja, jár utána, cseveg és hizeleg neki, a női kedély szelid fényével árasztja körül a sötét bölcsesség háborgó emberét: és ime, a tizenhárompróbás asszonygyülő, ki a nőket szellemi myopsoknak nevezte s a benareszi szent majmokhoz hasonlítgatta (V. 565.), valósággal szépeleg a fiatal művésznőnek. „Ney a legaranyosabb leány, akivel csak valaha találkoztam” írja róla. A lelke fölűdült, megijodott s a világ is mintha szebbé vált volna előtte. Hányszor hasonlítgatta magát a Montblanchoz, és a naphoz: ime a Montblanc teljes sugárban ragyog s a Nap, bucsuzófényben végig pillant még egyszer egész birodalmán, mely az alkonyi fényben minden szépségét kitarja előtte

s mire elér szeme a tulsó határra,
leesik fejéről véres koronája.

1860 szeptember 21-én reggel halva találták kerevetén. Halála könnyű volt és fájdalom nélkül való, amint illet ez a szenvedések philosophusához. Sirkövére csak ennyit vésetett: Schopenhauer Artur, „Ugy is rátalálnak“

Bármennyire ismerjük is a szálakat, melyekből a személyi jellem fonódik: azt a mintát, azt a titkos gondolatot, mely e szálak szövetségében megvalósul, sohasem fogjuk külső tényezőkből levezetni. Schopenhauer mély pillantással látta ezt az igazságot, midőn beszél intelligibilis karakterről, mely az akaratnak szabad, kifürkészhetetlen ténye és metaphysikai erővel uralja az egész életfolytatást. Nemcsak embereknek, de egyéniségeknek is születünk.

Igy született Schopenhauer pesszimistának. Előbb volt pesszimista, s csak aztán philosophus.

A pesszimizmus pedig alapjában értéktétele. Alapja az egyetemes fájdalom, valami olyan szükségérzet, melyet nem lehet kielégíteni, akár nélkülözésből, akár fölöslegetből származzék. Így válik a pesszimista *érzület* dogmává, amelyre aztán az egész világnézet fölépül. Schopenhauer nem mindig érezte ezt a fájdalmat, de addig, amig kardinális dogmáját megkövcsolta: szenvednie kellett. Mikor ez az abszolút biztosság, archimedesi pont megvolt nyugodtan építhette tovább rendszerét tárgyilagosan, szigoru logikával, az alkotás gyönyöre mellett.

A pesszimizmus nem más, mint a becsületesen végig gondolt eudaemonistikus értékelés eredménye. A világtól boldogságot várunk, azt pedig nem ad, mert teljességgel nem arra van berendezve. Az élvezés nem lehet célja az embernek; ez a fölfogás Tantalussá tesz mindenkit, a ki hiszen benne. „Ha csak gyönyör kellett, miért nem maradtunk örökre gyermekeknek?” (Böhm Károly: Az értékelmélet feladata és alapproblemája, Budapest, 1900. p. 86.) A mig önértéket el nem ismerünk: vagy csalódásban élünk, vagy a kiábrándulás keserű kinjai között.

A világ nagy pesszimistái mind eudaemonisták, sőt hedonisták voltak. A Kohelet fanyar resignatióját nem hiába adják a Bölcs Salamon ajkaira, ki a mulandóságról prédikál, mikor élvező képességben szinte fölülmulta az emberi határt. Hegesias meg a forró vérű Aristippos iskolájából jöve hirdette, hogy egyetlen megoldás, ha az ember felakasztja magát. A nagy pesszimista költők is óriási élvező ösztönrel voltak megáldva; gondoljuk Byron velencei orgiáira s Leopardi forró sóhajtásaira, melyeknek olthatatlan vágya átokban ful el. S aztán ott van az anachoreták, szentek és szerzetesek hosszú sora, kik a tobzódó szerelem rózsa koszoruját az askesis töviseivel cserélték fel.

Schopenhauer is hedonistának született, kinek Kanttól kellett moralphilosophiát tanulnia. Gwinner közli azokat az anthropologiai következtetéseket. (I.

m. p. 624—635.) a melyeket Schopenhauer koponyájának alkatából vontak. Az alsó, állati érzékek megdöbbenően fejlettek voltak, a melyek mellé a szörzés és rombolás ösztönei járultak. Schopenhauer praedestinálva volt a gyönyörre, tehát a fájdalomra. Penetrans intelligentiája élesen látta, hogy a boldogság nem érhető el: tehát az élet semmit érő, — hangzott a conclusio. Ez a Schopenhauer philosophiájának alfája és omegája.

Ha egyszer az értéktétele megvan, a rendszer épül rajta tovább. A világ egyformán nyújt anyagot optimismushoz és pesszimizmushoz, mert a világ magában sem nem jó, sem nem rossz, csupán én ítélem valamilyennek. Innen van, hogy Schopenhauer a szemléletben, a régi nagy szellemek írásaiban annyi bizonyítékot tudott találni rendszere mellett. Alaptételből logikai uton fejlődő bölcsészete: rendszerének eredménye és saját élete sohasem fedezte egymást. Az élet sokkal inkább enged az ösztönök kényének, mint a logika követelményeinek. Rossz az élet? — Szabadulj meg tőle. És Schopenhauer betegesen félt a haláltól, teljes erejéből élni, élni akart. Fáj az akarás? Nem kell akarni. És Schopenhauer akarása sokszor titáni erejűvé nő.

Ime a művészi elem Schopenhauerben. Ő azt írta meg, azt dolgozta rendszerré, a mi *hiányzott* z *éki*. „Moraljában *vágyait* fejezi ki, mint egy catalogus desideratorum-ban.” (Paulsen: Schopenhauer, Hamlet, Mephistopheles Berlin, 1901. p. 62.)

Rembrandt megfestette a hazatérő tekező fiu tragédiájának minden igazságát, egész evangéliumi mélységet — akkor, a mikor koldus módra élt egy sötét oduban, az alkohol gyógyíthatlan betegeképen. Nietzsche eget ostromló erővel zengette az élet, a munka, a hatalom láztól izzó dithyrambusát, mikor gyöngéd, nőies mivolta emésztő kórban sorban sorvadott el.

Az ilyen emberek művészek, nem praktikus geniek, vallásalapítók, vagy próféták, kiknek beszédjük a tett, rendszerük a példaadás s egész philosophiájuk ez a szó kövess engemet. Rembrandt vörösre dagadt szeme a büntanya gőzében mennyei ígéretek fölcsillogását látta s hazatérésről álmodott ő, ki örökre elveszett. Nietzsche haldoklott, költeményt mondott az életről. Schopenhauernek fáj az akarás: bölcsességet irt a lemondásról.

Schopenhauer személyéhez az aesthetikai szempont adja a kulcsot. Művészi genie volt: ez az ő titka, átka és — örök dicsősége.

(Vége.)

GYÁSZROVAT.

Borsos Benő a szathmári ref. főgimn. igazgató f. hó 7-én 47 éves korában elhunyt. A derék férfi, kiváló tanügyi munkás elhunyt mély gyászba borította **Borsos** László kolozsi paptársunkat, ki az elhunytban fiát gyászolja. A jó Isten adjon agg szolgálójának vigasztalást, az elhunytnek csendes nyugalmat. Emléke áldott!

KÜLÖNFÉLÉK.

Boldog karácsonyi ünnepeket kívánunk olvasóinknak, gyülekezeteinknek s az egész anyaszentegyházunknak. Legyen idvösséges mindnyájunkra nézve az Ur születésének szent ünnepe!

Maksay János. Lapunk zártakor értesültünk a megdöbbenő hírről, hogy **Maksay János** egyházkerületünk számvevője f. hó 19-én reggel 1/4 órakor alig egy félórai haláltusa után szívzélhűdésben elhunyt. Az előző estvén még vidáman töltötte idejét boldog családi körben s a közeli katasztrófának minden jele nélkül tért pihenni.

Reggeli 3 órakor rosszulról panaszolt s mire az orvos megérkezett, kiszenvedett, özvegyen hagyva nejét s árván derék három gyermekét. *Maksay* János immár 23 éve állt egyházkerületünk szolgálatában. A háromszéki Maksán született. Tanult a sepsiszentgyörgyi és székelyudvarhelyi kollégiumokban. Déván tanítóképzőt végzett. Brádon való rövid s-tanítóság után, miután a rendes kinevezésnél mellőztetett, ott hagyva a tanítói pályát, a pénzügyigazgatósághoz lépett át s így került Kolozsvárra, majd az egyházkerülethez bejáró kisegítő hivatalnoknak. *Szász* Domokos püspöksége alatt az igazgatótanács új szervezetében rendes hivatalnok, majd egyre emelkedve, a ker. számvevője lett. Kiváló munkása volt a központi közigazgatásnak, ritka példája annak, hogy önképzés útján szakdolgozatban is mennyire viheti valaki. A hol saját felelősségére dolgozott, nagy körültekintéssel és pontossággal végezte munkáját s gazdasági, pénzügyi, sőt jogi dolgokban is tekintély számban ment adminisztrációnk terén. Kerületünk utolsó 15 éves történetében az anyagi ügyek vezetésében előkelő szerep jutott neki s nem rajta mult, ha itt-ott e vezetésben kifogásolni valók is voltak. Anyagi ügyeink consolidásában is sok bölcs tanácsos és buzgó közreműködéssel dolgozott. A központi kormányzatnak ő volt az utóbbi időkben legrégebb és oszlopos munkása. Teme-tése holnap lesz a postakert-utcai gyászházából. Székely eréllyel és kitarással dolgozott sokat s érdemes munkát. Gyermekre jó nevet hagyott örökségül s takarékosága folytán — egy kis vagyont is. Gondos, pontos munkásságának hiányát bizonyára nagyon megérzi kerületünk központi közigazgatása. Az Ur adjon vigasztalást övének s küldjön új munkást a fontos munkaszőre — hasonlóan az elköltözöthöz, — kinek szomoruan tesszük le ravatalára a hü munkások jutalmát: az elismerés koszoruját Nyudalma legyen csendes!

Igazgatótanácsi rendes havi ülés lesz e hó 20-án Br. *Bánffy* Dezső főgondnok elnöklete alatt, amely a folyó ügyeken kívül intézkedni fog bizonyára a *Maksay* János hirtelen halálával gazdátlanul maradt számvevői teendők ideiglenes elátásáról is.

A javító és rendkívüli lelkészképesítő vizsgálatok a kolozsvári ref. theol. fakultáson folyó hó 18—19. napjain tartattak dr. *Bartók* György püspök elnöklete alatt, a melyen a tanárkaron kívül még *Sándor* János t. esperes és *Szécsi* Ferenc vizsg. biztosok vettek részt. — *Első lelkészképesítő vizsgára* 9-en állottak. Ezek közül javító vizsgára 2; teljes vizsgára 7. A javítás mindkettőnek sikerült. A más 7 közül *elégséges* eredménnyel vizsgázott 3; két-két tárgyból elégtelen osztályzatot kapott 3 s így ezek egy év múlva letehető javítóvizsgálatra utasítottak. Egy jelölt két tárgynál többől kapván elégtelen osztályzatot egy év múlva az egész vizsgálat megismétlé-sére utasítottak. — *Második lelkészképesítő vizsgálatra* állott 4 segédlelkész; 1 javítóra, 3 pedig teljes vizsgálatra. Ezek mindannyian képesítették és pedig: egy jó eredményű általános osztályzattal; kettő pedig *elégséges* osztályzattal. — *T. heol. alapvizsgára* 5-ön állottak: 3 javítóra, 2 teljes vizsgálatra. A javítások sikerültek, a teljes vizsgák is, mindkettő *elégséges* eredménnyel. — *Lévitai vizsgára* két felekezeti tanítónk állott: *Bányai* Sándor mezőmadaras — feketei és *Kátó* András kőröspataki tanító. Jelzett leányegyházunk, illetve szórványunk gondozására mindkettő megkapta a felhatalmazáshoz szükséges bizonyítványt. — A vizsgálat eredménye bizony igen gyengének mondható. Azonban itt is van már az ideje, hogy a vizsgálatok komolysága meggyőzze az ifjakat arról, hogy kellő tudományos előkészültség nélkül papi hivatalra ki nem bocsátatnak.

Az országos ref. tanáregyesület igazgató-ságának gyűlése. Az orsz. ref. tanáregyesület központi igazgatósága e hó 9-én *Dóczy Imre* elnöklete alatt gyűlést tartott. Napirend előtt az elnök kívánt szólni s előadta, hogy a zsinat utóbbi ülészaka alkalmával *Sinka* Sándor és dr. *Antal Géza* alelnökökkel együtt fölkeresték *Tóth* János és *Molnár* Viktor közokt. államtitkárokat, hogy tájékoztatást kérjenek tőlük a ref. felekezeti középisk. tanárok fizetésekiegészítésére nézve s egyszersmind a tanárság némely aggodalmainak és elégtelenségének is hangot adjanak az utóbb megjelent miniszteri rendelet egyes rendelkezéseivel szemben. E látogatás eredményeképpen az igazgatóság a tanáregyesület nevében, most még az utolsó órában, egy fölterjesztést tett a miniszte-

riumhoz. Egyébként a sok mindenféle, riasztó hírrel ellentétben a küldöttség arról értesült a miniszteriumban, hogy a fizetésekiegészítésre nézve még teljes hitelt érdemlő számítások nincsenek s a tiszta kép e tekintetben január közepé előtt nem igen látható. Addig tehát mindennemű hírlelés korai és alaptalan. Több intézet autonomikus aggodalmak miatt föl sem küldte még e miniszteriumtól kért adatokat. Szóval a dolog nem megy gyorsan és könnyen. Sok részben megnyugtató az az értesítés, mely szerint a szerzetesrendi tanárok fizetésének kiegészítésére, miután a bencések és prémontreiek a segélyt nem veszik igénybe, hozzávetőleges számítással mintegy 30—40 ezer korona szükséges, amit egyelőre még póthitel útján is lehet fedezni. — Az elnök jelentése után az igazgatóság rátört a tárgysorozatra s ennek tárgyalása közben kimondotta, hogy a *választmány 1907. febr. 2-ikára hívassék össze* Debrecenbe. Ez elé kerül majd többek között a jövő évi kolozsvári közgyűlés idejének, lefolyásának a megállapítása s a megindítandó egyesületi közlöny ügye. E tekintetben az igazgatóságban két vélemény van egymással szemben. Az egyik magas színvonalon álló, tudományos folyóiratot kíván, a másik kisebb terjedelmű s nem tudományos jellegű egyesületi értesítőt. Amaz nagyobb áldozattal, jóformán csak a tagsági díjak fölemelésével létesíthető, emez körülbelől fedezetet talál a jelenlegi jövedelem keretében. A Kiss Lajos VIII. o. *oknyomozó magyar történelmi tankönyvének* megbírlására az igazgatóság *Géresi Kálmán, Kulcsár Endre, Csontos József* és *Bodrogi János* tagokat kérte fel. A mú a jövő 1907—8 tanévre már tankönyvül ajánlható és bevezethető lesz. Szintegy a II. o. számára való *Magyar olvasókönyv*. Az egyesület új pályatételének szövegéül az igazgatóság ezt fogadta el: *Kálvin nézetei és működése a nevelés tanítás terén*. Végül fájdalmas részvétellel vette tudomásul az igazgatóság a ref. tanárság Nesztorának, a 90 éves *Kovács* Jánosnak és a kiváló igazgató-tanárnak, az egyesület választmányi tagjának, *Borsos Benőnek* elhunytát.

Zsinati jegyzőkönyv. Az 1904. évi november hó tizedikén megnyit második budapesti országos ref. zsinat f. évi december hó 4—6. napjain (az 58. üléstől a 60-ig) tartott ülészakának jegyzőkönyve *Sass Béla* debreceni ref. theologiai akad. tanár és zsinati jegyző szerkesztésében, Debreczen sz. kir. városa könyvnyomdavidallatánál 3 iven 48 lapon, 3000 példányban megjelent s azoknak az egyházi hatóságoknak, a melyeknek sürgős szükségök van rá, addig is rendelkezésökre áll, míg az illető püspöki hivatalok útján megkaphatják. Az ez iránti megkeresések *Dávidházy Kálmán* könyvkötőhöz intézendők Debreczenbe (Füvészkert-utca 9. sz.)

Esküvő. *Ravasz* Árpád budapesti ref. gimn. tanár *Ravasz* János esperes derék fia december hó 18-án vette feleségül *Kassay* Paula kisasszonyt Székelyudvarhelyt. Gratulálunk a derék ifju párnak és örömszülőknak. Az egyházi esketést a vőlegény unokatestvére *Ravasz* László végezte gyönyörű beszéddel.

Pályázati helyreigazítás. Lapunk folyó évi 50. számában 1311. Püsp. szám alatt közzétett *bánffyhunyadi ref. énekevezéri állás* javadalmaszásának részletezéséből egy tétel: „*Az uri osztály részéről: 80 kor.*“ kimaradt. Ennek beszámításával lesz a fizetés végösszege 1754 kor. a mint az a pályázati hirdetésben is feltüntetve van s a mit a bánffyhunyadi papi hivatal felkérésére készséggel hozunk az érdekeltek tudomására.

— **A baptista hitközségek föllosztatása.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a hivatalos újságban kiadott rendeletével föllosztatja a baptisták központi szervezetét. A baptisták vallása a mult év óta a vallás szabad gyakorlatáról való törvény alapján törvényesen elismert vallásfelekezet. Hítfelkekezeti szervezeteket a Fejérváry-kormány kultuszminisztere rendeletben szabályozta. De mivel a szabályzatban megkívánt minősítést, iskolai képzettséget az alsóbb néposztályból kikerülő új hit apostolai kimutatni nem tudják, Apponyi Albert gróf miniszter kénytelen volt föllosztatni a hajduböszörményi, nagyváradi, kolozsvári, bihari, ócsai és békési baptista hitközségeket és a baptisták középponti szervezetét: a szövetezett bizottságot. A miniszter a rendeletben kijelenti, hogy a szövetezeti bizottság megalakítását az 1905. XLIII. törvény-cikk 16. szakasza alapján nem veszi tudomásul, mert a szövetezeti bizottságot s annak tagjait csak oly baptista hitközségek választhatják meg, melyeknek megalakulását a törvény alapján az illetékes törvényhatóságok első tiszt-

viselője elismeri s másrészt a bizottság elnökévé, másod-elnökévé és tikárává csak olyan egyéneket választhatnak meg, akik az előírt képzettséggel bírnak. Mivel azonban e képzettséget kimutatni nem tudják, ennél fogva a hajdúböszörményi, nagyvárad, kolozsvári, bihari és békési baptista gyülekezeteket szabályszerűen megalakult baptista hitközségeknek el nem ismerheti: az ezek megalakulásának elismerésére vonatkozó alispáni, illetve polgármesteri határozatokat hatályon kívül helyezi. E rendelkezést a miniszter a szövetségi bizottsággal és a főnnebb elősörölt gyülekezetek érdekelt törvényhatóságaival oly figyelemmel közli, hogy ezidő szerint csak a budapesti baptista hitközség tekinthető törvényszerűen megalakultnak, vagyis olyan, melynek megalakulása az érdekelt törvényhatóság által törvényszerűen elismerhető volt. Ezek következtében csupán azokat a baptista vallásfelekezetbe történt áttéréseket és belépéseket ismerheti el jogérvényeseknek, melyek csak a törvényszerűen megalakult budapesti baptista hitközség előjárója előtt történtek.

HIVATALOS RÉSZ.

5237—906. szám.

KÖRLEVEL

valamennyi Nagytiszteletű Esperesi hivatalnak
(a sepsi kivételével).

Folyó évi 250. szám alatt kelt Körlevelünkben felkértük volt a Nagytiszteletű Esperes urakat, hogy az egyházmegyénk területén levő és javításra vagy újraépítésre váró lelkészi lakások ügyében tett intézkedések eredményét minden év végével jelentsék be igazgatótanácsunkhoz.

Mínhogy ezideig a bekívánt jelentést csupán a sepsi és szilágyi egyházmegyék részéről kaptuk meg, felkérjük a Nagytiszteletű Esperes urakat, hogy ezen kötelezettségeiknek a f. év végéig okvetlen eleget tenni sziveskedjenek.

Kolozsvárt, 1806. december 16-án.

Bartók,
elnök.

Maksai János,
számvevő.

Sz. 5106—1906.

KÖRLEVEL

valamennyi nagytiszteletű Esperes urnak.

A kántori, tanítói díjlevelek egyöntetű kiállítása céljából még 1905. augusztus 31-én, 3947. sz. körlevelünkben értesítettük valamennyi nagytiszteletű Esperes aát, hogy hogy a bekért vélemények alapján a díjlevél-nyomtatványt elkészítettük és az megrendelhető.

Ez alkalommal megjegyeztük azt is, hogy a díjlevelek négy egyenlő példányban lesznek kiállítandók.

A díjlevelek csekély számban ki is állítottak és jóváhagyásra bemutatattak, azonban egyik egyházmegyéből sem érkeztek föl mind a díjlevelek, sőt némely egyházmegyéből mind a mai napig egy sem terjesztett fel.

Felhívjuk ennél fogva valamennyi érdekelt esperes aát, sziveskedjenek mindazon egyházközségeinket, melyekben a névkönyv adatai szerint kántori, tanítói, lévitai állások vannak, szigorúan utasítani, hogy azon esetben, ha a kántori stb. díjlevelek mind ez ideig ki nem állítottak és jóváhagyás végett Igazgatótanácsunkhoz be nem mutatattak, azokat az 1893. évi XXVI. t.-c. kívánalmainak, a díjlevélre nyomott utasítás rendelkezéseinek és az alább részletesen közölt utasításainknak szigorú betartása mellett állítsák ki sürgősen, négy egyenlő példányban és terjeszték föl *30 nap alatt*, megfelelő uton, Igazgatótanácsunkhoz jóváhagyás végett.

A díjlevelek kiállításánál szigorúan szem előtt tartandók, hogy azon esetben:

1. ha valamelyik egyházközségben a terménykepe megváltott, a díjlevél megfelelő rovatában ezen körülmény bejegyzendő, hogy a megváltást a főhatóság mely évben és mely szám alatt engedélyezte;

2. ha a kántori, lévitai teendőket állami, vagy községi tanító végzi, minden alkalommal Megjegyzés alakjában kitüntető, hogy az illető az állammal kötött szerződés alapján, vagy külön egyezés alapján végzi-e teendőit? Határozottan kitüntető továbbá az is, hogy a kántori teendőket végző egyén képesített-e?

3. ha a kántor lévitai teendőket is végez, kitüntető, hogy minő joga van ezen teendők végzésére kötelezve?

4. ha az illető kántor-tanító megfelelő képesítéssel nem bír, részére díjlevél nem adható, csak jegyzőkönyvi megbízás. De ezen körülmény igazgatótanácsunkhoz bejelentendő.

Meg kívánjuk jegyezni, hogy a tanítói és kántori javadalmak az Egyetemes Konvent 1906. évi áprilisi ülésében hozott 25. jkvi sz. határozat alapján elkülönítendő. egymástól olyképen, mint azt a f. évi Protestáns Lap. október 4-iki 40-ik számában közölt 3448. sz. körlevelünkben meghatároztuk.

Ezen követelményeknek megfelelően kiállított új díjlevelek minden alkalommal okvetlen felszerelendő öszszegegyeztetés végett az eddigi, érvényben volt díjlevelekkel, ezek hiányában a tárgyalási jegyzőkönyvekkel, az állammal kötött szerződésekkel, illetve a fizetést részletesen megállapító közgyűlési határozatokkal.

Kolozsvárt, 1906. december hó 11.

Dr. Bartók,
elnök.

Maksay János,
számvevő.

Sz. 5181—906.

ÉRTESÍTÉS

a görgényi ev. ref. egyházmegyében beállott névtári változások tárgyában.

I. *Helységnevek változása* az 1898. évi IV-dik törvénycikk alapján:

1. Disznajó szóránya Oláhliget lett: Marosliget.

2. Felfalu anyaegyház lett: Marosfelfalu.

3. Görgényszentimre szóránya G.-Libánfalva lett: Libánfalva.

4. Görgényszentimre szóránya Görgényhodák lett: Maroslaka.

5. Körtéfája anyaegyház lett: Körtévfája.

6. Magyarbölkény anyaegyház lett: Alsóbölkény.

7. Magyarbölkény szóránya Kakucs lett: Görgény-Kakucs.

8. Magyarpéterlaka szóránya Oláhtelek lett: Maros-telek.

9. Póka szóránya Majos lett: Mezómajos.

10. Sárpatak anyaegyház lett: Marossárpatak.

11. Oláhtopicza anyaegyház lett: Maroshéviz.

II. Postaváltozások.

1. Gernyeszeg eddigi u. p. Sáromberke helyett: Gernyeszeg.

2. Holtmaros eddigi u. p. Disznajó helyett: Magyaró.

3. Magyaró eddigi u. p. Disznajó helyett: Magyaró.

4. Magyarpéterlaka eddigi u. p. Szászrégen helyett: Gernyeszeg.

5. Vajdaszentiván eddigi u. p. Szászrégen helyett: Vajdaszentiván.

Felhívjuk az illetékes egyházi hatóságok figyelmét az itt jelzett változásokra.

Kolozsvár, 1906. dec. 10.

Bartók,
elnök.

Elek
titkárhelyettes,
előadó.

Sz.: 893—1906.

FELHIVÁS

a dési ev. ref. egyházmegye tiszteletes lelkipásztoraihoz és tanítóihoz.

Az egyházmegyei világi és tanítói képviselőknek 3 éves mandátuma 1906. év végével lejárván, felhívom lelkipásztor és tanító atyafiakat, hogy az Egyházi Törvényekhez csatolt „Utasítás” 16. és 34. §-ainak szemelött tartásával 1907—9. évi ciklusra az egyházak világi és tanítói képviselőit 1907. évi január hó 10—20-ig választassák, illetve válasszák meg s a választási jegyzőkönyveket zárt borítékban január hó 25-ig hivatalomhoz terjesszék be.

Az ev. ref. esperesi hivataltól.

S.-magyarberkeszen, 1906. december 13-án.

Pap István,
esperes.

Erdélyi Protestáns Lap

AZ ERD. EV REF EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: NAGY KÁROLY, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és magán előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félvre

12 kor.
6 kor.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

Gyakorlati kérdések.

A történelmi multal bíró felekezetek közül egyiknek sem jutott oly nagy szerep a gyakorlati élet kérdéseinek megoldásában, mint református egyházunknak. — Az egyik kezünkben az ekevast vagy a bibliát tartottuk, a másikkal pedig szüntelen a kardot kellett forgatnunk, hogy megvédelmezhesük a másik kézben tartott kincset, hitünknek drága gyögyét és kézi munkánknak fáradságos szerzeményét. Nem csoda tehát, hogy az élet gyakorlati kérdései iránt mindig nagyobb fogékonyságunk volt, mint más felekezeteknek.

Ezt a gyakorlati érzéket ezután is ápolnunk kell, — ha azt akarjuk, hogy református egyházunk ezután is virágozzék. — Nehány ilyen gyakorlati kérdést szándéksom most újra felszínre hozni. — Minthogy ezek a cura pastoralis körébe esnek, reményem, hogy lelkésztársaim figyelmét e gyakorlati kérdések iránt felébreszthetem. — Ilyen tárgyak a kivándorlás leküzdése, a vadházasságok csökkentése, a betegek látogatása s a mellékfoglalkozások korlátozása.

Vegyük ezeket egyenként elő s foglalkozzunk velök komoly szeretettel. A lelkész nagyon sokat tehet a kivándorlás ellen. — Többet, mint akármelyik közigazgatási hivatalnok. Mivel bírja a nép bizalmát, könnyebben le tudja beszélni szándékukról a kivándorlásra készülöket.

A kivándorlás erkölcsi hiba, morális baj, a mely az egész országot sújtja, — ez ellen tehát első sorban a lelkésznek kell sikra szállni. — Hiszen mi lelkészek a szószéken is küzdünk az elégedetlenség, a kapzsiság, a nagyravágyás, a hazátlanság ellen. — Pedig mindezek egyszersmind a kivándorlásnak is legfőbb indító okait képezik.

Egyetlen európai állam sem dicsekszik az ő kivándorlóival. Mindenik igyekszik azt korlátozni, mert a legjobb, legerősebb és legegészségesebb munkás-elemtől fosztja meg az az államot. Azzal az óriási erkölcsi veszteséggel, a mi legjobb erőink elvonása által keletkezik, nem ér fel az a kevés lát szölagos anyagi haszon, a mi a kivándorlást némileg indokolná.

Az erdélyi székelység és magyarság kivándorlásával ev. ref. egyházunk is érdekelve van, mert nemcsak számbeli fogyatkozást jelent ez ránk nézve, hanem más erkölcsi és anyagi veszteséget is. — Utóbbi időben ugyanis a legszorgalmasabb, legértelmesebb földmivesek is rá adják magukat az Amerikába való vándorlásra. Sok jóraváló egyháztag válik el tőlünk egy jobb jövő reményében. — Mi lehet a lelkésznek ide vágó teendője?

Ezt a következőkben foglaljuk össze. Igyekez-

zék az amerikai viszonyokat lehetőleg legsötétebb oldaláról feltárni hivi előtt, hogy ezáltal ellensúlyozza az ügynökök csábításait. — Rajzolja le élénken azt a sok veszedelmet, a mely a gyári életből keletkezik, hajó-, vasuti-, időjárás-, bányász-szerencsétlenségeket, a melyeknek napról-napra ki vannak téve a kivándorlók. — Hányan lesznek nyomorékok? Az a pár száz forint megérdemli-e azt, hogy érte szemünk világát, kezünket vagy lábunkat elveszítsük? Ilyen kérdések gondolkozóba ejtik a kivándorolni készülőket.

Ha pedig nem sikerült a lelkésznek a kivándorlás megakadályozása, — kísérje figyelemmel a kivándorlónak külföldi életmódját. — Jegyezze fel magának címét s keresse meg levélben is távollevő hivét. Azt biztosan állítom, hogy szívesen fogadják az otthonból jövő leveleket. A lelkésznek szavát is jobban megszivlelik a távolban, mint itthon. — E levelekkel el lehet érni azt, hogy újra haza jöhet a tékozló fiu — a hazai hajlékba.

Legyünk mi lelkészek a visszautaztató ügynökök. — Ennek a visszahívogatásnak van legalább erkölcsi alapja. Kevés fáradsággal jár; — csak egy pár levél megírása szükséges. E levelekben leírnók a nevezetesebb eseményeket, a melyek itthon történtek, — azután rátérünk a hazahívogatásra. Leírjuk a megváltozott hazai viszonyok előnyeit, a jobb napszámot, a kevesebb terhet, az egyházi adó megkönnyebbülését, amire — az államsegély útján — ugvis kilátásunk van. — Tehát szükséges az, hogy a lelkész érdeklödjék a kivándorlott sorsa iránt s annak külföldi lakásáról tudomást szerezzen magának az otthon maradt rokonok vagy jóbarátok útján is, ha másképpen nem lehet. — A visszatérést előmozdithatja a közállapotok megjavulása, a mit a lelkész buzgó fáradozása is előbbre vihet. — A helyi viszonyok javulását, bár kis mértékben, a lelkész és tanító is előmozdithatja a szöcális tevékenységnek jól ismert és eddig is eléggé hangsúlyozott útján.

Más alkalommal bővebben foglalkozom majd e lap hasábjain a kivándorlás leküzdésére irányuló lelki gondozással. Most áttérek a másik gyakorlati kérdés fejtegetésére, a vadházasságok megszüntetésére.

A mióta az egyházpolitikai törvények életbe léptek, láthatóan szünetel a református lelkészeknek a házassági ügykörben való szereplése. — Nem köthetnek törvényesen házasságot, — ezt a jogot elvette az állami törvény.

Az esketés és a házasság felbontása hajdan teljesen kezükben volt. Most a döntő hatalmat elveszítvén, az a vélemény van a lelkészek közt elterjedve, hogy a hives házassági élete nem tartozik a lelkészi gondozás körébe. — Elhetnek ök perpatvarban egymás közt, — elválhatnak egymástól, — csinálhatnak

botrányt, a mennyit tetszik, — mi lelkészek nem tehetünk semmit, a hatalmat elvették kezünkől, — eredménnyel tehát ugysem tehetünk semmit a helyzet javulására nézve.

Ez a felfogás csak látszólagos értékkel bír, — alapjában véve pedig a logikával szemben ellentmond. — Mert az állam csak a külső hatalmat vette el tőlünk, de a bensőt, a lelki fegyvert érintetlenül hagyta meg kezünkben. — Kötelességünk tehát régi befolyásunkat megtartani s mint erkölcsi őrállók a családi élet tisztaságát folyton kell hangsúlyoznunk hiveink előtt. — Minden jó és rossz cselekedetnek forrását a családi életre lehet vissza vinni. Innen indul ki a nemes és szép tett, a közjóra irányuló tevékenység, de innen származhatik a legnagyobb szerencsétlenség is és a szociális veszedelmeknek alapköve itt rakodhatik le. — A liberális gondolkozás, emelkedett lelkületű református lelkész okvetlen tanulmány és gondolkodás tárgyává teszi a házasséletet s a családi életviszonyok fejlődését saját községében.

Közerkölcsi állapotaink e téren olyan tüneteket mutatnak fel, mintha e téren még nem bontakoztunk volna ki a kezdetlegesség állapotából.

Mi az oka annak, hogy népünk körében annyira lábra kapott a vadházasság? Talán itt is utánozzák a városi szokást s az értelmiség vadházasságban élő urait? A rossz példának is meg van a maga vonzó hatása. — De a fő okot másban kell keresnünk.

A nép nagy része fogyatékos erkölcsi érzékénél fogva nem tesz különbséget a tisztességes és vadházasság közt. Roppant közömbös a rendes élet akadályainak elhárításában. — Nem törődik a szégyenletes állapottal, a melyben van, nem törődik gyermekeinek jövő becsületével és jóhírnevével.

Gyakran olyan lényegtelen oka van a vadházasságnak, a mit csekély megerősítéssel és kis áldozattal el lehetne háritani. A lelkész teendője körébe esik az, hogy felhívja hiveinek figyelmét a szerencsétlen állapotra. Rajzolja, kiszinezi előttük a rendes házasság csendességét, nyugodalmát és boldogságát. A presbiterium s a befolyásosabb egyháztagok segítségével oda hat, hogy a meglevő közös háztartás törvényesítve legyen. — Hibás dolog volna karhatalommal szétválasztani őket. Erre nincs is hatalma a lelkésznek. Még ha volna is, akkor sem kellene igénybe vennie. — Csak azt kell hangoztatni előttük, hogy milyen boldog, milyen jótékony hatású a törvényes házasság a házastársakra és az utódokra nézve egyaránt.

A szükséges tapintatosság feltétlenül megkövetelendő az ilyen irányú lelki gondozásban, mert e nélkül eredménytelen, sőt káros hatású lenne a közbelépés.

Némelyek az egyéni szabadság megsértését látják e tevékenységben, még többen tolakodásnak tekintenek azt, mert jogtalanul avatkozik a családi ügyekbe az, a ki arra felhatalmazva nincs. — Fiatallélek nem is kezdhet ilyen dologhoz, de idősebb lelkipásztor, a ki atyai szeretettel viseli gondját hiveinek, eltűri, sőt jó néven veszi a nép, ha belsőbb ügyeibe is beleavatkozik. Különösen akkor tesszik ez a népnek, ha látja a gondos lelkész munkájában a szívet, a szeretetet, a mely üzi, hajtja, ösztönzi a lelkészt hivei érdekében való munkálkodásra.

Szociális jótékonyt gyakorol az a lelkipásztor, a ki közreműködik a vadházasságok törvényesítésében. — Hiszen már anyagilag is emelkedik a hitele annak a házaspárnak, a mely rendes viszonyok közt él. — Nagyobb a munkakedv a közös szerzésre és még nagyobb az ambíció az utódok felnevelésében.

Érdeklődünk tehát ne csak a vallás elvont tárgyai iránt, hanem az erkölcsi élet gyakorlati nyilvánulása iránt is. — A változott viszonyok követelik

egyházunktól az ilyen irányú működést, ha csak hitek akarunk maradni ősi, hazafias hagyományainkhoz. — Ezért a másik két tárgyat, a betegápolást, beteglátogatást s a mellékfoglalkozások korlátozására vonatkozó törekvést egy következő cikkben teszem bírálat tárgyává a lelki gondozás szempontjából. Bár találnának némi viszhangra őszinte és jóindulatu soraim.

Király Béla.

Az Orsz. Ref. Tanáregyesület felterjesztése a tanári fizetések kiegészítése ügyében.

Nagyméltóságú Miniszter ur!

Kegyelmes urunk!

A felekezeti, törvényhatalmú és középiskolák tanári fizetésének állami kiegészítése — régi törekvések hosszas küzdelme után — végre megoldásra kerül s a hazai középiskolai tanárság javadalmazása egyenlő színvonalon és közös elvek alapján rendeztetvén, régi, bántó különbség enyészik el az állami és a többi középiskolai tanárság anyagi helyzete közt, hogy hazai közoktatásügyünk egy hivatású munkásai, a választó lak elhárításával, összeforhassanak nemzeti közműveltségünk szolgálatában. S midőn e nagy jelentőségű tanügypolitikai esemény fölött csak a közmelegnyugvásból és megelégedésből fakadó hála szavainak kellene Nagyméltóságod előtt megnyilatkoznok, fájdalommal látjuk, hogy a felekezeti tanárság fizetésének állami kiegészítése tárgyában Nagyméltóságod által egy hónappal ezelőtt kibocsátott Szabályzat országsszerte nagy elégtelenséget és aggodalmat támasztott a prot felekezeti tanárság körében. Tanárságunknak e közhangulata s e közhangulatnak egyházi és tanügyi lapjainkban folytonos megnyilatkozása késztet bennünket a felett érzett őszinte sajnálatunk kifejezésére, hogy a Szabályzat kibocsátása körül a felekezeti tanárságnak nem nyújtott alkalom véleményének és kívánalmainak nyilvánítására, mint ahogy ez ügyben régebben, az 1904-ben tartott enquete alkalmával történt.

Igaz ugyan, hogy a Szabályzat, hivatalos kibocsátása előtt, mint „Ideiglenes Szabályzat“ megküldött egyházi főhatóságaink véleményezés végett; de ha az egyházi főhatóságaink által Nagyméltóságodhoz fölterjesztett véleményekben egyik-másik tanári testületünk óhajta kifejezésre jutott is, a hivatalosan kibocsátott Szabályzat az „Ideiglenes Szabályzat“-tól oly lényeges eltéréseket mutat föl, amelyek alig nyugodhatnak egyházi főhatóságaink véleményén s annál kevésbé felelhetnek meg a felekezeti tanárság közóhajtásának. A végleges Szabályzat egyes pontjai oly mértékben veszélyeztetik a protestáns tanárság érdekeit, hogy e tanárság jelentékeny contingense: az országos református tanáregyesület nevében bátorságot veszünk magunknak, az ügy előrehaladt stadiumában is, e körülményre tisztelettel felhívni Nagyméltóságod nagybecsű figyelmét s mély tisztelettel kérjük, hogy a Szabályzat végrehajtása alkalmával alábbi észrevételeinket és javaslatainkat kegyesen figyelembe venni méltóztassék.

I. Rendkívül meglepte tanárságunkat s nagy csalódást okozott első rendben az a változás, hogy míg a véleményezés végett leküldött „Ideiglenes Szabályzat“ minden föltétel nélkül, mint alapelvei mondta ki, hogy „a felekezeti középiskolai tanárok fizetése szemléypótlékkal az állampénztárból oly összegre egészítetik ki, amint az állami középiskolai tanárok élveznek“, a végleges Szabályzat szerint a kiegészítés csak „az állami költségvetésben e célra felvett összeg keretén belül fokozatosan“ történik. Mi okozta a Szabályzat alapelveinek ilyenén megváltozását, nem tudjuk; amenny-

nyiben a Szabályzat kétszeri kibocsátása között hazánkban sem pénzügyi, sem politikai viszonyaiban semmi olyan fordulat nem állott be, ami e gyökeres változtatást inokkolná. Sőt feltűnik előttünk, hogy bár az ősz folyamán egymás után jelentek meg a polgári, felsőbb leányiskolai és kereskedelmi iskolai tanárok fizetésének állami kiegészítésére vonatkozó rendeletek és szabályzatok, e tanerőkre nézve a kiegészítést egyik sem korlátozza s fokozatos végrehajtásról e szabályzatok egyike sem szól; csak a középiskolai tanárság részesül abban a mostoha elbánásban, hogy a fokozatos kiegészítés rendszere mellett, az ügy hosszas előkészítése után is, évekig kell várnia reményei megvalósulására. Növelik a felekezeti tanárság aggodalmait a Nagyméltóságod vezetése alatt álló minisztériumból kiszivárgó hírek is, amelyek szerint a rendelkezésre álló anyagi erőhöz képest első renden a kisebb javadalmazású s az egyes fizetési osztályok alsóbb fokozataiba sorozandó tanárok fizetésének kiegészítése van célba véve, azok pedig, kiknek szolgálati éveik alapján a felsőbb fokozatoknak megfelelő személypótléokra volna igényük, ez idő szerint semmi fizetési kiegészítésben sem részesülnek. Bármily méltánylással viseltetünk is a fiatalabb és kisebb javadalmazású tanári generáció szükségletnek kielégítése iránt, a legnagyobb méltánytalanságnak tartanók, ha e kielégítés éppen azon idősebb tanárok rovására történék, kik fiatalabb korukban a felekezeti iskolának sokkal sanyarubb viszonyai között küzdötték át tanári pályájukat, mint a hivatalát mai napság kezdő nemzedék s ha a személypótlékokat illetőleg éppen azok volnának várományosra utalva, kik már életük javarészét a közoktatásügynek szentelték, kiknek nagyobb családjok folytán életszükségletük is nagyobb s akik már nyugdíjaztatásukhoz is közel állva, közülök sokan a nélkül volnának kénytelenek nyugdíjba menni, hogy a megpillantott „ígéret földjére“ lábokat betehették volna.

Mély tisztelettel kérjük azért Nagyméltóságodat, méltóztassék a felekezeti középiskolai tanárság személypótlékait az állami tanárookra vonatkozólag f. évi szept. hóban megjelent miniszteri rendelet értelmében a IX. és VIII. fizetési osztály mindenik fokozatának megfelelően teljes összegükben folyósítani, úgy, amint a véleményezés végett leküldött „Ideiglenes Szabályzat“ biztosította s amint az a másnemű felekezeti intézetek tanárainál is történik. Ha másképp nem lehet, a törvényhozástól kikérendő póthitel útján is, amennyiben ily póthitel egy országos érdekű kulturális feladat megoldására, hitünk szerint, törvényhozásunk készséggel megadna. De ha ez, a dolog előrehaladt álláspontján, kivihető egyáltalán nem volna, arra kérjük Nagyméltóságodat, hogy egyfelől a következő állami költségvetésekben való gondoskodás útján méltóztassék a Szabályzatban hangoztatott fokozatos kiegészítést a legközelebbi időre korlátozni, másfelől pedig, a IX. és VIII. fizetési osztály mindenik fokozatának betöltése mellett, megállapítván a felekezeti tanároknak az állami tanárok fizetése mértékéig tamasztható teljes jogigényeit, méltóztassék ez igényeket — míg teljesen kielégülhetők nem volnának — a rendelkezésre álló anyagi erőhöz képest mindenkire nézve az egész vonalon percentben kielégíteni, hogy méltánytalanságot, vagy éppen sérelmet senki se szenvedjen. E kérdésnél még csak arra bátorodunk Nagyméltóságod becses figyelmét felhívni, hogy — mivel a Szabályzat 9. §-a és a Szabályzattal egyidejűleg közrebocsátott rovatos ívek csak a jelenlegi tanári fizetésre vannak tekintettel, tanáraink közül pedig sokan már régebben voltak a jelenleginél ugyan kisebb, de azért magasabb fizetési osztálynak, vagy fokozatnak megfelelő fizetés élvezetében, — a fizetési osztályokba s az osztályok egyes fokozataiba való besorozásnál méltóztassék a régebbi fizetésviszonyokra is figyelmet fordíttatni.

2. Nem kevésbé aggodalmas a Szabályzatnak az a módosítása, mely a fizetési osztályokba való sorozás módozatára vonatkozólag történt. Míg ugyanis az „Ideiglenes Szabályzat“ szerint a közös főhatóság alá tartozó tanszemélyzet a fizetési osztályokba való sorozás és a személypótlékok megállapítása szempontjából egy statusnak lett volna tekintendő, a végleges Szabályzat minden középiskola tanári személyzetét külön statusnak veszi s külön-külön kívánja felét a VIII., felét a IX. fizetési osztályba beosztani. Hogy az „Ideiglenes Szabályzat“ e tekintetben magasabb nézőpontra helyezkedett, mint az esetleges helyi érdekeknek kedvező végleges Szabályzat álláspontja: nem szükség hosszasan bizonyítgatnunk; mert minél nagyobb létszámú testületet osztunk be a szolgálati évek alapján két fizetési osztályba, a méltánytalanságok annál inkább elenyésznek s a különbségek annál jobban kiegyenlítődnek. De arra lehetetlen rá nem mutatnunk, hogy a végleges Szabályzat szigorú alkalmazásából a legnagyobb visszahányok és anomáliák következzenek be. Ugyanis akárhány olyan, fejlődésben levő s fiatal tanárokkal ellátott felekezeti középiskolánk van, amelynek, ha tanári testülete megfeleltetik, az öt-hat éves tanárok is a VIII. fizetési osztályba jutnának, míg éppen az ősi, nagy tanintézetek tanárai régóta megszilárdult testületek következtében 13—14 éves rendes tanári szolgálat mellett is csak a IX. fizetési osztálynak megfelelő személypótlékra számíthatnának. Ez pedig az osztó igazsággal egyáltalán össze nem egyeztethető; mert amily képtelenség volna valakinek előnyül beszámítani azt a körülményt, hogy oly tanintézetnél működik, melyben a fiatal tanárok vannak többségben, éppen oly lehetetlen másnak hátrányul betudni azt a helyzetét, hogy idősebb tanárok oldala mellett szolgálja a nemzeti közoktatás ügyét; első esetben a magasabb személypótléokra való igény jogosulatlan, az utóbbiban pedig a jogos igény háttérbe szorítása méltánytalanság volna. E mellett a tanintézeteként való beosztás a kedvező helyzetben levő tanintézetekre nézve is csak ideiglenes előnyt rejt magában, mert egy 12—14 tagú testületnél az első beosztás annyira megszilárdul, hogy egész tanári generációra minden előmenetelt jóformán lehetetlenné tesz, míg a nagy létszámú testület körében évenként olyan fluktuáció történik, amely mellett az egyes tanárok folytonos előmenetele is biztosítva van, miként ezt az állami tanárságnak és általában az állami tisztviselőknek fizetési osztályokba való közös beosztása eléggé mutatja.

(Folyt. köv.)

Igazgatótanácsunk üléséből.

Kolozsvár, 1906. dec. 20.

Elnök br. Bánffy Dezső ehkerületi főgondnok. Jelen vannak: Zeyk Dániel ehker. főgondnok, dr. Bartók György püspök, Kenessey Béla ehkerületi főjegyző, br. Bánffy Ernő, Lészay Ferenc, Becsek Lajos, Incze Gerő, dr. Sárkány Lajos, Váró Ferenc, Sándor János igazgatótanácsosok, Elek Lajos titkárhelyettes-előadó, Pünkösztői Pál ellenőr, Módy Elek levéltáros, mint jegyző-könyvvezető.

Elnöklő főgondnok aa. az ülést megnyitván, bejelenti Maksay János ehkerületünk buzgó tisztviselőjének elhunytát, szomorú tudásul vétetett. Simó Lajos ehker. főgondnok aa. távolmaradása igazoltatott.

Első sorban tárgyalás alá vette az ig. tanács a középiskolai tanárok állami segélye, illetőleg személyi pótléka tárgyában kollégiumainktól beérkezett okmányokat s tekintettel a szabályzatban foglalt sürgető, kényszerítő körülményekre és feltételekre, a tanári személyzetnek személyi pótlékban való részesítéséhez az ig. tanács hozzájárul, kötelességének tartja azonban

megjegyezni, hogy a miniszter által megállapított szabályzat nemcsak, hogy el nem oszlatta azokat az aggodalmakat, melyeket a szabályzattervezetre kinyilatkoztatott, de sőt súlyosbitotta és tanárainknak a törvényhozás által méltányosnak elismert váradalmait, jórészen tárgytalanná tette; s míg amaz ujonnan fölvetett intézkedései, hogy minden egyes intézet tanári személyzetét külön státusnak tekinti, újat vágja annak, hogy a javadalmak előállható egyenlőtlenégei s aránytalanságai egy nagyobb statuson belül elenyésztesse; másfelől utját nyitja meg a már is kórosan mutatózó s a tanügyre káros „nyugdíjba taszigatás» rendszerének. Ezek fölfejtése mellett kéri az ig. tanács a kultuszminisztert, hogy tekintse a szabályzatot csak ideiglenesnek s a ref. gimnáziumainkat érdeklő rendelkezések megállapítására az egyetemes konventet megkérdezni kegyeskedjék.

Tudomásul vette az Ig.-tanács székelőudvarhelyi kollegiumunk határozatát, melyben Fejes Áron tanár részére — ki az enyedi képezde igazgatójává választott — tanulmány céljából szabadságot adott.

A szeretetház kiválóan buzgó igazgatójának tiszteletdíja 1000 koronára emeltetvén, jóváhagyatott.

Nagyenyedi kollegiumunk 1907. évi költségvetése föbbrendbeli kiegészítésre visszaadott.

Nagyenyedi Bethlen-kollegiumunk előjáróságának előterjesztésére haladékat adott az ig.-tanács a tanítójelöltek gyakorlati kiképzése tárgyában kért vélemény beadására addig, míg az új képezdei igazgató állását elfoglalja.

Zilahi kollegium jelentésére két tanárának társadalmi hetilap szerkesztői és tanügyi munkakörbe tartozó mellékfoglalkozása az 1907. évre engedélyeztetett; azon pénzügyi és üzleti mellékfoglalkozások azonban, melyeket ottani tanáraink közül többen engedélyezés nélkül folytattak, eltiltattak; megjegyezvén, hogy az esetleges jogsérelem orvoslásáért az egyházkerületi bi-óságához való folyamodás áll nyitva.

Marosvásárhelyi, sepsiszentgyörgyi, szászvárosi, székelőudvarhelyi és kolozsvári kollegiumunk 1907. évi költségvetése az előadó által javasolt módosításokkal jóváhagyatott.

Sepsiszentgyörgyi kollegium kérése, melyben Bodor Domokos tanári nyugdíjának 1906. október 1-től való folyósítását kéri, a minden indokolás nélkül megállapított 1907. január 1-je helyett — fölterjesztett a miniszterhez.

A marosvásárhelyi kollegium 1901—1905. évi számadásait a közoktatásügyi miniszter jóváhagyván, erről a tankerületi főigazgató átján értesít; miután az igazgatótanács eddig is mint főhatóság közvetlenül érintkezett a közoktatási miniszterrel, fölterjesztést tesz a szokásjog fentartása iránt.

A kükküllői ehmegeye közgyűlésének határozata, melyben az ehmegeyei tisztviselők választását kimondta, megsemmisített, miután az 1901-ben megejtett tisztujítás 1911-ig érvényes.

A szászánányi hívek panaszos ügyére vonatkozó iratok áttétetnek a fegyelmi főtörvényszékhez.

Az udvarhelyi egyházmegeye által bemutatott rendbirságolási szabályzat jóváhagyása az új zsinati törvény életbeléptéig függőben hagyatik, miután esetleg maga a kerület alkothat ily irányu egyöntetű szabályzatot.

A budapesti házak aug.—októberi negyedéről szóló számadás, tudomásul vétetett.

Kolozsvári kollegium egyik ajtoni kisbirtoka eladásáról szóló szerződés jóváhagyatott.

A közoktatási kormány még ezelőtt évekkel kilátásba helyezte az anyásítandó egyházak ügyeinek tárgyalását, a mi eddig meg nem történné, ez irányban a miniszterhez kérés intéztetett.

A kolozsvári szeretetház szervezeti szabályzata valamint 1907. évi költségvetése jóváhagyatott.

Sepsiszentgyörgyi kollegium jelentése a Petrás György panaszára vonatkozólag az ottani konviktusban tett intézkedéseiről, megnyugtató tudomásul vétetett.

A kolozsvári egyházközség мүкincseinek megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése köszönettel tudomásul vétetett s elrendeltetett, hogy a мүкincsek külön záróhelyiségbe tartassanak.

Az algyógyi papi állásnak egy évig azaz 1907. okt. 1-ig betöltetlen hagyása engedélyeztetett.

A beszolgáló lelkész betegségére tekintettel kivételesen megengedte az igazgatótanács, hogy a hosszúasszói ref. tanulókat egy óvónő részesítse vallásoktatásban megfelelő felügyelet alatt.

Hadadi özvegy kántorné kegyjavadalom folyósítása iránti kérése nem volt teljesíthető, miután férje után, ki állami tanító volt, rendes nyugdíjban részesül s a kántori teendőket nem mint egyházi hivatalnok, hanem csak mint szerződöttetett végezte.

Kolozsvári egyházközségünk felszólított, hogy a helybeli polgári iskolai hitoktatót honorálja.

Néhai Tokay Aladár szászvárosi tanár emlékére mintegy 300 koronás alapítvány gyűjtetvén, az erről szóló alapító-level jóváhagyatott.

Nagyidai fiókegyházközség ismételtengedélyt kért könyöradományok gyűjtésére, amit az igazgatótanács meg nem adott, hanem utasította az esperest, hogy a már több ízben eszközölt gyűjtésről ejtse meg a részletes vizsgálatot.

Felméri Sándor nagyenyedi képezdei tanítót megillető ötödéves korpótlék, folyósított.

Szilágyszolnoki esperes aa. fölvetett kérdésére kimondatott kötelező szabályként, hogy róm. kath. vallású egyénre a ref. vallástanítás reá nem bizható.

A nagyszebeni kir. tankerületi főigazgató beadványai, melyekben ref. kollegiumainkról több rendbeli adatot kér, irattarra tétetni határozatott, miután azon adatok a maga idejében fölterjesztettek, úgy most mint eddig is mindig közvetlen a közoktatási miniszterhez.

Maksay János ehker. számvevő elhalálózása folytán einökileg tett intézkedések tudomásul vétettek s néhainak a budapesti házak jövedelmeztetése körül kifejtett érdemeire tekintettel 400 K. fennálló fizetéselőleg tartozásából leiratik, ugyszintén a 840 K. özvegyi és 560 korona nevelési járulék 1907. január hó 1-től folyósítatik s a 360 Kor. temetési járulék utalványoztatik.

A számvevői teendők ellátására szükséges intézkedések megtételére az einökség fölkeretett.

Mátyás János kristyori lelkész aa. részére 150 K. államsegély adatott.

Egy kolozsvári s egy dési bérház eladása engedélyeztetett.

Somlyóujlaki egyházközségünk kérésére, a jogügyi bizottság véleményének meghallgatásával egyik telke bérleti ügyében a perlési engedély megadatott.

Néhány személyi természetű ügy letárgyalása után einökkl főgondnok aa. önagyméltóságának éltezésével az ülés véget ért.

M y.

IRODALOM.

E rovatban minden munkát megemlítünk, a mi szerkesztőségünkbe elküldetik, de hosszabb, bírálatos ismertetésre nézve a szerkesztőség fentartja saját elhatározását.

Teologial ujdonságaink közül különösen a következő 3 emelkedik ki: *Molnár Albert*. Egyházi beszédek, orációk és imák. Összegyűjtötte és sajtó alá rendezte Nagy Károly theol. tanár. 35 beszéd és ima. Budapest, 1906. Ára Kor. 3.— *Benkó István*. Agenda, azaz szertartási beszédek és imák. A magyar keresztyén egyház rendtartása szerint. Budapest, 1906. Ára fekete vászonkötésben Kor. 5.— *Bersier*. Egyházi beszédek, II-ik

kötet. Jogositott magyar kiadás. Franciából fordította Szalóczy Pál ev. ref. lelkész. 21 beszéd. Ára: Kor. 4.— Mind a három megjelent és kapható *Kókai Lajosnál*, Budapest, IV. Károly-utca 1.

Előfizetési felhívás.

„*Jeggyűrű*“ cím alatt egy kötet prédikációt szándékozom kiadni. Ha valamely jótékony magasabb hatalom megengedné nekünk, hogy életünk folyását másképen kezdjük el, de másképpen is kezdenők el sokan! Hány házasság bomlanék fel. Földi mennyország a családi otthon, de kínos pokol is rem egyszer. Több keserű könyű nem hull másutt talán sehoh, mint az otthon titkos falai között.

E keservek milliómod részén óhajt enyhíteni őszinte jótanácsokkal e beszéd-sorozat. A broocklini protestáns egyház lánglelkű szónoka Talmage írta őket. 13 beszédben felöleli a házasság élet főbb kérdéseit. Tartalma ez: 1. Feleség választás. 2. Férj választás. 3. Titkos házasság. 4. Egyetértés és perlekedés a házasságban. 5. Férji kötelességek. 6. Divat és erkölcs. 7. A nő kötelességei férje iránt. 8. Vendéglő és otthon. 9. A családi kör. 10. Növérsek és fivérek. 11. A gyermekek öröksége. 12. Anyaság. 13. A háztartás gondjai. E 13 beszédet *Bokor* Sándor kolozsborsai ev. ref. lelkész magyarra fordította s előfizetést hirdet rá. Előfizetési ára 3 koronára van tervezve. Ha azonban az előfizetők száma annyira nő, hogy a kiadás költségei fedezve lesznek, alább száll az ár. Az előfizetési ajánlatok a fordítóhoz küleendők *Kolozs-Borsa*, p. helyben.

Protestáns naptárak.

Eddig 2 prot. naptárt küldöttek hozzánk. Az egyiknek címe: Prot. új képes naptár, szerkeszti, mint családi örökséget, legifjabb Szász Károly. LVII. évfolyam.

Mint minden évben, úgy ebben is gazdag tartalommal jelent meg. A naptári részen kívül foglalkozik ez év történetével, továbbá jeles egyházi férfiak tollából elbeszéléseket és vallásos verseket közöl. Ára 80 fillér.

A másiknak címe: Protestáns árvaházi naptár, szerkeszti Kenessey Béla, a régóta általánosan elismert szerkesztő. XXIII. évf. E naptár tartalmában még gazdagabb, mint az első s dacára ennek, ára mégis olcsóbb. Ajánljuk ez utóbbit lelkészeink figyelmébe már csak azért is, mivel a befolyó összeg egy bizonyos része a Szeretetház javára fordítatik, s így kétfős célt szolgál. Ára 60 fillér.

Protestáns Zeneközlöny.

Legutóbbi száma e derék folyóiratnak a következő tartalommal jelent meg: *Magyar ritmus szövegben és dallamban*, Szügyi Józseftől.

Zenei része a következő énekeket tartalmazza CXXXVIII. zsoltár, orgonára átírta *Molnár Imre*; elő- és utójátékok orgonára átírva *Lányi Ernőtől*, *Szügyi Józseftől*, *Keviczky Sándortól*.

A ref. próbaénekeskönyvből a LXXXVI. ének, férfiakra átírta *Mácsai Sándor*.

Gyászének: *Hatvani Lajostól*, *Keviczky Sándortól*. *Eredeti magyar dalok*, *Lányi Ernőtől*. — Temetésre szól az ének, Sz. Nagy Józseftől. — *Vizednél oh Babilon!* *Keviczky Sándortól*. — Krisztus ki vagy nap és világ, ifj Fövenyessy B.-tól. — *Akármerre járok* Szabó Györgytől.

Ajánljuk egyházi férfiaink szives figyelmébe.

GYÁSZROVAT.

Péter Albertről, ez év nov. 4-én elhunyt nagy-rápolti paptársunkról — Botha Sándor kollegánk — az alábbi megemlékezést küldte be: Péter Albert nagy-rápolti ref. lelkész, az áronita Péter-családnak egyik tagja — id. Péter Károly orbai esperesnek s a nemrég elhunyt Péter Antal apanagyfalusi papnak testvére — tanulmányait a székelyudvarhelyi és kolozsvári kollegiumban végezte, hol elvégezvén a theológiát a nagy-rápolti kicsiny, az 1848-ban teljesen feldult egyháznak lett papja, melyben 41 évig a kevés számú híveknek valóban lelkiatyja s minden dolgaiban vezére volt.

Zajtalan, de áldásos papi működésének volt

jutalma az a sok őszinte szeretettől fakadó köny, mely a i. évi november hó 4-én 69 éves korában hosszas szenvedés után bekövetkezett halála alkalmával híveinek szemében fakadt; az a zokogás, mely a nov. 6-án történt temetése alkalmával Nagy-Rápolt községnek nemcsak magyar, hanem román lakosainak kebléből felszakadva hangosan adott kifejezést a hív lelképásztor, a nemes szívű emberbarát elvesztése felett érzett fájdalomnak.

Az ur szőlőjének fáradt munkása özvegyet és két felnőtt gyermeket hagyott hátra, kik a szerető férj és gondos jó apa felett hullatták könyeiket, míg négy unokája a szerető kedves nagyapát siratja benne.

F. évi november 6-án helyeztük örök nyugalomra a szerető szolgatársat, a háznál Botha Sándor bucsu imát, a templomban Juhász Izidor piskii pap beszédet, s a temetőben Kováts Sándor vajdahunyadi ref pap tartván bucsu beszédet felette. Nyugalma legyen csendes, emléke áldott. *)

KÜLÖNFÉLÉK.

Olvasóinknak boldog új esztendőt kívánunk.

Lapunk mai számához mellékletül veszik olvasóink az Ig.-tanácsi és püspöki hivatalok ez évi körrendeleteit összegyűjtve hivatalos használatra könnyebb kezelhetőség végett; továbbá a lap ez évi tartalomjegyzékét s a „Hivatalos rész“-ben a változott évkönyvi adatokat, a melyek szerint helyesbitendő az 1905. évben kiadott „Névkönyv“. E sok melléklet okozta s a torlódott nyomdai munka és összegyűlt ünnepek lapunk megjelenésében is a késedelmet.

Hegedüs Sándor v. b. t. t., volt kereskedelmi miniszter, a dunántúli egyh. kerület főgondnoka, egyházi életünk agilis vezérfeje — mint részvétel értesülünk — súlyos betegen fekszik. Agyvérzés következtében ünnepszombatján hűdés érte s eleinte a Récezi-sanatoriumban ápolták. Ismételt érvágás következtében valamivel könnyebben lett ugyan, úgy, hogy most Hunyadi-téri lakásán övéi ápolják, de a veszély még nem mult el teljesen. Sőt lapunk zártakor arról értesülünk, hogy pénteken d. e. 10 órakor a nagy beteg kiszivedett. Igaz fájdalom érzetével áll egyházunk koporsója mellett.

A „**Szabad Liceum**“ **Nagyenyeden**. Apponyi gróf közoktatásügyi miniszter célba vette a vidéki városokban téli előadásfolyamok, szabad liceumok rendezését. Egyházkerületünk igazgatótanácsa is, azzal a körlevéllel, amely lapunk 50. számában olvasható, támogatja ezt a törekvést, amely azonban ami kollégiumunknál nem is mondható újnak. Így Nagyenyeden harmadik éve már, hogy az intézet természetrajzi tantermében, a téli évszakban, a hétnek egyik napján, a termet mindig megtöltő, immár állandónak mondható hallgatóság előtt, melynek mintegy háromnegyed részét nők teszik, rendszeresen folynak főleg természettudományok, technikai haladások, de társadalomtudományok s az irodalom köréből is érdekes és tanulságos népszerű előadások, amelyekről egy párszor alkalmunk volt lapunkban is megemlékezni. 1904—905-ben tizenkét, 1905—906-ban tizennyolc estén működtek közre előadásaikkal Bartha Zsigmond, Csaplár Aladár, Lázár István, Pallós István, dr. Szilády Zoltán és Váró Ferenc kollégiumi tanárokon kívül Bogdándy Sándor pénzügyőri főbiztos, Róka József kir. pénzügyigazgató és dr. Szilády Zoltánné. Ugy a kezdeményezés, mint a kitartható rendezés s a többféle nehézség legyőzése a Szilády

E sorokhoz — mellékletül — bizonyos szelid szemrehányást tartalmazó levélben fejezi ki a beküldő méltatlanokdását a felett, hogy lapunk a boldogult haláláról idejében meg nem emlékezett. De hát kérjük: honnan, ha kollégái közül senki sem vette akkor magának a fáradságot, hogy bár gyászjelentőjét beküldje lapunknak? Mert — fájdalom — lapunk anyagi ereje eddig sem engedte meg s jövőre a sokban drágult nyomdai viszonyok miatt még kevésbé engedi meg, hogy díjazott tudósítokat kérhessünk fel az egyházmegegyéből. S ha a kollégák nem érzik szükségét, hogy egyházi életünk mozgalmairól bár röviden értesítsenek: mi ennek hiányát pótolni nem tudjuk. Szükségesnek tartottuk ezt elmondani nem csak a mult igazolására, de a jövőre való tájékoztatásul is.

Szerk.

tanár érdeme. Az idén a harmadik (1906—7.) évfolyamot dec. 13-án nyitották meg, s benne eddig a következő előadások (12) vannak programmba véve: *Bartha* Zsigmond tanáré a fénytán köréből, kísérletekkel. *Göllner* Árpád főmérnöktől közérdekű tudnivalók a vasutépítésről. *Lázár* István tanártól fejezetek a tűz történetéből. *Róka* József kir. pénzügyigazgatótól az éggömb mozgásairól, eredeti szemléltető készülék bemutatásával. *Szabó* Árpád gyakorló-tanártól: 1. a penésről, mikroskopi készítmények vetített bemutatásával; 2. a műtrágyázásról, gazdasági és növény-tani szempontból. Dr. *Szilády* Zoltántól: 1. a föld története, őslénytani tárgyak bemutatásával; 2. az idegrendszer életéről és szerkezetéről, Apáthy felfedezései szerint, eredeti rajzok és mikroskopi készítmények bemutatásával 3. a házi tüzhely ősalakjai, néprajzi tárgyak bemutatásával. *Váró* Ferenc nyug. tanártól: 1. a protestántizmus és a magyar irodalom; 2. milyen a remekmű képzőművészetben, költészetben, tudományban? Dr. *Winkler* Albert városi főorvostól a ragályos betegségekről. — Ezt a tervezetet, az igazgatótanács körlevele nyomán, dr. Szilády tanár, mint rendező, a miniszterhez való juttatás végett az előjáróság úján bejelentette. Ez alkalommal, amint halljuk, azt a lehetetlenséget követelték valamely gyűlésen tőle, hogy a tervezetét „*vonja vissza*” s adjon helyet afölött a hivatalos tanácskozáson és rendelkezéseknél, mivel-hogy az egész tanárikarnak joga és kötelessége a szabad liceumot szervezni. Ugyan kinek és mily okból, mily célból érdeke a tényleg folyamatban levő becsületes és három év óta sikeres munkásság megakasztása és ama „visszavonás”? Igaz, hogy a miniszter ezt a kijelentést tette: „attól a tanártól, aki ennek a meggyőződésém szerint szent ügynek apostolává szegődik, nemcsak elismerésemet nem fogom megtagadni, de, habár különösen eleinte, fedezeti nehézségek miatt csak csekély mérvben, tiszteletdíjjal is jutalmazni igyekszem munkásságukat, fáradozásaikat.” Hanem ebből még nem következik, hogy szükség legyen a „visszavonásra.” Akiben munkakedv és ügyszeretet van, csatlakozzék a már reggel óta fáradozókhöz. *Miért állotok itt napestig hivalkodván? Menjetek el ti is a szőlőbe és amí igaz leend elveszitek.* (Máté XX. r. 6. 7. w.) Erre a beküldött, helyi vonatkozású tudósításra meg kell jegyez-nünk, hogy lapunk a „szabad liceum” dolgaival csak elvi vonatkozásaiban foglalkozhatik s a kivitel helyi megoldá-sába alig szólhat bele. Mindenesetre itt nem annyira „jog”-ról, mint „kötelesség”-ről van szó s szomorú jele az idő-knek, hogy mihelyt a kötelességteljesítéssel jutalom van kapcsolatban, azonnal joggá változik a kötelesség. S hogy ez mindjárt épen Enyeden jelentkezik! — Anélkül, hogy a jogokról beszélne, el kell ismernünk, hogy a dolog *egyvetemes* művelődési érdekéből s főleg az *egyoldalúság* kikerülése szempontjából kívánatos, hogy a ciklus-tervek ugy készüljenek, hogy azokban helyet találjon a művelődés minden ága. A különböző művelődési ágak hivatott képviselői pedig a szaktanárok lévén, ezeknek bevonása mindenesetre kívánatos, sőt a cél harmonikus szolgálata érdekében szükséges. Többet mondunk: szükséges, hogy egy öntudatos ref. tanárkar vezetése és irányítása alatt álló ilyen felolvasás-ciklusok a prot. ker. művelődésnek álljanak szolgálatában. Nem a kicsinyes felekezetieskedés, de a magasabb szellem által. Némileg hivatalos színezetet kell nyernie a liceum-ügy intézésének már csak amiatt is, mert a helyiségek, gyűjtemények stb. felett az Előjáróság rendelkezik s a vetítőképek s azokhoz szükséges képek beszerzése is tervszerűen kell, hogy minden tudomány-ágot összhangzóan szolgáljon. Ami épen az enyedi-ügyet illeti, az ismét természetes és méltányos, hogy a rendezésben az uttörők tapasztalatai megfelelő érvényhez jus-sanak. Ezt érvényesíteni a kollegiálisnak nem is nehéz s reméljük Enyeden is meg fogja oldani.

A tanítók fizetésrendezésének terve. A tanítók is kaptak karácsonyi ajándékot egy — reményt. A tanítóság hivatalos közlönye, a Néptanítók Lapja szerint a készülőben levő tervezet egyenlővé teszi az összes — állami és nem állami — tanítók kezdő fizetését és lehetővé kívánja tenni azt is, hogy ez egyenlőség, állami ki-egészítéssel, később is megmaradjon. Az állami tanítók 3 fizetési fokozatba osztatnának be 1200, 1100 és 1000 K. kezdő fizetéssel, akként, hogy a most első és második lakbérosztályba sorozott községekben e tanítói fizetés első fokozata, a harmadik lakbérosztályu községekben a másod-ik s a többi községekben a harmadik fokozat alkalmaz-tattatnék. Nőne aztán e fizetés 5—5 évenként úgy, hogy

30 évi szolgálat után 2600, 2500 és 2400 K lenne meg-felelőleg a fizetés legnagyobb értéke. Ezzel szemben meg-szűnik mindennemű személyi- és korpótlék, de megmarad vagy a természetben való szállás, vagy a X-dik, illetve XI-dik fizetési osztálynak megfelelő lakbér. Az igazgatók külön tiszteletdíja 3—6 tanítós iskolánál 200 K, 7—10 tanítósnál 300 K s több mint 10 tanítós iskolánál évi 400 K. Életbe lép e fizetési rendszer az összes állami (és kincs-tári) iskolánál töltött szolgálati évek teljes beszámításá-val 1907. július 1-sején. (Arról, hogy az előbb nem állami iskolánál szolgált tanítóknak megelőző szolgálati ideje hogyan, milyen mértékben számítatik be, nincs tájéko-ztató.) — Addig is segítene a miniszter az állami tanítók helyzetén, nyomban az 1907. évi költségvetés szentesítése után akként, hogy a 800, 1000, 1200 és 1400 koronás alapfizetési fokozat között fennálló nagy aránytalanságokat enyhíteni óhajtván, azokat a tanítókat, kik e státus-rende-zés következtében magasabb fizetésbe való előléptetésre igényjogosultsággal bírnak, előlépteti. — A nem állami tanítók kezdő fizetése ugyancsak 1200, 1100 és 1000 ko-rona, van aztán 5 éves emelkedés itt is, de 30 évi szol-gálat után csak 2200, 2100 és 2000 koronáig juthat a tanító. És itt megjegyzendő, hogy a fizetési fokozatokra való igényjogosultság az 1893. évi XXVI. t.-c. életbelép-tétől, vagyis pontosan 1893. évi október 1-sejétől meg-szakítás nélkül eltöltött szolgálati évek beszámításával állapítatik meg. Ugy látszik különben, hogy a közvetlenül érdekelt tanítóság nem lelkesül a javaslatért, a mire, sze-rintünk is, nem nagy oka van, bár maga a fizetések összege elég tekintélyes, mert jóval meghaladja a lelké-szek fizetésének minimumát, melynek emeléséről pedig nem igen ad hirt a kultusz-miniszterium hírcsöve. Hogy mikor lesz vége és hová vezet e fizetésemelési akció, az egyes társadalmi osztályok tülekedése s vele kapcsolatos lappangó osztályharc: ki tudná megmondani? Jóslatként csak annyit mondunk, hogy addig nem, míg az összes társadalmi osztályok arányos fizetésrendezése egyszerre és egyöntetűen keresztül nem vitetik. Mert a míg az utolsó is megkapja a maga morzsáját, az első már újra megéhe-zett s ez így megy vég nélkül — félünk rajta — *az állam csődjéig.* Hej, nem jól megy ez így!

A francia kulturharc. Franciaországban ez év december 11-én tényleg kitört az ellenségeskedés, sőt ösze-ütkezés a pápaság és a souverénitását védő állam között. 1881. óta foly az a küzdelem, amelyet a köztársasági állam a lételét veszélyeztető pápaság hatalma ellen folytat. Messze vinne e küzdelem menetét most részletesen fejtegetni. Olvasóink tudják, hogy a francia köztársaság meghozta a Napoleon idejében megalkotott concordatum felmondásá-val az egyház és állam szétválasztását kimondó törvényt, mely szerint a katolikus egyház teljesen az egyesületi törvény határozatai szerint kezeletik s amennyiben a kultusz-egyesületeket megalkotják s törvényszabta módon előlegesen bejelentik, még mindig egyházi épületek, kul-tuszszerek stb. átengedésével gyámolította volna a katho-licismust. X. Pius pápa azonban megtiltotta a püspökök-nek és papoknak, hogy a gyülekezési törvényben meg-követelt bejelentéseket megtegyék. A francia kormány e tényt úgy ítélte meg, hogy a pápa a francia állampol-gárokat a francia törvények ellen való szegülésre hívta fel, ennek következtében erélyes lépésekre határozta el magát. — A párisi nunciaturának még ott időzött hiva-talnokait az országból kiutasította, a templomokat, parochi-ákat stb. államtulajdonába vette át, a növendék papsgot katonai szolgálatra behívni elhatározta s további megtorló lépéseket helyezett kilátásba a kamara december 9-iki ülésében Briand kultuszminiszter. Kétséget nem szenved, hogy a papság harca a francia köztársasággal a souveren állam és a pápaság világi hatalma közti összeütközésből fakadt. — A siker, mint minden ilyen esetben, kétséges. Az emberek ha vallásukban érzik magukat megsértettnek, fanatikusok. — A francia kormány férfiainak igazi bölcs mérsékletre van szükségük, hogy e harcot diadalmasan megvívassák. Vajha sikerülne nekik!

Őszinte ajándék. A patakfalvi ev. ref. egyház-községnek folyó évi nov. 26-án Tek. Ferencz József ny. csendőrszázados 50 koronát ajándékozott egy urasztali terítő készítésére, amiért az egyházközség nevében hálás köszönetem fejezem ki. Az őszinte adakozónak pedig ad-jon az Ur ezerannyit testi, lelki áldásaiból. Patakfalva, 1906. dec. 4. *Szabó Gyula*, ev. ref. lelkész.

HIVATALOS RÉSZ.

I. Hivatalos személyek és bizottságok.

1. Egyházkerületi főgondnokok.

Ur. Bánffy Dezső orsz.-gyül. képviselő, v. b. t. t., hiv. é. 22. L. Budapest. (Bimbó-u. 7. sz.)

Br. Kemény Kálmán, a magyar főrendiház alelnöke, hiv. év. 11. L. Maros-Vécs és Budapest (VII., Nagy János-u. 18.)

Simó Lajos, hiv. é. 11. L. Blenkemező. (Up. Galgó.)

Zeyk Dániel, ny. főispán, hiv. é. 8. L. Nagy-Enyed.

Gr. Bánffy György, m. kir. főajtónálló-mester, v. b. t. t., cs. és kir. kamarás, hiv. é. 8. L. Bonczhida és Budapest. (VIII., József-u, 7.)

Dr. Bartók György, püspök. L. Kolozsvár.

2. Egyházkerületi főhivatalnokok:

Püspök: dr. Bartók György, hiv. é. 8.

Közjegyző: Kenessey Béla, hiv. é. 8. L. Kolozsvár. Közügyigazgatói állás üres.

3. Igazgatótanács:

A) Hivatalból tagjai: az egyházkerületi főgondnokok és főhivatalnokok.

B) Választott igazgatótanácsosok: (32—1902. jkv. sz. alatt 6 évre 1903—1909. választva) dr. Vályi Gábor, br. Bánffy Ernő, Herczeg Lajos műszaki előadó, Incze Gerő és Sándor János. — (27—1905. jkvsz. alatt 6 évre 1906—1912. választva) Becsek Lajos, Lészay Ferenc, Deésy Gyula, dr. Sárkány Lajos és Váró Ferenc.

C) Igazgatótanács titkár-helyettes: Elek Lajos nyug. tanár. Számvevői állás üres. Ellenőr és könyvvezető: Pünkösti Pál. Ügyvéd: dr. Deák Albert. Iktató-kiadó és irodavezető: Kilyén Sándor. Levéltáros: Módy Elek.

Püspöki titkár: Biró Lajos, s. lp. Kolozsvárt.

4. Egyházkerületi fegyelmi bíróság:

A) Hivatalból br. Bánffy Dezső, br. Kemény Kálmán, Simó Lajos, Zeyk Dániel és gr. Bánffy György egyházkerületi főgondnokok, dr. Bartók György püspök, mint egyházkerületi főhivatalnok és Kenessey Béla ehker.-i közjegyző.

B) Választás folytán (6 évre, 1902—1908-ra) a) a gondnoki karból: dr. Vályi Gábor, br. Bánffy Ernő, Hory Béla; b) az esperesi karból: Péter Károly, dr. Elekes Viktor, Deésy Gyula; c) a tanári karból Simon Ferencz szászvárosi, Balogh Károly kolozsvári kollegiumi tanár. Póttagok Szádeczky Lajos gondnok, Csekme Ferencz esperes, Kovács Dezső tanár. A tanári karból rendes tagul választott, 1908. év végéig terjedő megbizatással (l. 34—1906. jkvsz.): dr. Sárkány Lajos kolozsvári tanár.

5. *Gimn. tanárjelölő bizottság.* (34—1906. jksz. határozattal 3 évre, 1907—1909-re választva) Ravasz János, id. Péter Károly, Deák Lajos, dr. Csernáttoni Gyula.

6. *Lelkészképesítő és docensi vizsgáló bizottság tagjai.* (27—1905. jksz. a. 6 évre, 1906—1912.) Sándor János, Deésy Gyula, dr. Elekes Viktor, Bodor János, Szécsy Ferencz.

7. *Egyházkerületi tanügyi bizottság.* 17—1906. jksz. Megbízás; 1907—1909-re): A) Hivatalból tagok: Elnök: dr. Bartók György. Titkár: A t.-ü. előadó. B) Választott tagok: 1. Az ig.-tanács kebeléből: Deésy Gyula, Kenessey Béla, Sándor János, Váró Ferencz. 2. Az ehker. kötelékébe tartozó szakférfiak közül: Deák Lajos, Elek Lajos, Gönczi Lajos, Kincs Gyula, Nagy Lajos nyug. képezdei igazgató, Félegyházi Antal, Gáspár János, Nagy Károly, Sándor János gondnok és Váró Benő. 3. Póttagok: Balogh Károly, Bodor János, dr. Csernáttoni Gyula, Csiky Lajos, Fejes Áron, Fogarassi Béla, dr. Imre Sándor, dr. Kálmán János, Lajos János, Péter Mózes, Tótfalusi József és dr. Török István.

8. *Egyházkerületi pénztári és számadást vizsgáló bizottság.* (34—1906. jksz. a. 1 évre) dr. Pap István, Szatmáry Ákos, Gáspár János, Vásárhelyi Boldizsár, Szécsi Ferencz, dr. Imre Sándor, dr. Török István, Pokoly József, Bartha Zsigmond, Nagy Pál, Tauszig B. Hugó, Balogh Károly és Jancsó Lajos.

9. *Az egyházkerületi igazgató-tanácsi ügykezelését megvizsgáló bizottság.* (34—1906. jksz. 1 évre) Biró András, Csizsár Gyula és Somodi István.

10. *Központi nyugdíjkezelő bizottság tagjai* 1902-től kezdődő 6 évi mandátummal, (l. 1901. kgy. jgyzkv. 25. sz.) Kenessey Béla, dr. Sárkány Lajos, Pokoly József.

II. Egyetemes egyházi bizottságok.

1. *Egyetemes konventi tagok.* Hivatalból: br. Bánffy Dezső, dr. Bartók György; a) Egyházi rendes: Kenessey Béla, Deésy Gyula, Lénárt József; b) egyházi póttagok: Bodor János, Nagy Károly, ifj. Péter Károly; 2. a) Világ rendes: Simó Lajos, Mezey Albert és Fogarassi Albert; b) világi póttagok: dr. Pap István, Bedőházi János és Kincs Gyula (34—906. jkvsz. 3 évre — 1907—1909-re).

2. *Br. Baldácsy alapítvány-kezelő bizottság tagjai.* Rendes tagok: Br. Bánffy Dezső és dr. Bartók György. Póttag: Mezey Albert. (34—906. jksz. 3 évre, 1907—1909-re.)

3. *A konventi rendes fegyelmi bíróság tagjai.* 3 évre, 1904—1906-ra választva, lásd: az 1904. júniusi konvent 15. a. s az 1904. okt. konvent 9. jkvi számát.) Elnök: Br. Bánffy Dezső. Rendes tagok: dr. Bartók György, Mezey Albert.

4. *Konventi rendkívüli bíróság tagjai.* (1904. júniusi konvent 15. jkvsz. alatt 1904—1906-ra, 3 évi ciklusra választva.) Dr. Bartók György, Simó Lajos, Mezey Albert, Deésy Gyula, Kenessey Béla.

5. *Közigazgatási bíróság.* (1904 júniusi konvent 17. jkvsz. alatt, 1904—1906-ra, 3 évi ciklusra választva.) Elnöke: dr. Bartók György. Tagjai Mezey Albert, Lénárt József, Deésy Gyula.

6. *Közjogi bizottság.* (1904 júniusi konvent 17. jkvsz. a., 1904—1906 ra, 3 évi ciklusra választva.) Tagja: Mezey Albert.

7. *Iskolaügyi biz.* (1904 júniusi konvent 17. jkvsz. a., 1904—1906-ra, 3 évi ciklusra választva.) Tagok: Váró F., dr. Bartók György, Deésy Gyula.

8. *Missióügyi biz.* (1904 júniusi konvent 17. jkvsz. a., 1904—1906-ra, 3 évi ciklusra választva.) Tagok: dr. Bartók György, Lénárt József.

9. *Tökességelosztó-biz.* (1904 júniusi konvent 17. jkvsz. a., 1904—1906-ra. 3 évi ciklusra választva: Tagok: dr. Bartók György, Lénárt József.

10. *Egyetemes tanügyi bizottság tagjai.* 3 évre választva. (Lásd 1904 júniusi konvent 18. jkvsz. 1904—1906.) Dr. Bartók György, Váró Ferenc, Kenessey Béla, dr. Sárkány Lajos rendes tagok; Bodor János, Nagy Károly póttag.

11. *A két protestáns egyház közös bizottsága.* 3 évre választva. (Lásd 1904 júniusi konvent 18. jkvsz. 1904—1906.) Dr. Bartók György, br. Bánffy Dezső, Simó Lajos.

12. *Közalap végrehajtó bizottság.* (3 év, 1907—1909-re választva. A II. 1907 évre szóló megbizatással. 34—1906. jkvsz.) Tagok: dr. Bartók György, rendes tag; Mezey Albert póttag.

13. *A kongruabizottság tagjai.* (1904 júniusi konvent 10 jkvsz. a. 1904—1906.) Dr. Bartók György rendes tag; Simó Lajos póttag.

14. *Parochiális könyvtár-biz.* (1904 októberi konvent 31 jkvsz. b) pontja és 42. jkvsz. 1904—1906.) Kenessey Béla, Nagy Károly.

III. Az 1906-ban választott hivatalnokok.

1. Lelkészek.

Hunyadi ehm. Körösbánya. Lelkész: Szolga József. Lozsárd. Lelkész: Pásztóhy Dénes.

Gyulafehérvári ehm. Magyarsárd. Lelkész: Gábor Sándor.

Kalotaszegi ehm. Damos. Lelkész: Szathmári Gyula. Méra. Lelkész: Szabó Géza. Aljára. Lelkész: Megyaszy Gusztáv Gyula.

Szilágyszolnoki ehm. Ardó. Lelkész: Kósa Béla. Egrespatak. Lelkész: Kádár Imre. Somlyóujlak Lelkész: Nyárády László.

Széki ehm. Apanagyfalu. Lelkész: Pünkösdi Lajos. Bacza. Lelkész: Falka Károly. Feketelak. Lelkész: Nagy Domokos. Nyárlókékes. Lelkész: Benedek Lajos. Szász-máté. Lelkész: Szabó István. Szászujszfűzkut. Lelkész: Balogh Árpád.

Görgényi ehm. Nagyölyves. Lelkész: Soós Adolf. Póka. Lelkész: Farkas Jenő.

Marosi ehm. Abod. Lelkész: Péterffy Károly. Fintaháza. Lelkész: Páll Károly. Magyarós. Lelkész: Dengel Géza. Mezőpanit. Lelkész: Z. Kiss Sándor. Szentistván. Lelkész: Kovács Áron. Geges. Lelkész: Marosi János.

Nagyszebeni ehm. Moha. Lelkész: Simon Gábor.

Udvarhelyi ehm. Homoródszentmárton. Lelkész: Biró Dezső. Mátisfalva. Lelkész: Csutak István. Szederjes. Lelkész Mester János.

Sepsi ehm. Bessenyő. Lelkész: Nagy Mihály. Sepsi-magyarós. Lelkész: Bartha Lajos.

Romániai ehm. Bukarest. II. lelkész: Márton Árpád.

2. Tanítók.

Hunyadi ehm. Hátszeg. Tanító: Magyar Albert.

Dési ehm. Magyarderzse. Tanító: Vásárhelyi Sándor.

Marosi ehm. Erdőszentgyörgy. Tanító: Benkő Miklós. Mája. Tanító: Székely Sámuel. Száltelek. Tanító: Fekete Gyula.

Udvarhelyi ehm. Szolokma. Tanító: Áros János.

Orbai ehm. Zabola. Tanító Pakucs Ferenc.

Romániai ehm. Bukarest. Uj tanerők: Szász István és Makkai Irma.

3. Egyházmegyei és ehker. tisztviselők.

Hunyadi ehm. Bartha Lajos elhalt esperes helyébe Jánó Albert hátszegi pap választott, hiv. é. 29.

Főjegyző Juhász Izidor piskii pap, hiv. é. 21.

A dési ehm. lemondott algondnoka, Simó Béla helyére Ferenczy Endre aa. választott meg.

A széki ehm. lemondott algondnoka, báró Bánffy Ferenc helyére Barcsay Tamás nagybirtokos választott meg.

A nagyszebeni ehm. üresedésben volt algondnoki állására Szalánczy Jenő választott.

A kézdi ehm. üresedésben volt főgondnoki állására dr. Török Andor választott.

IV. Ürességben levő állások:

1. Lelkeszi üres állások:

Hunyadi ehm. Algyógy, beszolgál: Juhász Izidor piskii lelkész, Alpestes, s. lp.: Demény Miklós, Déva, beszolgál: Kiss Mózes m. némethi lelkész. Tordos.

Nagynyedi ehm. Csombord-Bagó, Csucskoppánd, Marosbogát, Toroczkószentgyörgy.

Kalotaszegi ehm. Ketesd, beszolgál: Régeni Ferenc m.-bikali lelkész, Magyargyerővásárhely. Vista, s. lp.: Szotyori Lajos.

Kolozsvári ehm. Bodonkut, beszolgál: Daróczy Ferenc kajántói lelkész. Györgyfalva, beszolgál: Kiss Péter patai lelkész. Magyarmacska, beszolgál: Bokor Sándor k.-borsai lelkész. Ördögkeresztur, s. lp. Máthé Sándor.

Szilágyszolnoki ehm. Hadadnásd. Kraszna, s. lp.: Kovács István. Mocsolya s. lp.: Serester Tamás. Percsen.

Dési ehm. Doboka, beszolgál: Nagy Imre kendilónai lelkész. Szinye.

Széki ehm. Putny, beszolgál: Nagy Domokos feketelaki lelkész. Szászszombor, beszolgál: Pataki Dénes buzai lelkész. Veresegyháza, s. lp. Török István.

Nagysajói ehm. Pusztakamarás, s. lp. Istók Sándor.

Görgényi ehm. Oláh-Toplicza. Sárpatak, s. lp.: Filep Árpád. Szászrégen.

Marosi ehm. Cserefalva, s. lp.: Farkas János. Ikland-Kaál. Mezőfele, beszolgál: Derzsi Dénes m.-kölpényi lelkész. Nyárádszentimre, s. lp.: Jancsó Albert.

Küküllői ehm. Bethlenszentmiklós, beszolgál: Kádár Andor szőkefalvi lelkész. Egrestő. Gogánváralja, beszolgál: Fazakas Sándor gogáni lelkész. Harangláb. Királyfalva, s. lp. Kovács Sándor. Szászcsávás, s. lp.: Magyar Zoltán. Szászudányán.

Nagyszebeni ehm. Dombos, beszolgál: Berde Sándor kőbóri lelkész. Vizakna II. papi.

Udvarhelyi ehm. Ege. Körspatak. Küsmöd. Sükő. beszolgál: Lőrincz Áron farcádi lelkész.

Erdővidéki ehm. Bodos, s. lp.: Kertész Lajos.

Sepsi ehm. Komolló. Szacsva, beszolgál: Bitai Géza egerpataki lelkész.

Orbai ehm. Zágon, beszolgál Bartha János körösi lelkész.

2 Tanítói üres állások:

Kolozsvári ehm. Kisesküllő.

Sz.-szolnoki ehm. Szilágyborzás.

Marosi ehm. Bere, Cserefalva, Nagyadorján, Nagy-ernye, Sóvárád.

Udvarhelyi ehm. Rugonfalva.

Sepsi ehm. Kilyén, Réty.

Romániai ehm. Bukarest: kántori állás.

Sz. 1348—1906.

PÁLYÁZAT.

Az erd. ref. egyházkerületben, a marosi egyházmegyébe kebelezett májai kántortanítói állomásra pályázat hirdetik.

Díjlevél szerinti javadalom: tisztességes lakás, kert és melléképületeken kívül 9 hold szántó és kaszáló értéke 9 kor., tandíj címen 120 kor., terményjövedelem pénzértéke 171 kor. 96 fill., munkabeli szolgáltatások értéke 44 kor., 3 öl tűzifa értéke 24 kor., állami fizeteskiegészítés 434 kor., összesen 802 kor. 96 fillér.

Pályázati határidő: 1907 január 19.

Folyamodványok oklevéllel s a pályázati idő tartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelten Nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvár, 1906. dec. 20.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1369—1906. ref. püspök.

PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ref. egyházkerületben a marosi egyházmegyébe kebelezett nyárádszentannai kántor-tanítói állomásra pályázat hirdetik.

Díjlevél szerinti javadalom: tisztességes lakáson, melléképületeken és kerten kívül, tandíjkepe és földhasznválság az egyházközség pénztárából 142 korona havi utólagos részletekben kiszolgáltatva, államsegély 658 kor. összesen 800 kor.

Kötelességek: hat osztályú népiskolában, valamint az ismétlődően, minden tantárgy tanítása, ideértve vallást is. Kántori teendők s lelkész távollétében az istentiszteletnek önállóan való végzése.

A dalkör vezetéseért külön díjazásban részesül.

Pályázati határidő 1907 január 16.

Folyamodványok oklevéllel és a pályázati idő tartama alatt kelt szolgálati bizonyítvánnyal felszerelve nt. Ravasz János esperes aához küldendők Nyárádszeredába.

Kolozsvárt, 1906. dec. 20.

Dr. Bartók, püspök.

Sz. 1372—1906.

KÖRLEVÉL

valamennyi nagytiszteletű esperesi hivatalhoz.

Felkérem a nagytiszteletű esperes urakat, hogy a lefolyt évben megejtett esperesi vizsgálatokról szóló jegyzőkönyveket mindig ugyanazon év december 31-ig, tehát a folyó 1906-ik év folyamán végzett esperesi vizsgálatok jegyzőkönyvét a folyó évi december 31-ig sziveskedjenek beterjeszteni. Az esperesi kérdőpontokra adott feleletek csak azon egyházközségekről csatolandók, melyekben esperesi vizsgálat tartott. A nt. esperes urak által meg nem vizsgált egyházközségek lelképásztoraiknak a kérdőpontok alapján adott jelentésére nincs szükségem, mert tényeket csak esperesi vizsgálat után állapíthatók meg.

Kolozsvárt, 1906. dec. 21.

Dr. Bartók, püspök.

